

BASTI
MAGN

171
Bast
Magn

171
Bast
Magn

 D. BASI-

LIIMAGNI DE INSTI-
TVENDA STVDIORVM RA-
tione ad nepotes suos oratio paræneti-
ca Græce & Latine, ut cum anno-
tationibus Iustini Goble-
ri conferri possit.

Item Ioānis Pici Mirandule de Homi-
ne opusculum omnino diuinum.

Eiusdem de Christi regno, & uanitate
huius mundi.

Loci Christianam uitā breuiter comple-
ctentes.

Et commentaria in Psal. xv.

Præterea Rodolphus Agricola de for-
mando studio, & Erasmi Roterodami,
ac Philippi Melanchtonis studiorū rati-
ones, atq; locorum cōmunium index.

SILEAE PER HENRI-
K. K. CUM PETRVM.

030031271

OPTIMAE

SPEI AD ADOLESCEN-

TIBVS IOANNI ET PHILIP-

po doctoris Ioannis Nideponta

ni filijs Iustinus Goble-

rus S. D.

V L L O non tempo-
re extiterūt homines
quidam docti ac pī,
qui adolescentiam ad
uirtutem, rectaq; stu-
dia capeſſenda cum exemplo priua-
to, tum ampliffimis conſilijs & ratio-
nibus ſunt inhortati: idcirco quod in-
telligerent uiri prudentiffimi ingentē
utilitatem ad omnem uitæ cultum ex
literarū cognitione parari, multumq;
a 2 referre

E P I S T O L A

referre, quibus rationibus tenera &
 imbecillas ætas initio formetur: quum
 & studia in mores abeant, & talis ferè
 unusquisq; sit, qualem dederit educa-
 tio. Putat autem ad uirtutem com-
 parandam, & ad liberalem puerorum
 institutionē, quā Aristotiles κεφάλαιον
 παιδείας uocat, in primis conducere
 Poëtarum & Rhetorum lectionem di-
 uus Basilius, uir apud Græcos cū pro-
 pter eximiam eruditionem & doctri-
 nam, tum quoq; propter uitæ sancti-
 moniā iure Magnus appellatus. Quā-
 obrem hunc sermonem ad nepotes
 suos, quorum studijs tunc optime con-
 sultū existimaret, si his artibus statim
 ab initio formarentur, composuit, lon-
 ge dissentiēs ab ijs, quos ignauia qua-
 dā ac potius malicia incitatos omnes
meliores

E P I S T O L A

meliores literas & humanitatis studia
 damnare, & ab eorum lectione imper-
 ritam iuventutē deterrere iuuat. Con-
 tra quos cum omni tempore tales re-
 periatur hunc librum uir sanctissimus
 ceu ex professo scripsisse uideri potest,
 & sua uoce uelut classico ad uirtutem
 melioraꝫ studia amanda iuventutem
 inflammare uoluisse, uiam ac rationē
 qua conducant ad bene Christianæꝫ
 uiuendum quasi commonstrans. Cu-
 ius fane tanti uiri iudicio nos & consi-
 lio acquiescere potius, quam istorum
 socordia moueri æquum est, quum i-
 psius & eruditio magna, probatæque
 sit, & sancta ab omnibus autoritas ha-
 beatur. Vobis ergo modestissimi ado-
 lescentes sermonem hunc insigne uir-
 tutis patrocinium & commendatio-

a 3 nem

EPISTOLA

nem præferentē iamq; antea à Leonardo Aretino uiro doctissimo latinitate donatum, quo esset ad ediscēdum accōmodatior cum Græco textu coniunctum in hanc formam redigere, & Scholijs nostris uestri causa auctiorē facere libuit, quo his uelut illecebris, nostriq; erga uos amoris ac studiij argumento cōmoniti, eam, quā uterq; de uobis spem & expectationem, uir clarissimus pater uester, & ego conceperimus, culpa uestra uanam fieri ac irritam ne sinatis, sed indies magis magisque ad paternæ uirtutis & ingenij similitudinem augeatis & confirmetis.

Valete apud Treuiros men-

se Septembre, Anno

M D XXXVII.

De

DE BASILIO MA
gno Suida.

Βασίλειος καίσαρείας τῆς καππαδο-
κῶν ἐπίσκοπος ἦτις πρώτον μάζακε
ἐκαλεῖτο, ἐταῖρος γρηγορίου τοῦ Ναζιανζῶν
ἐπισκόπου, γέγονε δὲ γόνεωρ περιφανῶν,
Βασιλείου τε, καὶ ἐμμελείας ὧν ἄνεθερ ἡ συγ-
γένεια, ἀνὴρ ἐλογυμώτατος καὶ πάσης παι-
δείας εἰς ἄκρον ἐληλακώς. οὗτος ἔγραψε πλεῖ-
στα ἐν οἷς θαυμάζεται τὰ εἰς τὴν ἑξαήμερον,
καὶ κατὰ εὐνομίον δὲ ἐξαίρετους συνεταξε λό-
γους. καὶ περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, τεῦ-
χος. καὶ τὰς εἰς τὴν ἑξαήμερον ὁμιλίαις ἐννεα,
ἑτέρου τεύχος ἀσκητικόν. περὶ παρθενίας ἁλ-
λο, ἔπαινον εἰς τοῦ μ' μαρτυρας, ἕτερον εἰς
γόρδιον, ἄλλον εἰς Βαβυλῶν, ἕτερον εἰς ἰαλί-
ταμ, εἰς διαφόρους ψαλμούς ἠθικοὶ λόγοι,
διαφοροί. Ἐπίστολας ὧν οὐδὲρ ἄμεινον πρὸς

B A S I L I I

τε τὸν σοφιστὴν λιβάνιον, καὶ πρὸς τὸν φίλον
 γρηγόριον, καὶ εἰς ἄλλους πλείους.

Hoc est, Basilius Cæsariæ, eius quæ
 est in Cappadocia, Episcopus extitit,
 quæ quidem antea Mazaca uocabatur,
 natus est parentibus illustribus Basilo
 & Emmelia, quorum familia & anti-
 qua & nobilis erat. Vir fuit eloquentissi-
 mus & in omni disciplinarum genere
 ad summum profectus. Scripsit pluri-
 ma, in quibus ad miraculum usque pro-
 batur. Commentaria in Hexameron,
 & contra Eunomiũ præcellentes com-
 posuit libros, tum de spiritu sancto vo-
 lumẽ, & in Hexameron Homilias no-
 uem. Sed & aliud uolumen exercitatio-
 rium de uirginitate, pariter & lauda-
 tionem quadraginta martyrum. Ad
 hæc uolumen in Gordium, & in Barla-
 am

V I T A.

am unum, rursus aliud in Iulittam. Ex-
tant & uarij eius sermones morales in
psalmos. Postremo condidit epistolas
plurimas, & ad Libanium Rhetorem,
& amicum Gregorium, & alios quosi-
dam, quibus nihil potest rei-
periri elegantius uti-
liusque.

and the other two are
the same as the first two
and the third is the same
as the first two and the
fourth is the same as the
first two and the fifth is
the same as the first two

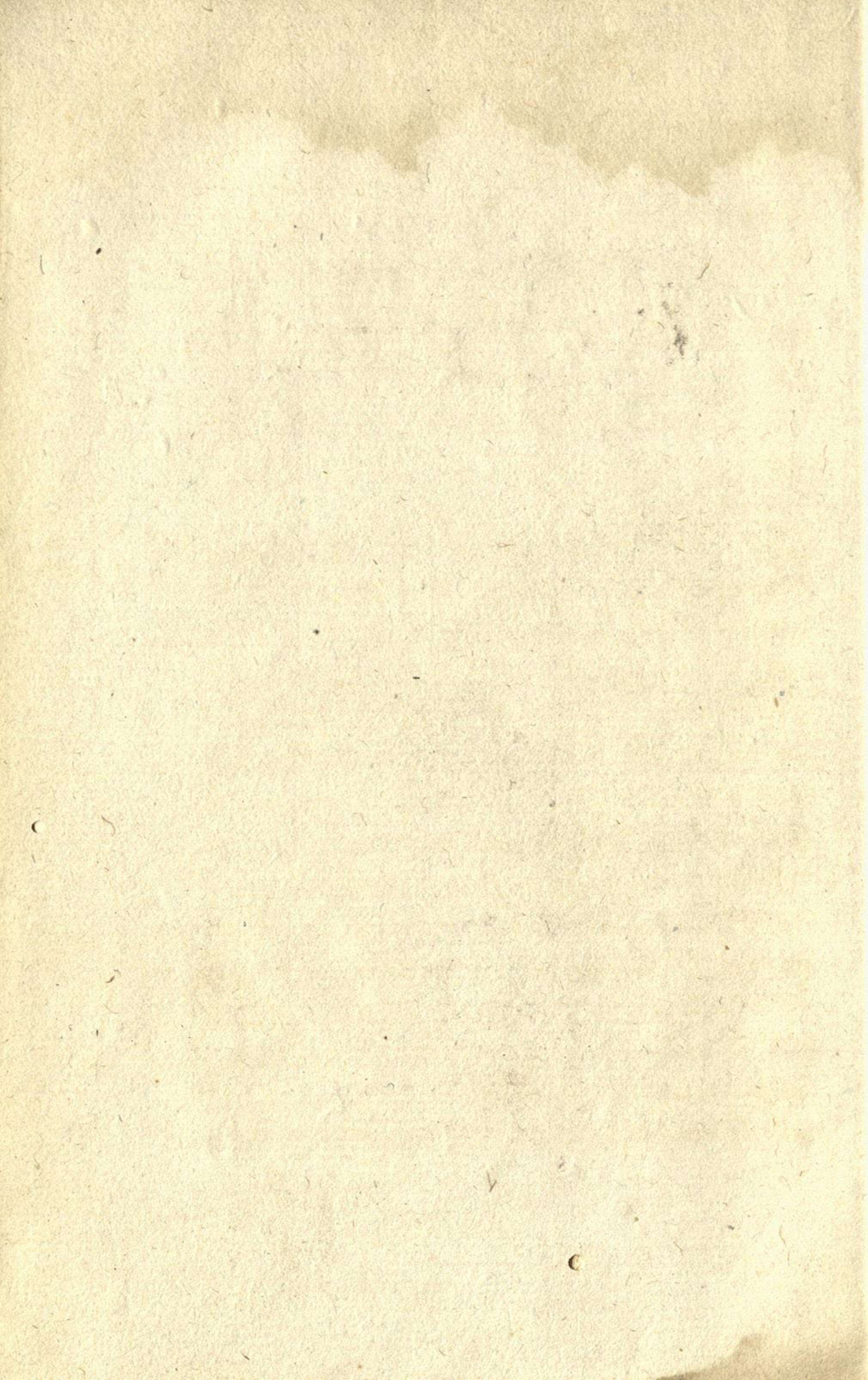
and the sixth is the same

as the first two

DE LE-

GENDIS VETERVM POE-

tarum & Rhetorum libris Diui Ba-

silij Magni sermo ad nepo-

tes, cum scholijs Iu-

stinij Gobleri.

PROLOGVS.

MULTA sunt filij, quæ hor-
tantur me ad ea uobis con-
sulenda, quæ optima esse
duco, quæq; uobis, si illa se-
quimini, profutura confi-
do. Quippe & huiusmodi ætas, & mul-
tarum rerum usus, atq; insuper quod o-
mnia maxime docet in utramq; partem
Imitationes, satis esse expertum huma-
narum rerum, me fecere peritum. Itaq;
possum his, qui nuper uitam ingressi
sunt, quasi uiam aliquam, qua tutissime
proficiscantur, ostendere. Accedit adhuc,
quod naturali quidẽ necessitudine me
post parentes, nemo est uobis propin-
A quior

quior. Quamobrem ego quidem er-
ga uos nec minus beneuolentię habeo,
quam ipsi parētes: Vos autem puto (ni-
si forte me uestra fallit opinio, cum me
intuemini, parentum desyderio haud-
quaquam moueri. Si igitur quę à me di-
cuntur, ea uos suscipere ac sequi parati
estis, in secundo eritis ordine laudatorū
apud Hesiodum. Sin minus, ego sane
nihil molestum dicam, uos autem me-
ministis carminum illorum, in quibus
ille poēta, inquit: Optimum illum esse,
qui per seipsum, quę agenda sunt, con-
spicaretur, sequēti autem gradu, qui ali-
orum consilia sequeretur. Qui uero ad
neutrum horum aptus esset, eum peni-
tus esse inutilem. Nec uos ulla admira-
tio teneat, si quotidie ad Magistros eun-
tibus uobis ueterumq; uirorum & inge-
nio & doctrina præstantium, per ea quę
illi scripta reliquere, cōtinuum usum &
familiaritatem habentibus, ego aliquid
utilius ex me ipso inuenisse profiteor.
Equidē hoc ipsum moniturus uenio,
nō oportere uos eiusmodi uiris ita men-
tis

tis uestræ gubernacula pmittere, ut quę
cunq; dicant ea sequamini, sed id dunta
xat, quod utilitatem adfert ab illis acci
pientes scire etiam, si sit opus, cōtemne
re. Quę igitur ea sint, & quemadmo
dum discernantur, id iam uobis aperi
am, hinc sumens initium.

VNIUS ÆTERNÆ VITÆ

bona querenda esse sectandaq;

Caput primum.

OS quidem o fili hanc hu
manam uitam nihil omnino
esse arbitramur, nec bonum
quicquam existimandū cen
semus, neq; appellandum quod utilita
tem nobis hucusq; suppeditet. Nō itaq;
dignitatem, non amplitudinem maio
rum, non corporis uires, non formam,
non magnitudinem, non à cunctis ho
minibus habitos honores, non ipsum
imperium, non quicquid dici potest in
hac uita excellens: sed longius nostræ
procedunt spes, & ad alterius uitæ præ

A 2 parationem

parationem cuncta molimur. Quæ igitur ad hanc uitam conferunt, ea nos totis uiribus optanda, quærendaque esse arbitramur. Quæ uero illuc usque peruenire nequeunt, ut nullius momenti despicienda.

De differentia utriusque, & terrenæ & æternæ uitæ. Caput II.

Quænam tamen ista sit, & quo pacto illa uiuatur, id sane ostendere plus negotij esset, quam nos in præsentia susceperimus: Maiores etiam auditores, quam ipsi nunc estis, ad percipiendū requirit. Hoc cum solum dixero, satis abunde uobis dixisse putabo: Si quis omnem post creatos homines felicitatem mente cōcipiat, simulque in unam congerat uniuersam, ne parua quidem partem illorum bonorum adæquare comperiet. Sed ab illius uitæ bono omnia humana simul collecta magis abesse: quam umbram & somnium a ueris rebus: Imò uero ut propiori utar similitudine, quantū in omni re preciosior

fior est anima, quàm corpus, tanta utriusque uitæ differentia est.

Vt ordine discantur disciplinæ, primum humane deinde sacræ. Caput III.

AD hanc porrò uitam sacri ducunt sermones per occulta nos erudientes, donec tamē profundum illorum sensum per ætatem nobis percipere posse non licet, in alijs nō omnino diuersis, quasi in umbris quibusdā speculisque oculos mētis exercere debemus: eos imitantes, qui ad certamen se comparant, qui & saltu, & motu manuum in ludo exercitati, callidius deinceps incertamē descendunt. Et nobis profecto certamen quoddam incumbere putandum est, et quidē omnium certaminum maximum, cuius gratia cuncta tentanda sunt, & totis uiribus incumbendum ad huiusce rei præparationem, & poëtis & oratoribus, & scriptoribus cæteris, omnibus denique hominibus inhærendum, unde nobis ad ingenij exercitationem aliqua sit accessura utilitas. Velut igitur hi qui tingunt, cum primo quibusdam

A 3 busdam

busdam modis, id, quod colorem recepturum sit, præparant, tandē postea florem superinducunt siue purpureum, siue quemuis alium. Eodem nos itidem modo, si, ut indelibilis sit apud nos probitatis sentētia, cupimus, cum his extraneis disciplinis fuerimus imbuti, tūc sacris & occultis operā dabimus, & quasi solem in aqua prius uidere assuefacti, ad ipsam lucem dirigemus intuitum.

Sacra Prophanis disciplinis adiuvare exemp^o

Mosi & Danielis confirmat.

Caput IIII.

SI qua igitur convenientia utriusque sit, perutilis erit nobis talis cognitio, si autē nulla sit, ea tamen ad inuicē conferre, & in quo differant, internoscere, non parum nobis fructus præbebit ad potioris uitæ confirmationem. Sed qua similitudine utemur ad hanc rem ostendēdam? Nempe ut plantæ propria uirtus est fructū producere, afferunt tamen aliquē ornatum & frondes ipsæ circa ramos diffusæ: ita profecto & animæ quidam præcipuus fructus

fructus est Veritas. Nō in amœnum tamen est hac extranea circundari sapientia, quæ tanquam frondes quædam & fructui tegmen præbeat, & speciem inuentibus latiore ostendat. Hoc fecisse aiunt Moſen illum ſumma prudentia uirum, cuius apud omnes gentes maximum eſt in ſapientia nomen, qui nō prius ad Dei contemplationem acceſſit, quàm in Aegyptiorum diſciplinis mentem exercuiſſet. Hæc eadē ferunt de Daniele ſapiente, cum apud Babylonios Chaldaeorum ſapientiam imbibuiſſet, poſtea rerū diuinarū attiguiſſe doctrinam.

De uſu & imitatione Poëticiſſe lectionis.

Caput V.

Sed iam ſatis abunde demonſtratum eſt, non inutilem eſſe mentiſſe bus noſtris hanc extraneam ſcientiam. Nunc uero quo pacto illa nobis excipienda ſit, dicendum uidetur. Primo igitur ut à poëtis incipiam, cum illi uarij, multiformeſq; ſint, non omnibus, quæ ab ipſis dicuntur, adhibēda eſt mens, ſed cum excellentium uirorum

A 4 dicta

dicta aut facta cōmemorant, tunc tota mente moueri atq; inflādari debemus, maximeq; conari, ut tales ipsi simus, quales illi fuere. Cum uero in improborum hominum mentionē incidunt, fugienda est illorum imitatio, auresq; claudendæ nō secus atq; ipsi ferūt Vlyssēm ad Syrenū cantus. Prauæ enim confabulationes uix quædam sunt ad facinorosa. Quamobrem omni diligentia curandum est, ne inter illam, quam plerunq; sermones habent festiuitatem, latenter aliquid admittamus mali, ut hi qui uenena melle permixta absorbent. Nō igitur laudabimus poëtas, neq; cum iurgia referunt, neq; cū scurras, aut amantes, aut ebrios, aut dicaces imitant, neq; cum diuite mensa, cantuq; dissoluto felicitatem definiunt. Minime uero cum de Dñs aliquid dicunt, & maxime cum de illis ita narrant, quasi plures sint atq; discordes. Nā apud eos & frater in fratrem coniurat, & parentes filiis, & filij parentibus inferunt bella. Deorū uero adulteria atq; amores, & scelestas concubitus

cubitus, & eos maxime summi ac principis omnium (ut illi asserunt) Iouis, quæ ne de pecudibus quidem sine rubore quis diceret, his relinquemus, qui in scena uersantur. Hæc eadem dicenda sunt, & de cæteris scriptoribus, & tunc maxime cum ad uoluptatem loquuntur.

Oratores quo pacto sint legendi.

Caput VI.

Sed nec Oratorum artē in mentiēdo imitabimur, neque enim in iudicio, neque usquā alibi mentiri nos decet, qui rectum ac uerum iter uitæ elegimus, quibus interdicta sunt mendacia legis præcepto. Sed tunc maximæ oratores amplectemur, cum aut uirtutē extollunt, aut uicia effulminant. Vt enim ex floribus ceteri quidem nihil sumunt præter colorē, apes uero & mella inde sciunt excapere; ita qui non solū uerborum festiuitatem sequuntur, fructum aliquem percipere possunt. Sed quoniam in apum mentionem incidimus, prosequamur hanc similitudinē. Illæ enim nec omnes pariter flores ade-

A 5 unt

unt, nec si quos adeunt, eos totos absumunt, sed eo solo ablato quod operi suo aptum sit, reliquū omne ualere sinunt. Et nos quoque si sapimus, cum id exceperimus, quod ueritati amicum consentaneūque sit, cetera omnia transgrediemur. Ac uelut in rosis legendis sentes uitamus, ita quantum utiliter scriptū est accipientes, reliqua quæ nocere possunt, declinabimus. Principio igitur disciplinarum quamlibet cōsiderare oportet, & ad finem dirigere, lapides ad filiū Dorico prouerbio redigentes.

Poëtas & rhetores ob uirtutem, quam prædicant esse euoluendos. Cap. VII.

Ut quoniam ad hanc nostrā uitam per uirtutem ascenditur, uirtus autem ipsa à poëtis, multum ab historicis, multo etiā magis à philosophis laudatur, eorum uerbis maxime est inhærendum. Neque enim parum utilitatis habet consuetudo quædam & familiaritas uirtutum mētibus iuuenum, animisque infusa, cum maxime inhærere soleant, quæ in tenera ætate discuntur, propter

propter animorum molliciem profunde inusta. Et quid aliud Hesiodum uoluisse putandum est, cum illa scripsit carmina, quæ uniuersi decantant: *Aspera, inquit, primo, & penè inuia, & sudoris continui, & laborum plena est uia, quæ ad uirtutem ducit. Quamobrem nec cuiusuis est propter arduitatem, illam capessere, nec capeffenti facile ad cacumē euadere. Sed ubi id superaueris, ex eius uestigio uidere licet, ut uia illa leuis sit ac pulchra, ut quæ expedita & facilis, & longe iucundior, quàm altera, quæ ad uitia ducit: quam uniuersam simul arripisse, ipse idem poëta testatur. Mihi quidem uidetur nihil ob aliud, quàm ut nos ad uirtutem probitatemq; adhortaretur, ista dixisse, ne laboribus uicti ante finem desisteremus. Sed & si quis alius similiter uirtutē laudarit, eius sermones promptissimi recipiemus. Ego autem ē quodam uiro, qui ad uestigandas poëtarum mentes acutissimus habetur, audiui, cū diceret, totam Homeri Poësin, laudem esse uirtutis, omniaq; illius poëtæ*

poëtarū huc tendere (nisi quid interdum
incidens sit) uerum in eo loco uel maxi-
me id patere, cū finxit Cephaleniorum
ducem naufragio eiectum tam spectabi-
lem fuisse, ut illos, quibus & solus, &
nudus apparuit, uerecūdia aliqua auer-
teret, quandoquidem pro uestibus uir-
tute illum dixit honoratum, ut primum
regina reuerita sit eum, deinde reliqua
Pheacum multitudo tantū putauit, ut re-
lictis epulis, quibus comestabantur, unū
illi cuncti intuerentur, nullumq̃ eorum
esset, qui eo tempore magis quicquam
à Dijs optaret, quā Vlyssē fieri, quā-
quam & nudum & naufragum. Sole-
bat ille poëtarum interpres hoc in loco
clara uoce clamare, ō homines, sit nobis
cura uirtutis, quæ & cū naufrago simul
enatat, & in littore nudum eiectum for-
tunatis Phæacibus uenerabiliorem o-
stendit. Et profecto ita res est, cætera
omnia non magis possidentium sunt,
quā cuiusque, ut in talarī ludo huc il-
lusq̃ trāseuntia. Sola uirtus & uiuēti
et mortuo stabilis est & firma possessio.
Qua

Qua ratioe motus mihi uidetur Solon, cum, inquit, ad diuites, At nos non permutabimus cum uirtute diuitias, quoniam uirtus firma est, diuitias uero alias alius possidet. Similia his sunt & à Theognide dicta, qui, inquit, Deum, quencumq; tandem is senserit, uarie hominibus talentum appēdere, alio enim tempore diuitias affluere, alio nihil possidere. Hæc eadem à Prodicō Sophista quodam in loco suorum librorum de uirtute ac uitijis sapientissime scripta sunt, cui quidem præstāda sunt aures, neq; enim spernēdus est ille uir. Is uero ita, inquit, quantum ego memini, nam eius uerba nō teneo, nisi quod sine carmine sic ait: Herculem, cum is adolescens esset, uestræ fermè ætatis, diu secū multumq; dubitasse, utram uiam caperet, cū duas uideret, unam uoluptatis, alterā uirtutis, inter ambigendū autem duas accessisse matronas, has uero esse & uirtutem & malitiam, statim quidē & si illæ silerent, manifestam fuisse diuersitatem illarum. Videri enim alteram accuratissime ornata

natam, fluentem delitijs, & omniũ flo-
 luptatum examen post se trahentem.
 Hæc itaq; omnia ostētantem, & multo
 etiam plura pollicentem, secum trahere
 Herculeũ tentauisse. Alteram uero aspe-
 ram & duram, seueręq; intuentem talia
 econtrā dixisse, polliceri se nec uolupta-
 tem aliquam, nec quietem, sed labores,
 pericula, sudoresq; infinitos terra ma-
 riq; tollerandos: Premiũ autem illorum
 fore (ut ille aiebat) Deum fieri, & hanc
 demum Herculem secutum fuisse.

*Philosophos item uirtutem extulisse, eosq;
 propterea legendos esse.*

Caput VIII.

IT ferẽ omnes, qui modo aliqd
 in philosophia scripsere, ut quis-
 quis maxime potuit, uirtutẽ lau-
 darunt, quibus sane credendum est, co-
 nandumq; ut in uita nostra id ostenda-
 mus. Nam quisquis ea, quæ alij uerbis
 duntaxat philosophantur, rebus ipsis
 affirmat, is uere sapit, ceteri uelut umbra
 uolitāt. Nec secus ea res se habet, quàm
 si pictor egregiam uiri formā imitatus
 sit

fit, hic autem reuera talis existat, qualem
ille in tabulis expresserit. Qui enim uir-
tutem in coetu hominum laudant, am-
plissimisq; uerbis attollunt, ipsi uero &
libidinem temperantia, & quæstum iu-
stitia anteponunt, hi mea sententia nihil
differunt ab histrionibus, qui cum poë-
mata in scena agunt, sæpe ut reges, uel
ut potentes prodeant, cū neq; reges sint
neq; potentes, neq; omnino forsitan li-
beri. Atqui Musicus quidem, si id ullo
modo uitare potest, nunquā patitur Ly-
ram sibi dissonari, neq; chori princeps,
inconcinnum sibi chorum habere. Ipse
uero, quispiam secū dissidebit, neq; ui-
tam cōsentaneam uerbis præstabit, sed
Euripide autore, linguam quidē iurasse
dicet, mētem uero iniuratum mansisse,
& bonum uideri quam esse magis

cupiet. Achic est ultimus in-

iuriæ terminus, si quid

credere oportet Pla-

toni, bonum ui-

deri cum

nō sis.

Lectionem

Lectiōem Poëtarum & Historicorum magnam adferre utilitatem propter exempla. Caput IX.

LA igitur quæ de uirtute scripta sunt, ita, ut dictum est, accipienda censeo, cum facta maiorum, aut memorię successione, aut poëtarum uel historicorum libris usq; ad nostram ætatem conseruata sunt. Nec huius quidem generis utilitatem negligimus. Vt ecce Pericles Atheniensis, cū eum quidam ex fori hominibus probris laceggeret, nihilo est iratus, neq; animo cōmōtus, sed per uniuersum diem perseueratum est, cum ille nullo maledicto abstineret, hic uero tanquam ea res nihil ad se pertineret, contemneret, Vespere autem iam facto & tenebris exortis cū iurgator ille uix eo tēpore abire uellet, Pericles famulo cum lumine accito persecutus est ipsum, ut sibi quam lōga esset ad philosophiam exercitatio. Item cum quidā iratus Euclidi Megarensi necem minaretur, idq; se facturum iuramento adfirmaret, Euclides contra iurauit, se profecto

profecto illum placaturū, effecturumq̃
ne sibi infensus foret, quod opere preci-
um est aliquod huiuscemodi exēplum
succurrere mentibus hominum iam ira
efferuescentiū. Tragoedia enim nequa-
quam est credendū dicenti, inimicas ar-
mabit ira manus; sed potissimū esset nul-
lo modo irasci. Sin id fieri non potest at-
tractionis freno moderandū est, nec per-
mittendum longius efferri. Sed reduca-
mus orationem nostram ad clarorū ui-
rorum exempla. Pulsauit quispiam So-
cratem Sophronisci filium, faciem eius
petulātissime cedens, Socrates uero nō
repugnauit, sed illius iræ ac petulantiæ
se permisit, donec uultus ei undiq̃ tuber
fieret. Verū ubi ira illius satiata est, So-
crates quidē nihil aliud egit, quā quod
fronti suæ inscripsit, percussoris nomē,
quemadmodum statuis fieri solet. Ille
(inquit) hoc opus effecit, nec ulterius ul-
cisci perrexit. Hæc quæ nostris similia
sunt, perdigna esse imitatiōe duco. Hoc
enim Socraticum illi nostro conuenit,
quod monet, ut percutienti maxillam

B

unam

unam, alteram quoque porrigamus, tantum abest, ut ulciscamur. Id autem Periclis, aut Euclidis simile est illi, quo monemur persequentes expectare, benigne iras illorum tolerare, & inimicis bona precari, non autem maledicere. Nam qui in illis erit præeruditus, is postea præceptis nostris acquiescet, nec quasi impossibilia sint, aspernabitur. Haud sane prætereundum est Alexandri regis memorabile factum, qui cum Darnj filias in captiuis haberet, mirum in modum, ut ab omnibus prædicabatur, formosas, ne uideri quidem uoluit, Turpe esse ratus eos, qui uiros uicissent, à mulieribus superari. Hoc illi nostro conuenit, quod aspiciens mulierem ad uoluptatem, etsi rem non consumet, tamen, quia ad id concupiuit in corde suo, crimine non caret. Illud autem Clinia Pythagoræ familiaris, difficile est credere, non dedita opera, sed fortuito nostris conuenire, qui cum posset trium talentorum damnū iureiurando sibi delato effugere, soluere quidem maluit, quàm iurare, quanquā sine per-
iurio

iurio id, facere liceret. Audierat ille (ut mihi uidetur) præceptum Domini iuramenta uetantis.

Delectus doctrinarum habendus, nostraq; studia ad certum aliquem finem diri-

genda. Caput X.

Sed redeo ad id quod in principio dicebam: non omnia nobis percipienda sunt, sed tamen utilia. Etenim cum eos cibos, qui obesse possunt corpori, diligenter uitemus, absurdum est disciplinarum, quibus animus alitur, rationē nullam habere, sed tanquam torrens aliquis, quæcūq; fors obtulerit sine delectu immergere: & cū gubernator non temere nauim uentis permittat, sed ad portum dirigat, & sagittarius ad signum, & faber, & architectus finem aliquem sue artis respiciat: nos ab eiusmodi opificibus in cognoscendis rebus nostris superari. Neq; enim manualium operū finis aliquis est, uitæ autem humanæ finis est ullus, quem intueantur hi, qui bene uiuere quærunt. Quod si nulla ratione huc atq; illuc in

uita iactemur, quid inter nos atq; rates
gubernaculis carētes interesset? Verum
ut in Musicis Gymnicisq; certaminibus
eorundem sunt exercitatiōes, quorum
& præmia, nec ullus cum se palæstra aut
pancratio exercuisset, lyra deinde aut
tibia certat, neque enim Polydamas
id agebat, nec Milo, sed alter ante O-
lympicum certamen currus sistebat cur-
rentes. Milo uero in Clypeo uncto sta-
bat, nec depelli ab eo ulla ui poterat, sed
resistebat non secus ac statua quædam
plumbo affixa. Quod si Marsia aut O-
lympi Musicam essent meditati, relicto
puluere atq; Gymnasio, sero coronas,
aut gloriam affecti essent, aut effugis-
sent, ne corpora sua derisui haberentur.
Sed nec Timotheus relicta musica sua
in luctaminibus uersabatur, neq; enim
affectus fuisset, ut cunctis musicis lon-
ge antecelleret, cui tantū superat artis,
ut quoties libuisset animos hominū &
uehementi harmonia accenderet, ac rur-
sus molli ac placida deliniret, Quippe
cum aliquando in Alexandri cōuiuio,
cum

eum cantum, quem Phrygiū appellant, modularetur, usq; adeo regem excitasse dicitur, ut ad arma capienda profiliret, atq; iterū ad cōmessationes epulasq; reduxisse modulatione mutata, tantas vires habes in Musicis Gymnicisq; certaminibus ad finē suū directā exercitatio.

Laboribus parari omnia, vitamq;

beatam. Cap. XI.

Sed quoniam in coronarū atq; pugilū exempla incidimus, prosequamur aliquātisper in ea re. Porro illi quadam incredibili laborum tolerantia vires adepti, quin infinitis sudoribus in Gymnasio manarint, innumerasq; plagas in exercitiōe tulerint, uictum autem non uoluptuarium neq; iucundum, sed quē Magister ludi præscripserit, uictitarint. Et in cæteris omnibus, ne orationem protraham, ita instituti, ut uita ante certamen acta, meditatio fuerit certaminis: Tandem se nudanti in stadio & summo labore ac periculo decertant, ut oleastri, aut apī, aut eiusmodi corona donentur, uictoresq; à præ-

cone buccinent. Nos uero quibus præmia uitæ adeo mirabilia proposita sunt, ut nec magnitudo eorū dici possit, nec multitudo numerari, in utranq; autem securi dormientes, altera manu capessere posse credemus. Permulta sane esset inertia, & Sardanapalus ille primas omnium partes in beatitudine ferret, uel margites forte, quem neq; aratorē neq; fossorem, neq; cuiusquam rei actorem fuisse, Homerus ait. Si utiquam Homero credendum est potius quàm Pittaco, qui, inquit, arduum esse bonum existere: Multis enim laboribus susceptis, uix eorum bonorum compotem fieri contingit, quorū nihil in hac uita esse simile paulo ante dicebamus. Non igitur desiderandum est nobis, nec pro breui uoluptate maximæ spes abijciendæ, nisi uelimus cōuicia pati, & pœnas subire, non hic apud homines (quanquam ne hoc quidem paruum recte sentienti) sed aut sub terra aut ubicunq; sint illa iudicia. Nam qui non ex uoluntate delinquit, is forte aliqua dignabitur uenia, qui autem ex

tem ex proposito peiora eligit, nullam
habet excusationē, quin multiplici pœ-
na adficiatur.

*Quæ corporis cura, & quis cultus esse
debeat. Caput XII.*

Quid igitur faciendum est, dicet
quispiā? quod aliud, quàm cu-
ram animæ habendum cæteris
omnibus pro nihilo habitis. Non ergo
corpori seruiendum nisi quantum sum-
ma coget necessitas, sed anima bonis ar-
tibus imbuenda, & ex corporum uincu-
lis, ac passionum societate per philoso-
phiam eximēda. Illud præterea efficien-
dum est, ut corpus laborum patientissi-
mum sit, uentri autem non ad uolupta-
tem, sed ad sustentationē porrigendum.
Nam qui semper cœnas atque coquos
mente agitant, epularumq; gratia terras
mariaq; perscrutantur, miserabili admo-
dum seruitute premuntur, & grauissimo
domino tributa pendunt, nihil leuius pa-
cientes, quam hi qui apud inferos pœ-
nas dant, uirga ignem diidentes & cre-
bro aquam referentes, & perfossam uas

B 4 implere

implere anhelantes, nullum finem laborum habentes. Tonderi autem, aut amiri ultra quam necessitas sit, aut miserrum est, secundum Diogenem, aut iniuriorum. Itaque occupatum esse in corporis ornatu non minus turpe dicendum arbitror, quam aut pellicem esse aut adulterum. Quid enim refert homini gnavo restide, an uili aliqua ueste, dummodo corpus ab intemperie tutetur? Quod & in ceteris obseruandum est, ne quid superuacuo moliamur, nec plus corpori tribuamus, quam anime commodum sit. Neque enim minus turpe est uiro, qui uere hoc cognomine dignus existat, nimiam corporis curam habere, quam ad aliam quamcunque passionem effœminatum esse. Omne porro studium ponere, ut corpori quam optime sit, hominis est se ipsum ignorantis, nec intelligentis sapiens illud, quod non id, quod cernitur est homo, sed opus est maiori sapientia, ut quisque nostrum quid tandem ipse sit, possit agnoscere.

Cauendum

*Cauendum esse & abstinendum ab illecebris
uoluptatum. Caput XIII*

Verum enim uero id assequi non
expiata prius mente impossibili
us est, quàm lippis oculis solem
perspicere. Expiatio autem animæ fit, ut
& breuiter simul, & abunde uobis dicā,
per contemptū earum, quas uobis sen-
sus porrigunt, uoluptatum. Non igitur
oculi pascendi sunt absurdis spectaculo-
rum miraculis, non aspectu corporum
uoluptatis stimulos relinquentium, nō
per aures sonus infundendus, qui ani-
mam corrūpere possit. Nam & nequi-
tia & ignauia ex huiusmodi musica gi-
gni solet. Sed ea musica recipienda est,
qua usus Dauid poëta sacrorum carmi-
num, Regem (ut ferunt) ab insania libe-
ravit. Pythagoras etiam cum iuuenibus
quibusdam uino fertis saltuq; per ciuita-
tem lasciuiantibus obuiaret, dixisse dici-
tur ei, qui modos tibia faciebat, ut mu-
tata harmonia Doricum personaret,
quod ubi factum est, Bacchantes illos
adeo resipuisse ferunt, ut ferta abijcerēt,

B 5 & ru

& rubore uultus uerecundiam confessi domum abirent. Tantum interest corrupta an salubri musica impleare. Quā obrem ab hac quidem musica, quæ nūc in usu est, non fecus abhorrendum uobis cēseo, quā à quauis fœditate. Iam uero eos uapores, qui odorē delectent aëri misceri, aut unguentis perungi etiam interdicare uobis erubesco. Quid dicendum de his uoluptatibus, quæ gestu aut tactu fiunt: an dubitandum quin illæ quoque eiusmodi sint, ut nisi quis caueat uentri ac semini seruire nos uelut pecora compellant,

Corpus rationi subiiciendum Cap. XIII.

DEnique ut summam dicam, uersum corpus despiciendum est, nisi in luto uoluptatum uelimus submergi, aut certe tantum indulgendum, ut philosophiæ, ut inquit Plato, ministerium præstare possit. Eadem fermè Platonis & Paulus monet, dū ait, non oportere nos prouidentiam aliquam corporis habere ad uoluptates. Nam hi, qui corpus optime curant, animam uero, quæ

quæ eius seruitio uti debet, negligunt, nihil ab his differunt, qui ut organa quâ optima habeant, summo studio cōquirunt, artem uero, cuius gratia illa organa sunt comparata, despiciunt. Prorsus igitur contra seruandum est. Nam castigare corpus, & compescere eius impetum ut immanem quandâ beluam oportet, & eiusdem aduersus animam temerarios motus, rationis habena ac freno cohibere atq; sedare, non autē frena uoluptatū remittere, & animæ curam abijcere, & instar aurigæ uiolētia equorum tracti deferri, sed Pythagoræ meminisse, qui cum intelligeret quendam ex familiaribus suis cibi exercitatiōibus ut pinguis fieret, curare: Hic (inquit) non cessat molestiorem sibi carcerem instruere. Quod genus molestiæ cū suspicaretur Plato corpori suo impendere, Academiam in salubrem Atticæ locum ferunt ex industria delegisse, ut plusquā bona habitudine corporis, ceu uitis nimia luxurians, ob eam rem amputaretur. Ipse quoque iam audiui ex medicis summā corporis

ubi possint consistere, nullū terminum
præcipationis habētes: sed quāto plu-
ra amplectuntur, tantidem aut etiā plu-
ris indigent ad uoluptates implendas.
Diuitiarum enim (ut ait Solon) nullus
est terminus. Verum ad eam rem The-
ognide magistro utendū est, qui ita, in-
quit, necq; diuitias cupio, necq; uoto præ-
cor, sed mihi contingat ex paruo uitam
agere omni carentem molestia. Porro
non sine beneuolentia quadam mihi in-
mentem uenit dictum Diogenis huma-
na omnia simul contemnentis, qui ma-
gno rege ditiozem se prædicabat, quia
ipse uidelicet paucorū indigeret. At no-
bis nisi Pythiæ Mysiæ adsint talēta, & in-
finita soli iugera, & numerosa armento-
rum examina, nihil sat erit. Oportet au-
tem, ut ego quidem arbitror, nec absen-
tes diuitias optare, nec præsentibus glo-
riari, nisi quantum scias uti. Sapienter
enim Socrates qui cū uideret hominem
diuitijs affluentē, eaq; de causa fastidio
quodam gloriabundum uadere, nō pri-
us, inquit, te admirabor, quam notum
mihi

ubi possint consistere, nullū terminum
præcipitationis habētes: sed quāto plu-
ra amplectuntur, tantidem aut etiā plu-
ris indigent ad uoluptates implendas.
Diuitiarum enim (ut ait Solon) nullus
est terminus. Verum ad eam rem The-
ognide magistro utendū est, qui ita, in-
quit, neq; diuitias cupio, neq; uoto præ-
cor, sed mihi contingat ex paruo uitam
agere omni carentem molestia. Porro
non sine beneuolentia quadam mihi in-
mentem uenit dictum Diogenis huma-
na omnia simul contemnentis, qui ma-
gno rege ditiozem se prædicabat, quia
ipse uidelicet paucorū indigeret. At no-
bis nisi Pythiæ Mysiæ adsint talēta, & in-
finita soli iugera, & numerosa armento-
rum examina, nihil sat erit. Oportet au-
tem, ut ego quidem arbitror, nec absen-
tes diuitias optare, nec præsentibus glo-
riari, nisi quantum scias uti. Sapienter
enim Socrates qui cū uideret hominem
diuitijs affluentē, eaq; de causa fastidio
quodam gloriabundum uadere, nō pri-
us, inquit, te admirabor, quam notum
mibi

culum subire pro recte factis necesse sit. Nam qui aliter institutus est, is nihil differre uidetur ab Aegyptio sophista, qui & arbor fiebat & aqua, & fera, & quicquid liberet. Siquidem ipse quomodo laudabit iustitiam, si id placere audientibus intelliget, modo eam uituperabit, si his apud quos loquitur iniurias esse gratas cognoscet, & quod proprium assentatorum est, ut Polypus ad speciem subiecti soli colorē mutat, ita & ipse ad uoluptatem audientium sententiam mutabit.

Vndiq; colligendum, quod ad felicitatem consequendam faciat. Caput XVII.

Sed hæc in nostris libris addiscemus perfectius, in præsentia uero uirum aliquam uirtutis descripsimus ex his extraneis doctrinis. Qui enim libenter è quauis recogunt utilitatem, & si minutatim id agant, tamen ut magna flumina, multa ex multis locis accipiunt incrementa. Nam id quod, inquit, poëta, si paruum paruo addas, idq; frequenter facias, nō ad pecuniæ dūtaxat augmentum

culum subire pro recte factis necesse sit. Nam qui aliter institutus est, is nihil differre uidetur ab Aegyptio sophista, qui & arbor fiebat & aqua, & fera, & quicquid liberet. Siquidem ipse quomodo laudabit iustitiam, si id placere audientibus intelliget, modo eam uituperabit, si his apud quos loquitur iniurias esse gratas cognoscet, & quod proprium assentatorum est, ut Polypus ad speciem subiecti soli colorē mutat, ita & ipse ad uoluptatem audientium sententiam mutabit.

Vndiq; colligendum, quod ad felicitatem consequendam faciat. Caput XVII.

Sed hæc in nostris libris addiscemus perfectius, in præsentia uero uerbram aliquam uirtutis descripsimus ex his extraneis doctrinis. Qui enim libenter è quauis recogunt utilitatem, & si minutatim id agant, tamen ut magna flumina, multa ex multis locis accipiūt incrementa. Nam id quod, inquit, poëta, si paruum paruo addas, idq; frequenter facias, nō ad pecuniæ dūtaxat augmentum

Non igitur quia ardua sunt hæc, & laboriosa, idcirco torpescamus, sed memores illius sententiæ, oportere uidelicet unumquemque uitam probatissimam eligere, expectare autē ut consuetudo faciat illam iucundam atque dulcem uideri, ea sequi aggrediamur. Turpe est enim cū tempus per socordiam abierit, tūc demum illud reuocare, cum præter dolorē nihil sit amplius uocāti rediturum. Ego igitur quæ optima esse rebar, partim nūc uos admonui, partim omni uitę tēpore admonebo. Vos autem cū tria sint morborū genera, utinam ne uos ei similes præstetis, quod insanabile est: neue ita mente ægrotetis, ut pleriq; solent corpore ægrotare. Nā hi qui praua ualetudine anguntur, ipsi proficiscuntur ad medicos: qui uero grauiori morbo premuntur, ad se curantes accersunt. At hi qui in atrabilem insanabiliter transuecti sunt, nec uenientes quidem medicos recipiunt, quod uos nō patiamini, recta cōsilia aspernātes.

Non igitur quia ardua sunt hec, & laboriosa, idcirco torpescamus, sed memores illius sententiæ, oportere uidelicet unumquemque uitam probatissimam eligere, expectare autē ut consuetudo faciat illam iucundam atque dulcem uideri, ea sequi aggrediamur. Turpe est enim cū tempus per socordiam abierit, tūc demum illud reuocare, cum præter dolorē nihil sit amplius uocātū reditūrum. Ego igitur quæ optima esse rebar, partim nūc uos admonui, partim omni uitę tēpore admonebo. Vos autem cū tria sint morborū genera, utinam ne uos ei similes præstetis, quod insanabile est: neue ita mente ægrotetis, ut pleriq; solent corpore ægrotare. Nā hi qui praua ualetudine anguntur, ipsi proficiscūtur ad medicos: qui uero grauiori morbo premūtur, ad se curantes accersunt. At hi qui in atrā bilem insanabiliter transuecti sunt, nec uenientes quidem medicos recipiunt, quod uos nō patiamini, recta cōsilia aspernātes.

34 ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ
ΟΜΙΛΙΑ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ, ὅπως
αὐτοὶ ἐλλυμικῶς ὠφελοῖντο λόγῳ.

ΠΟΛΑ μετὰ πρᾶκαλουῦντά ὅτι συμβολῶ-
σαι ὑμῖν ὡ παῖδες ἅ βέλυσαι εἶν κείνω,
ἢ ἅ ξυνοίσειν ὑμῖν ἐλομύνοις πεπίσθυκα. τό-
τε γὰρ ἡλικίας ὅπως ἔχῃ, καὶ τὸ διὰ πολλῶν
ἡδὴ γεγυμνάσθαι πραγμάτων, ἔμιν ἢ τὸ εἶ-
παντα παιδιδύσσης ἐπ' ἄμφω μεταβολῆς ἵκα-
νὼς μεταχθῆν, ἐμπειρόν με εἶν τῶν ἀνθρωπίνων
πεποίθηκον, ὥς τε τοῖς ἀρετῇ καθισταμένοις τὸ βίον,
ἔχῃ ὡσπερ ὁδὸς τὴν ἀσφαλεστάτην ὑποσθῆκν-
ναι, τῇ τε πρᾶ τὴ φύσεως οἰκειότητι, διθυς με-
τὰ τοῦ γονέας ὑμῖν τυγχάνω, ὥς τε μήτε αὐτῶν
ἐλαττόν τι πατέρων διανοίας νέμῃν ὑμῖν. ὑμᾶς
δὲ νομίζω εἰ μή τι ὑμῶν διαμαρτάνω εἰ γνώ-
μης, μὴ ποθεῖν τοῦ τεκόντας πρὸς ἐμὲ βλέπον-
τας. εἰ μὲν οὖν προθύμως δέχοιαι τὰ λεγόμε-
να, τὸ διδυττόρας τῶν ἐπαινεμύνων ἔσεαι παρ
ἡσιόδῳ τάξεως. εἰ δὲ μὴ, ἐγὼ μὲν οὐδὲν αὐτοῖς
μι διυχερὲς. αὐτοὶ δὲ μέμνηται τῶν ἐπὶ δειλο-
νότι, γὰρ οἷς ἐκείνος φησὶ. ἀριστοὶ μὲν εἶν τῶν παρ
ἑαυτῶν τὰ δέοντα ξυνορῶντα. ἐθλοὶ δὲ καὶ κεί-
νον, τὸν τοῖς παρ' ἐτορῶν ὑποσθῆχθῆσιν ἐπόμε-
νον. τῶν δὲ πρὸς ὁδὸν ἐτορῶν ὑπὸ τῇ δειλῳ, ἀχρεῖον εἶν
πρὸς

πρὸς ἅπαντα. μὴ θαυμάζετε ὅτι ἐγὼ καθ' ἐκείνῳ
 ἠμάρταν εἰς διδασκάλους φοιτῶσι, ὅτι τοῖς ἐλλογί-
 μοις τῶν παλαιῶν ἀνδρῶν δι' ὧν καταλελοίπα-
 σι λόγων συγγινομένους ὑμῖν, αὐτὸς ἔπαυ-
 μαυτὸν λυσιτελέεσθαι διδύρηκέναι φημί. ὅτι
 ἢ ἐν αὐτῷ ἐξυμβολίσωμαι ἡκω, ὅτι μὴ δίδωμι εἰς
 ἅπαντας ἀνδράσι τοῖς ὡσὺς πλοῖα τὰ τῆς
 δόξης καὶ διανοίας ὑμῶν πρὸς αὐτὸν, ἢ ποῦ αὖ-
 ἄγεσι ταύτην ξυνέπειαν, ἀλλ' ὅτι ὅτι χρησίμου
 αὐτῷ λεχομένους, εἰδέναι τί χρὴ καὶ πρὸς αὐτὸν. τίνα
 ἐν ὅτι ταῦτα, ὅτι ὅπως διακρινόμενοι, ὅτι δὴ ἐγὼ
 διδάξω γέννησιν ἐλῶν. **Κεφάλαιον α.**

ΗΜΕΙΣ ὡ παῖδες, ὅτι δὲ ἐν τῷ χρόνῳ πάντα
 πασι τῶν ἀνθρώπων βίον ὅτι ἐπολαμ-
 βάνομεν, ὅτι ἀγαθόν τι νομίζομεν ὅλως, ὅτι ὄνο-
 μάζομεν, ὅτι τὸ σὺντέλῃαι ἡμῖν ἀχρί τοῦτο πρὸς
 τὸ ἐκείνου προγόνων πρὸς αὐτὸν, ὅτι ἰσχυρὸν σώμα
 ὅτι, ὅτι κάλλος, ὅτι μέγεθος, ὅτι τὰς πρὸς αὐτῶν ἀν-
 θρώπων ἡμᾶς, ὅτι βασιλείαν αὐτῶν, ὅτι ὅτι αὖ-
 εἰποι τις τῶν ἀνθρώπων μέγα, ἀλλ' ὅτι ὅτι ἀξί-
 ον κρίνομεν, ἢ ὅτι ἐχόντας ἀρετὰς ποιοῦμεν, ἀλλ' ὅτι
 μακρότερον προΐμεν ταῖς ἐλπίσι, ὅτι πρὸς ἑτέρους
 εἰς πρὸς αὐτὸν ἅπαντα πράττομεν. ἢ ὅτι ἐν αὐ-
 τῷ ἐλθὲν πρὸς τὸν ἡμῖν, ἀγαπᾶν τε καὶ δίδωμεν

χρῆναι φαμέν. Τὰ ἣ ἐκ δ' ἐκινέμενα πρὸς ἐκείν),
ὥς ἐδιδυγὸς ἄξια πρὸ ῥᾶν.

Κεφάλαιον Β.

ΤΙΣ δὲ οὗτος ὁ βίος, καὶ ὅπῃ, καὶ ὅπως αὐτὸν
βιωσόμεθα, μακρότρομον μὲν ἢ ἤδη τιμὴν
πρὸς αὐτὸν ὁρμῶν ἐφικέσθαι, μεζόνων δὲ ἢ καὶ
ὑμᾶς ἀκροατῶν ἀκῶσαι. Ἰσοδορὸν γε μὴν εἰπὼν,
ἐκωνῶς αὐτὸ ἴσως ὑμῖν γινώσκειν αἰμῶν, ὅτι πᾶσαν
ὁμῶς τιμὴν ἀφ' ἧς γεγονόνασιν ἄνθρωποι, τοῦ λόγου
τίς συλλαβὴν καὶ εἰς γινώσκουσιν, δυσλαμονίαν,
ἐπεὶ πολλοὶ μέρει τῶν ἀγαθῶν ἐκείνων εὐρή-
σαι περισσεύουσιν. ἀλλὰ πλεῖστοι ἐκείνοις ἐλα-
χίστα τὰ σύμπαντα τῶν τῆδε καλῶν ἤδη τιμὴν
ἀξίαν ἀφελκνύοντα, ἢ καθόσον σκιά καὶ ὄναρ τῆ
ἀληθείας ἀπολείπεται. μᾶλλον δὲ ἐν οἰκιστοῦν
χρήσωμαι παραδείγματι, ὅσω ψυχὴ τοῖς πᾶ-
σι τιμιωτέρα σώματος, τοσούτω καὶ τῶν βίων
ἐκατόντων ὅτι τὸ διάφορον.

Κεφάλαιον γ.

ΕΙΣ δὲ τούτοις ἄγασθαι καὶ ἱεροὶ λόγοι, δι' ἃ καὶ
ῥήτων ἡμᾶς ἐκπαιδεύοντες, ἕως γε μὴν
ὑπὸ τῆς ἡλικίας ἐπακρόν τ' βάθος τ' διανοίας
αὐτῶν ὅχι οἶόν τε, γινώσκουσιν ὅτι πάντῃ διεσκη-
σιν, ὡς ὅτι γινώσκουσιν σκιάς τισὶ καὶ κατόπτροις τοῦ
ἐν ψυ-

ὅτι ψυχῆς ὁμματα τέως προγυμναζόμεθα, οὕτως
 γὰρ τοῖς τακτικοῖς τὰς μελέτας ποιούμενός με
 μέμνηται. οἳ γὰρ γὰρ χρόνον μίαις καὶ ὀρχήσεσι τὴν
 ἐμπειρίαν κτησάμενοι, ὑπὲρ τῶν ἀγώνων τὸ ἐκ
 τοῦ παιδικῆς ἀπολαύσσει κορδίστος. καὶ ἡμῖν δὲ
 ἐν ἀγῶνα προκείμενῳ πάντων ἀγώνων μέγιστον
 νομίζοντες χρεῶν, ὑπὲρ ὃ πάντα ποιητέον ἡμῖν
 ἐπὶ πονητέον εἰς δυνάμιν. ἐπὶ τούτῳ πρᾶσκέμε
 ῶν καὶ ποιηταῖς καὶ λογοποιοῖς καὶ ῥήτορσι,
 καὶ πᾶσι ἀνθρώποις ὁμιλητέον, ὅθεν αὖ μέλλει
 πρὸς τὴν ψυχῆς ὑπὸ μέλῳ ὠφέλῃ τις ἔσε
 εἶναι. ὡς οὖν οἱ διδασκαλοὶ παρασκευά
 σαντες πρότερον θεωρεῖν τισὶν ὅτι ποτ'
 αὖ ἢ τὸ δεξιόμνητον βαφίῳ, οὕτω τὸ αὐτὸ
 ἐπαγγασσιν, αὖ τε ἀλσργόν, αὖ τε τι ἐτόρον ἢ
 τὸν αὐτὸν δὲ καὶ ἡμεῖς τρόπον, εἰ μέλλοι ἀνέκ
 πλυτος ἡμῖν ἢ τὸ καλὸν πρᾶμνόν τι δόξα, τοῖς
 ἔξω δὲ τούτοις προτελεσθέντος, τὴν καὶ αὐτὰ
 ἱερῶν καὶ ἀπορρήτων ἐπακροσόμεθα παιδιῶν
 μαλ' αὖ, καὶ οἷον γὰρ ὕδατι τὸ ἥλιον ὁρᾶν ἐβιβέν
 τος, ὅπως αὐτῷ πρὸς βαλῶν τῷ φωτὶ τὰς
 ὀφθαλμοῦ.

Κεφάλαιον δ.

Εἰ μὲν οὖν ὅτι τις οἰκφότης πρὸς ἀλλήλους τοῖς
 λόγοις, πρᾶργον αὖ ἡμῖν αὐτῶν ἢ γνώσεις

Σ 3 γγύοιτο.

γυνοίτο. εἰ δὲ μὴ, ἀλλὰ τό γε πρῶτα λαθόντας
καταμαθεῖν τὸ διάφορον, ὃ μικρὸν εἰς βεβαίωσιν
τὸ βελτίονος. τίνι μὲντι καὶ πρὸς χάρις τὸ παι-
διδύσεωρ ἐκαστέραν τὸ εἰκότος αὐτῶν τύχοις. ἢ πρὸ κα-
θάρπης φυτῶν οἰκεία ἢ ἀρετὴ τῶ καρπῶ βρύειν
ὥραίω, φέρει δὲ ἵνα κόσμον καὶ φύλλα τοῖς κλά-
δοις πρὸς φόμωνα. ὅτω ἢ καὶ ψυχῇ, προηγουμένως
μὲν καρπὸς ἢ ἀλήθεια, ὅκ ἀχαί γε μὴν ὅδε τῷ
θύραθεν ὁφείαν ποδὶ βελήσας οἷόν ἵνα φύλλα,
σκεπώτε τῶ καρπῶ καὶ ὅψιν ὅκ ἄωρον πρὸς χόμι-
να. λέγει τὸ ἱνὺ καὶ μωϋσῆς ἐκείνος ὁ πάνυ, ὃ
μέγιστον ὅστις ὑπὸ ὁφεία πρὸς πάντων ἀνθρώποις
ὄνομα, τοῖς αἰγυπτίων μαθήμασιν ἐγγυμνασάμε-
νος τῷ διάνοιαν, ὅτω προσελθεῖν τῇ θεωρίᾳ τοῦ
ὄντος. πρὸς πλησίον ἢ τῶ καὶ τοῖς κατὰ χρό-
νοις τὸν ὁφείον Δανιὴλ ἐπὶ Βαβυλῶνος φασὶ τῷ
ὁφείαν χαλδαίων καταμαθόντα, τότε τὸ θεῶν
ἄψαδὸς παιδιδύματων.

Κεφάλαιον ε.

ΑΛΛ' ὅτι ἢ ὅκ ἀχρηστον ψυχῆς μαθήμα-
τα τὰ ἐξωθεν διὰ ταῦτα, ἱκανῶς εἴρηται.
ὅπως γεμῶ αὐτῶν μεθεκτέον ὑμῖν, ἐξῆς αὐτῶν εἴη
λέγειν. πρῶτον μὲν ἐν τοῖς πρὸς τὸ ποιητῶν ἴν
ἐν τῷ θέν ἀρξωμαι, ἐπεὶ παντοδαποὶ ἵνες εἰ-
σι μὲν

σι, μὴ πάντες ἐφεξῆς προσέχημι τὸ νοῦν, ἀλλ' ὅ-
 ταν ἢ τὰς τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν πράξεις, ἢ λόγους
 ὑμῶν διεξίωσι, ἀγαπᾶν τε καὶ ζηλοῦν, καὶ ὅτε μάλι-
 στα περὶ αὐτῶν οἴονται εἶναι. ὅταν ἡ ὑπὸ μοχθηρῶν ἀν-
 δρας ἔλθωσι, τῇ μιμήσει ταύτης διὰ φύγῃ ὑπὸ
 φρασσομένων τὰ ὅσα ἔχουσιν ἢ πῶς, ἢ τὸ ὁδυαστέα φα-
 σὶν ἐκείνοι τὰ τῶν σφραγῶν μέλη. ἢ γὰρ πρὸς τοὺς
 φαύλους τῶν λόγων συνήθηται, ὁδὸς ἡ δὲ ὑπὸ τὰ
 πράγματα. διὸ δὴ πᾶσι φυλακὴν τῇ ψυχῇ
 τηρεῖτε, μὴ δεῖν τῶν λόγων ἡδονῆς πρὸς δεξιάμε-
 νοί τε λάθωμεν τὸ χερσὶν ὡς οἱ τὰ δηλητη-
 ρία μετὰ τῶν μελιτῶν προσιέμενοι. ὅθεν ὑμεῖς ἐπα-
 νεσόμεθα τοὺς ποιητάς, ὁ λοιδορημένων, ὁ σκώ-
 πησοντας, ὁ κ' ἐρωτῶντας, ἢ μεθύοντες μιμημένων,
 ὅχι ὅταν ἴαται πληθύνῃ καὶ ὁδὸς αὐτῶν ἀνδρῶν
 τῇ δουλομανίᾳ ὁρίζωνται. πάντων ἡ ἥκιστα πε-
 ρὶ θεῶν τε διαλεγόμενοις προσέξωμεν, καὶ μάλι-
 στ' ὅταν ὡς περὶ πολλῶν τε αὐτῶν διεξίωσι, καὶ τῶν
 τῶν ὁμονοούντων. ἀδελφὸς γὰρ δὴ πᾶσι ἐκείνοις
 διασπασιᾶται πρὸς ἀδελφόν, καὶ γονεὺς πρὸς πα-
 τέρ, καὶ ἴσους αὐτοὺς πρὸς τοὺς τεκνούντας πόλεμός
 ὅστις ἀκήρυκτος, μοιχείας ἡ θεῶν καὶ ἐρωτῶν καὶ μὲ-
 ξὺς ἀναφανδόν, καὶ ταύτας γε μάλιστα τοὺς κορυ-
 φαίους πάντων καὶ ὑπὸ πάντων διὸς ὡς αὐτὸν λέγουσιν,

βοσκημάτων τις λέγων ἐρυθείᾳσει, τοῖς ὑπὸ
σκιῶνς καταλείψομεν. ταῦτα δὲ ταυτὰ λέ-
γει καὶ ποῦ συγγραφέων ἔχω, καὶ μάλιτ' ὅταν
ψυχαγωγίας γένεα τ' ἀκρόντων λογοποιῶσι.
κεφάλαιον ζ.

ΚΑΙ ῥητόρων δὲ τινὲς ποῦ τ' ψεύδεσσι τέχ-
νῳ, τ' μιμησόμεθα. ὅτε γὰρ ἐν δικαστηρί-
οις, ὅτ' ἐν ταῖς ἄλλαις πράξεσι καὶ τῇδε ἡμῖν
τ' ψεύδεις, τοῖς τ' ὀρθῶς ὁδὸν καὶ ἀληθῆ προελθ-
μάνοις τ' βίβ, οἷς τ' μὴ δικάζειν, νόμῳ προσεῖτε
γμάνοις ὅστις, ἀλλ' ἐκείνα αὐτῶν μάλα ἀκροδεξόμε-
θα, ἐν οἷς ἀρετῶν ἐπὶ ἡνέσαν, ἢ πονηρίαν διέβα-
λον. ὡς γὰρ τ' ἀνθρώπων τοῖς καὶ λοιποῖς ἀχρεῖ τ' ὄν-
τίας ἢ ἐλ' χροῖας ὅστις ἢ ἀπόλαυσις, ταῖς μελίτ-
ταις δ' ἄρα καὶ μέλι λαμβάνειν ἀπ' αὐτ' ὑποαφ-
χεῖ, ὅτω δὲ καὶ ταῦτα τοῖς μὴ τὸ ἡδὺ καὶ ἐπίχα-
ρι μόνον τ' τοῖς τῶν λόγων διώκουσιν, ὅτι ἵνα καὶ
ὠφέλῃαν ἀπ' αὐτῶν εἰς τ' ψυχῶν ἀκροθῶσι. καὶ
πᾶσαν δὲ οὕτω τῇ μελιτῇ τινὲς εἰκόνα τ' λό-
γων ὑμῖν μεθεκτέον. ἐκείναί τε γὰρ ὅτε ἀπασι
τοῖς ἀνθρώποις πρὸς πλησίον ἐπὶ ὄρχονται, ὅτε μὲν
οἷς αὖ ὑπὸ πῶσιν ὅλα φόβειν καὶ χειροῦσιν, ἀλλ'
ὅσον αὐτῶν καὶ τῇδε πρὸς τινὲς ἐργασίαν λα-
βεῖν, τ' λοιπὸν χαίρειν ἀφῆκαν. ἡμεῖς τε ἡμῶν
φρονῶ-

φρονέμεν, ὅσοι οἰκτεῖον ἡμῖν καὶ συγγενὲς τῇ ἀλη-
θείᾳ παρ' αὐτῶν νομισάμενοι, ἐπαρβησόμεθα
τὸ λειπόμενον, καὶ καθάπερ εἰ ῥωδωνίας τοῖ
ἀνδρες δρεψάμενοι, τὰς ἀκάνθας ἐκκλίνοντες,
ἔτω καὶ ἐπὶ τῶν τοιούτων λόγων, ὅσοι χρήσι-
μον καρπώσάμενοι, τὸ βλαβερὸν φυλαξόμε-
θα. οὕτως οὖν ὅς ἀρχῆς ὑποσκοπεῖν ἕκαστον τῶν
μαθημάτων καὶ συναρμόζοντες τὸ τέλος προσῆ-
κε, καὶ τῇ δωρικῇ παροιμίᾳ, τὸ λίθον ποτὶ
τὴν ἀσπίδα ἄγοντας.

Κεφάλαιον η'.

ΚΑΙ ἐπειδήπερ δι' ἀρετῆς ἡμῖν ἐπὶ τὸν
βίον καθεῖναι διὰ τὸν ἡμέτερον, εἰς ταύ-
τῳ δὲ πολλὰ μὲν ποιηταῖς, πολλὰ δὲ συγγρα-
φοῦσι, πολλῶν ἔτι πλείων φιλοσόφοις ἀνδρά-
σιν ὑμνῆται, τοῖς τοιούτοις τῶν λόγων μάλιστα
προσεκτέον, ὅτι μικρὸν γὰρ τὸ ὄφελος οἰκειότη-
τά τινα καὶ συνήθησαν ταῖς τῶν νέων ψυχαῖς τῇ
ἀρετῇ ἐγγενέσθαι, ἐπέπερ ἀμετάστατα πέφυ-
κεν εἶναι τὰ τῶν τοιούτων μαθήματα, δι' ἀπαλό-
τητα τῶν ψυχῶν, εἰς βάθος γίνεσθαι μακρόμενα. καὶ
τίποτε ἄλλο διανοηθέντα τὸ ἡσιόδοτον ἐπολά-
βωμεν ταυτὶ ποιῆσαι τὰ ἐπη' ἀπαντες ἀδου-
σιν, καὶ οὐχὶ προτρέποντα αὐτὸν νέος ἐπ' ἀρετῇ.

Σ ὅτι

ὅτι βραχεία ἢ πρότερον καὶ δύσβατος καὶ ἰσθμὸς
 συχνὸς, καὶ πόντος πλήρης, ἢ πρὸς ἀρετὴν φέρει
 καὶ ἀνάντης ὁδὸς, διότι ὅτε πάντες, ὅτε πρὸς βί-
 ναι αὐτῇ δὴ τὸ ὄρθιον, ὅτε πρὸς πάντι ῥαδίως
 ὡδὶ τὸ ἄκρον ἐλθεῖν, αὐτὸς ἡ γενεαμένη, ὅρα μὲν ὑπάρ-
 χει ὡς ἢ λεία τε καὶ καλή. ὡς ἡ ῥαδία τε καὶ δύ-
 πορος, καὶ τ' ἐτέρας ἡδίστον τ' ὡδὶ τ' κακίαν ἀ-
 γάσης, ἢ ἀθρόαν εἶν λαβεῖν ἐκ τ' συνέγγυς ὁ αὐ-
 τὸς ὅτος ποιικτὴς ἐφισχ. ἐμοὶ ἢ γὰρ δοκεῖ οὐ
 δὲ μ' ἐτερον, ἢ προτρέπω μᾶς ἐπ' ἀρετῇ, καὶ
 πρὸς καλὸν ἀπαντας ἀγαθὸς εἶν ταῦτα δι-
 ελθεῖν, καὶ ὡς μὴ λαταμαλακισθέντας πρὸς αὐ-
 τὸν πόντον πρὸς πρὸς τὸ τέλος. καὶ μάλιστα εἰ
 τις ἐπερος εἰκότα τὸ τοῖς τ' ἀρετῇ ὑμνησεν,
 εἰς αὐτὸν ἡμῖν φέροντας αὐτὸν λόγους ἀποδεχόμε-
 μεθα. ὡς δὲ ἐγὼ τινος ἡκιστα δεινὸς λαταμαθεῖν
 αὐτὸς ποιητὴς διάνοιαν, πᾶσα ἢ ἡ ποίησις τῷ
 Ὀμήρῳ ἀρετῆς ὅσον ἐπαινος, καὶ πάντα αὐτῷ
 πρὸς αὐτὸν φέρει ὅ, τι μὴ πάρεργον. ὅχ' ἡκιστα δὲ
 γν' οἷς τ' στρατηγὸν τῷ λεφαλλύῳ πεποίηκε
 γυμνὸν ἐκ τ' ναυαγίᾳ πρὸς σωθῆναι, πρότερον ἢ
 αἰδέσθαι τ' βασιλίδι φαίνετα μόνον. τοσού-
 τος δὲ αἰχμύλιον ὀφλῆσαι γυμνὸν ὀφθῆναι
 μόνον, ἐπὶ δὲ πρὸς αὐτὸν ἀρετῇ ἀντίματιον κε-

προσημνύνοντο ἐποίησε. ἔπειτα μὲν τοὶ καὶ τοῖς
λοιποῖς φαίετο τὸ σὸς ἄξιον νομιδιῶναι, ὥς
ἀφγνῆτας τὴν τρυφὴν ἢ σωέζων, ἐκείνον ἀπο
βλέπειν καὶ ζηλοῦν ἅπαντας, καὶ μηδὲν αὖτε
κωμῶν τῷ τότε εἶναι, ἀλλ' ὅτε αὖτε ὁ δὲ ξαδὲς μάλλον,
ἢ Ὀδυσσεὺς γενέσθαι, καὶ ταῦτα ἐκ ναυαγίῳ πε
ρισωθῆναι. καὶ τούτοις γὰρ ἔλεγον ὅτι ποιητὴς
διανοίας ἐξηγητὴς, μονονοχὶ βοῶντα λέγειν
Ὅμηρον, ὅτι ἀρετῆς ὑμῖν ὑπὲρ μελητέον ὡς ἄνθρω
ποι, ἢ ἐκ ναυαγῆσαντι σωεκνήχεται, καὶ ὑπὲρ
ἐλχόσους γυμνόνον γυμνόνον, τιμωτόρον ἀπο
δείξει τῷ δουδαμόνων φαυλῶν. καὶ γὰρ οὐ
τως ἐχθρὸς τὰ μὲν ἄλλα τῷ ἐτημάτῳ, ὅ μάλλον
τῷ ἐχόντων, ἢ καὶ οὐ τινθ οὐκ τῷ ὑπὲρ τυχόν
των ὅτι, ὡς ὅτι καὶ παρὰ τὴν κύνων τῇδε καὶ κεί
σε μεταβαλλόμενα, μόνον δὲ κτημάτων ἢ ἀρε
τῇ ἀναφαίρετον, καὶ ζῶντι καὶ τελευτήσαντι
πρὸς αὐτὸν. ὅθεν δὴ ἐξ ὁλῶν μοι δοκεῖ πρὸς
αὐτὸν δὲ πόρος εἶπαι.

Αλλ' ἡμεῖς αὐτοῖς ὅτι δὲ αὐτοῖς ὁμῶς
τῆς ἀρετῆς ὅτι πλεονέκτημα, ἐπεὶ τὸ μὴ ἐμπεδοναίει,
Χρήματα δὲ ἀνθρώπων ἄλλοτε ἄλλος ἔχει.

Παραπλήσια ὅτι ἴσους καὶ τὰ θεογονίῳ, καὶ οἷς
φησὶ τὸ θεὸν ὁμῶς δὴ καὶ φησὶ τοῖς ἀνθρώποις τὸ
τάλαντον

τάλαντον ὑπὲρ ῥέπειν ἄλλοτε ἄλλως, ἄλλοτε μὲν
πλουτεῖν, ἄλλοτε δὲ μηδὲν ἔχειν. καὶ μὲν καὶ ὁ
χίος πᾶς σοφιστὴς τῶν ἐαυτοῦ συγγραμμάτων,
ἀδελφὰ τοῖς εἰς ἀρετὴν καὶ κακίαν ἐπιλοσό-
φουσι, ὡς δὴ καὶ αὐτῷ τὴν διάνοιαν προσεκ-
τέον. ὃ γὰρ ἀπόβλητος ἀνὴρ. ἔχει δὲ ὅτω πως ὁ
λόγος αὐτῷ, ὅσα ἐγὼ τοῖς ἀνδρὶς ἐν διανοίᾳς
μέμνημαι, ἐπεὶ τά γε ῥήματα οὐκ ἐπίσταμαι,
πλὴν γε δὴ ὅτι ἀπλῶς ὅτως εἴρηκον ἀνδρὶ μέ-
γας. ὅτι νέω ὄντι τῷ Ἡρακλεῖ νομισθῆναι, καὶ σχεδὸν
ταύτῃ ἀγούσι τὴν ἡλικίαν ἢ καὶ ὑμεῖς νῦν,
Βασιλομελὲς ποτόραν τράπητον τῶν ὁδῶν, τῶν
δὲ τῶν πόρων ἀγούσαν πρὸς ἀρετὴν ἢ τὴν ῥα-
σίαν, προσελθεῖν δύο γυναικας, ταύτας δὲ εἶναι
ἀρετὴν καὶ κακίαν. εὐθύς μὲν οὖν καὶ σιωπῶ-
σας, ἐμφαίνου ἀπὸ τοῦ χήματος τὸ διαφοροῦ.
εἶναι γὰρ τὴν μὲν ὑπὸ νομοδικῆς δεσποσασμέ-
νην εἰς κάλλος καὶ ὑπὸ τρυφῆς διαρρεῖν, καὶ πάν-
τα ὅσα μὲν ἡδονῆς ἐκέρηκτο μὲν ἀγῆν. ταῦτά τε
οὖν διακινῶσαι καὶ ἐτι πλείω τότων ὑποχινόμε-
νην, ἔλκεν ὑπὸ χερσὶν τῷ Ἡρακλεῖ πρὸς ἐαυτὴν.
τὴν δὲ ἐτόραν κατασκευάζειν, καὶ αὐχμῆν καὶ
σωφρονὸν βλέπειν, καὶ λέγειν ταῦτα ἐτόρα. ὑπο-
χινεῖται γὰρ ὁ δὲ ἀνδρὶ μὲν ὁ δὲ ἡδονῇ, ἀλλ' ἰδὼ-
τας μυ-

εἶς καὶ πόντος καὶ κινδυνός, οἷα πάσης ἡπείρου
 τε καὶ θαλάσσης. ἄθλον δὲ τούτων εἶναι θεὸν γινέ-
 σθαι, ὡς ὁ ἐκείνου λόγος, ἥ πορ δὴ καὶ τελευτῶν-
 τα τὸν Ἡρακλέα ξυνέπεσθαι.

Κεφάλαιον θ.

ΚΑΙ σχεδὸν ἅπαντες ὥρ δὴ καὶ λόγος τις
 ὅτι καὶ ὑπὸ τῇ φιλοσοφίᾳ, ἢ μικρὸν ἢ μείζον εἰς δύ-
 ναμις ἐκαστος ἐν τοῖς ἑαυτῶν συγγράμμασιν
 ἀρετῆς ἐπαινον διεξῆλθον, οἷς πρὸς τὸν καὶ πρὸς
 τὸν ἐπὶ τῷ βίῳ δεικνύειν αὐτοὺς λόγους. ὡς οὖν
 τὴν ἀχρηστίαν παρὰ τοῖς ἄλλοις φιλοσο-
 φίαν ἔργῳ βεβαιῶν, οἷος πέπνυται, τοῖς δὲ σκιαῖς
 αἰσθῶσι. καὶ μοι δοκεῖ τὸ τοιοῦτον πρὸς ἀπλήσιον
 εἶναι, ὥσπερ αὖ ἐξ ὧν γράφει θαυμαστόν τι οἶον κάλ-
 λιστον ἀνθρώπου μιμησαμένον, ὁ δὲ αὐτὸς εἶη τοιοῦ-
 τος ὑπὸ τῇ ἀληθείᾳ, οἶον ὑπὸ τῇ πινάκῳ ἐκείνου
 εἰδέναι. ἐπεὶ τὸ γε λαμπρῶς μὲν ἐπαινεῖσαι
 τὴν ἀρετὴν εἰς τὸ μέγαν, καὶ μακρὸς ὑπὲρ αὐ-
 τῆς ἀποτείνειν λόγους. ἰδίᾳ δὲ τὸ ἡδὺ πρὸς τὴν σω-
 φροσύνης, καὶ τὸ πλέον ἔχειν πρὸς τὸ δίκαιον πρὸς
 μάχην, εἰκογνῆναι φαίλω αὖ ἐγὼ γε τοῖς ὑπὸ σκλῆρας
 ὑποκείνομενοις τὰ δράματα, οἷως βασιλεῖς
 καὶ δυνασταὶ πολλὰ καὶ εἰσέρχονται, ὅτε βασι-
 λῆς ὄντες ὅτε δυνασταί, ὅδε μὲν οὖν τυχὸν ἐλθόν
 θεῶν

θεοὶ τὸ πρῶτον. εἴτα μουσικὸς ἢ ὅτι αὐτῶν δὲ
 ξαυτὸν ἀνάρμοστον αὐτῷ τῇ λύρῃ εἶναι, ὅτι χορὸν πο-
 ρυφαῖος, μὴ ὅτι μάλιστα σωκράδυντα τὸ χορὸν ἔχ-
 ον. αὐτὸς δὲ ἕως ἑκάστος διασασιάσθαι πρὸς ἑαυτὸν,
 καὶ ὅτι τοῖς λόγοις ὁμολογουμέντα τὸ βίον πρῆξε.
 ἀλλ' ἢ γλῶττα ἢ ὁμώμοσεν, ἢ ὅτι φρενὶ ἀνωμο-
 τος κατ' εὐρυπιδίῳ ἔρεῖ. καὶ τὸ δοκεῖν ἀγαθὸς
 πρὸ τῶν εἶναι διώξεσθαι; ἀλλ' ὅτις ὅστις ὁ ἑχάστους τὸ ἀδ-
 κίας ὅρος, εἴτε διὰ πλάτωνι πείθεσθαι, τὸ δοκεῖν
 δίκαιον εἶναι μὴ ὄντα. Κεφάλαιον ι.

ΤΟΥΣ ἢ ἐν τῷ λόγῳ οἱ τὰς τῶν καλῶν ἔχου-
 σιν ὑποθήκας, ὅπως ἀκδεχόμεθα. ἐπεὶ δὲ
 ὅτι καὶ πράξις ἀποδείξει τὸ παλαιῶν ἀνδρῶν, ἢ
 μνήμης ἀκολοθία πρὸς ἡμᾶς διασώζοντι, ἢ ποι-
 ητῶν, ἢ συγγραφέων φυλαττόμενα λόγοις, μη-
 δεὶ τὸ ἐν τῷ βίῳ ὠφελείας ἀκλεπώμεθα. οἷον ἔλοι-
 πόσθαι τὸ Περικλέα τὸ δὲ ἀγορᾶς ἕως ἀνθρώπων, ὅτι
 ὅτι πῶς εἶχε. ὅτι εἰς πᾶσαν διήρκεσε τῇ ἡμέρᾳ,
 ὅτι ἢ ἀφ' ὧν πλουτῶν αὐτὸν τοῖς ὀνείδεσιν, ὅτι δὲ
 ὅτι μέλων αὐτῷ. εἴτα ἑσπέρως ἢ δὴ καὶ σιγῶς ἀ-
 παλλαττόμεν μόλις, ὑπὸ φωτὶ πρῆπεμψε πε-
 ρικλῆς, ὅπως αὐτῷ μὴ διαφθείρεται τὸ πρὸς φιλο-
 σοφίαν γυμνάσιον. πάλιν τίς Εὐκλείδην βρῆ με-
 γαρόθεν πρὸ ξυμβείας, θανάτῳ ἢ πείλησεν ὅτι ἐπώ-
 μοσεν, ὅτι ἀντῶμοσεν ἢ μὴ ἰλεώσασθαι αὐτὸν ὅτι
παύ

παύσῃ χαλεπῶς πρὸς αὐτὸ ἔχοντα, πόσῳ ἄ-
 ξιον τῷ βίῳ τῶν ἐν πρᾶσι γυμνάσιον εἰσελθεῖν τῷ
 μνήμῳ, ἀνδρὸς ὑπὸ ὀργῆς ἥδη κατεχομένης.
 τῇ βραγυδίᾳ γὰρ ὁ πισυτέον ἀπλῶς λεγέσθαι,
 ἐπ' ἐχθρὸς θυμὸς ὀπλίζῃ χεῖρα, ἀλλὰ μάλιστ' αὖ,
 μηδὲ διανίστασθαι πρὸς θυμὸν τὸ πρᾶπαν, εἰ ἢ μὴ
 ῥάδιον αὖτο, ἀλλ' ὥσπερ χαλινὸν αὐτῷ τὸ λογισ-
 μὸν ἐμβάλλοντας, μὴ ἑᾶν ἐκφέρεσθαι περαιτέρῳ.
 ἐπαναγάγωμεν ἢ τὸ λόγον αὖτις, πρὸς τὰ τῶν
 παλαιῶν πράξεων πρᾶσι γυμνάσια. ἐτυπῆεν ἡ
 τὸν Σωφρονίσκου Σωκράτῳ εἰς αὐτὸ τὸ πρόσω-
 πον ἐμπροσθεν ἀφ' ὧν. ὃ ἢ ἂν αὐτῇ γιν, ἀλλὰ πα-
 ρείχε τῷ πρᾶσι γυμνάσιον ὀργῆς ἐμφορεῖσθαι, ὥστε
 ὁμοειδὲς ἥδη καὶ ὑπὸ τὸν αὐτὸν τὸ πρόσωπον ὑ-
 πό τῃ πληγῇ εἶναι. ὥς δὲ ἐν ἐπαύσει τὴν πῆλιν,
 ἀλλ' ὃ ἂν ὁ Σωκράτης ποιῆσαι, ἐπιγράψαι
 ἢ τῷ μετώπῳ λέγετ' ὥσπερ ἀνδρὶ ἀντὶ τῇ δη-
 μιουργίᾳ, ὃ δεινὰ ἐποίει τῷ βίῳ τῷ ἀμυνάσθαι. ταῦ-
 τα σχεδὸν εἰς τὸ αὐτὸν βίον ἡμετέροις φέροντα,
 πολλὰ ἄξιον εἶναι μιμῆσθαι αὖτ' ἐν τηλικύτῳ φη-
 μί. βούτι μὲν γὰρ τὸ τὸ Σωκράτους, ἀδελφὸν ἐκεί-
 νῳ τῷ πρᾶσι γυμνάσιον ὅτι τῷ τὴν πῆλιν καὶ τὴν σια-
 γόνος, καὶ τὴν ἐτόρῳ παρέχειν προσῆκε, τοῦτο
 τοῦ δεινὰ ἀπαμυνάσθαι. τὸ δὲ τὸ Περικλέους ἢ
 τὸ Εὐκλείδου, τῷ αὖτ' δεινόντας ὑπομνήσθαι, καὶ
 πράως αὐτῶν τὸ ὀργῆς ἀνέχεσθαι, καὶ τῷ τῷ

ἐχθροῖς δύνεωσι τούτοις ἀγαθὰ ἀλλὰ μὴ ἐπαρᾶσι,
 ὥς οὔτε γὰρ τούτοις προπαιδευθεῖς, οὐδέ τ' αὖ ἐκεί-
 νοις ὥς ἀδυνατίαι διαπισθῆσιν. οὐκ αὖ παρὲλ-
 θοίμι τὸ τοῦ Ἀλεξανδρου, ὅς τὰς θυγατέρας Δα-
 ρείου αἰχμαλώτους λαβὼν, θαυμάσιον τι οἶον τὸ
 κάλλος πρὸς ἑμὲ μαρτυρομένης, οὐδὲ προσιδεῖν
 ἠξίωσεν, αἰσχρὸν εἶναι κείνων τοῦ ἀνδρα εἶλόν-
 τα, γυναικῶν ἠπληθύναι. Ἰστί γὰρ εἰς ταυτ' ἐκεί-
 νω φέρει, ὅτι ὁ ἐμβλέψας πρὸς ἡδυνῶν γυναικί,
 καὶ μὴ τῷ ἔργῳ τῇ μοιχείᾳ ὑπὸ τελέσει, ἀλλὰ
 τοῦ γε τῷ ἐπιθυμίᾳ τῇ ψυχῇ παραδέξαται.
 οὐκ ἀφίεται τ' ἐγκλήματος. τὸ δὲ τοῦ Κληνίου τ'
 Πυθαγόρου γνωρίμων γνὸς, χαλεπὸν πισδεῖσαι
 ἀπὸ ταυτομάτου συμβῶναι τοῖς ἡμετέροις, ἀλλ'
 οὐχὶ μιμηταμένους παθεῖν. τί δὲ ὧς οὐκ ἐποίησεν
 ἐκείνος, ἐξὸν δὲ ὅρκου τριῶν τελευτῶν ζημίαν
 ἀποφυγεῖν, ὁ δὲ ἀπέτισε μᾶλλον ἢ ὥμοσε, καὶ
 ταῦτα δουρκῆν μέλλων, ἀκόντας ἐμοὶ διοκῆν τ'
 προσάγματος, τὸν ὅρκον ἡμῖν ἀπαγορεύοντος.

Κεφάλαιον κ.

ΑΛΛ' ὅπου δὲ ἀρχῆς ἐλεγον πάλιν εἰς τ' αὖ
 τὸν ἐπανόμιον, ὃ πάντα ἐξῆς παραδεκ-
 τεον ἡμῖν, ἀλλ' ὅσα χρήσιμα. καὶ γὰρ αἰσχρὸν τῶν
 ἡσιτίων τὰ βλαβερά διωθεῖσθαι, τὸ δὲ μαθημα-
 τῶν αἰ

τῶν αὐτῶν ψυχῶν ἡμῶν τρέφει μηδὲν λόγον
 ἔχει, ἀλλ' ὥσπερ χερμάριον πρᾶσσοντας ἀπὸ
 τοῦ πλοσυροῦ ἐμβάλλεσθαι. καὶ τοι τίνα ἔχει λό-
 γον, κυβερνήτῳ μὲν οὐκ εἰκὴ τοῖς πνεύμασι
 ἐπιτάττειν, ἀλλὰ πρὸς ὅρους δουλεύειν τὸ σκάφος,
 καὶ τοξότῳ ἢ σκοπεῖν βάλλειν. καὶ μὲν δὲ καὶ
 χαλκὸν τινα ἢ τεκτονικὸν ὄντα τοῖς ἢ
 τῶν τέχνῳ ἐπιτάττει τέλος. ἡμᾶς δὲ καὶ τῶν τριῶ-
 νων διημερεῶν ἀκλείπεται, πρὸς γὰρ τὸ σω-
 οῦν δυνάσθαι τὰ ἡμέτερά. οὐ γὰρ δὲ τῶν μὲν
 χερωνακτῶν ὅσι πόδας εἰς ἐργασίας, τῶν δὲ ἀν-
 θρωπίνων βίον σκοπεῖν οὐκ εἰσι, πρὸς ὃν ἀφορῶντας
 πάντα ποιεῖν εἰς λέγειν καὶ, τὸν γὰρ μὲν τριῶν ἀλό-
 γοις προσεικνύναι μέλλοντα. ἢ ὅπως αὐτὸς εἰκὴ
 ἀτεχνῶς ἢ τῶν πλοίων τὰ ἀνδροματῆς, οὐδὲ
 νὸς ἡμῶν νῦν αὐτὸς τῶν εἰς ψυχῆς οἰάκων καθεζομέ-
 νου, εἰκὴ ἢ τὸν βίον ἄνω καὶ κάτω περιφορῶ-
 μενοι, ἀλλ' ὥσπερ γὰρ τοῖς γυμνικοῖς ἀγῶσι. εἰ-
 δὲ βάλει τὸ μουσικῆς, ἐκείνων εἰς τῶν ἀγώνων
 αἰμελεῖται, ὧν πόρ οἱ σέφανοι. εἰ δὲ δὲ γὰρ πα-
 λῶ ἀσκήσῃ, ἢ παγκράτιον, εἴτα κιθαρίζει ἢ
 αὐλεῖ μελετᾷ. οὐδὲν ὁ πολυδῖαμας γὰρ, ἀλλ'
 ἐκεῖνος πρὸ τοῦ ἀγῶνος τὸ ὀλυμπιάσι τὰ ἄρ-
 ματα ἴσην τρέχοντα, καὶ δὲ τῶν τῶν ἰσχυρῶν

D ἐκεί-

ἐκράτῃ. καὶ ὅγε μίλων ἀπὸ τοῦ ἀληθιμότη-
 τος ἀπίστος ἐκ δὴ θάπτετο, ἀλλ' αὐτῶν ὠθού-
 μιν οὐχ ἡ πῶν, ἡ οἱ ἀνδριάντες οἱ τοῦ μολύ-
 βδου στυλιδεμένον. καὶ ἀπαξάπλως αἱ μελέ-
 ται αὐτοῖς, παρὰ σκόλῃ τῶν ἀθλῶν ἦσαν. εἰ δὲ
 τὰ μαρσίον ἢ τὰ ὀλύμπιον τῶν φρυγῶν πόδας
 γαῖοντο κρέματα, καταλιπόντες τὴν κόνιν
 καὶ τὰ γυμνάσια, ταχὺ γ' αὐτῶν σεφάων ἢ δόξης
 ἔτυχον, ἢ δὴ φύγον τὸ μὴ καταγέλαστο εἶναι
 κατὰ τὸ σῶμα. ἀλλ' ὅ μιν οἱ δὲ ὁ Τιμόθεος τῇ
 μελωδίᾳ ἀφείδων, γὰρ ταῦς παλαιῶν διήγῃ.
 οὐ γὰρ αὐτῶν τοσούτον ἔπαυξεν αὐτῶν διενεγκῆν
 ἀπάντων τῇ μουσικῇ, ὅ γε τοσούτον πόδιν τοῦ
 τέχνης, ὥς καὶ θυμὸν ἐγείρει διὰ τοῦ στυτόντος
 καὶ αὐστηρᾶς ἁρμονίας. καὶ μὲν τοὶ καὶ χαλᾶν καὶ
 μαλάτῃσι πάλιν διὰ τοῦ αὐστηρῆς ὅποτε βό-
 λων. ταύτην τοὶ καὶ Ἀλεξανδρῶν ποτὲ τὸ φρύ-
 γιον ἐπαυλήσαντα, δὴ ναυσιῶσαι αὐτῶν ἐπὶ τὰ
 ὅπλα λέγετο μετὰ ξυμνοῦντα, καὶ ἐπ' αὐτῶν
 γαγῆν πάλιν πρὸς τοὺς συμποτάς, τὴν ἁρμο-
 νίαν χαλάσαντα. τοσαύτῃ ἰσχύϊ γὰρ τε μουσικῇ
 καὶ καὶ τοῖς γυμνικοῖς ἀγῶσι, πρὸς τὴν
 τὸ τέλος κτήσιν ἢ μελέτην πα-
 ρέχεται.

Κεφάλαιον λ.

ΕΠΕΙ δὲ σεφάνωρ καὶ ἀθλητῶν ἐμνήστω,
 ἐκείνοι μυρία παθόντες ὑπὸ μυείοις, καὶ
 πολλαχόθεν τὴν ῥώμην ἑαυτοῖς συαυξήσαν-
 τες, πολλὰ μὲν γυμνασικοῖς γνώσασαντες πό-
 νοις, πολλὰς δὲ πληγὰς γὰρ παιδοτρίβας λαβόν-
 τες, δίδαξαν δὲ ὅτι τὴν ἡδίστην, ἀλλὰ τὴν παρὰ
 τῶν γυμνασῶν αἰσχύνουσι, καὶ τὰλλα ἵνα μὴ δῖα
 τρίβω λέγων ὅτι διαγόντες, ὡς τὸν πρὸ Φι-
 ἀγωνίας βίον μελέτῃ εἶναι Φι ἀγωνίας, Ἰωικαῦ-
 τα ἀποδύοντα πρὸς τὸ σάδιον, καὶ πάντα
 πονῶσι καὶ κινδυνεύουσιν, ὥς κοτίναν λαβεῖν
 σέφανον, ἢ σελίναν, ἢ ἄλλαν τινὸς τῶν ποιούντων, καὶ
 νικῶντες ἀναρρήθῃαι πρὸς τὴν κήρυκος. ἡμῖν δὲ
 οἷς ἀθλα τῶν βίαν πρόκειται ὅτι θαυμάσια πλήθει
 τε καὶ μεγέθει, ὥς ἀδυνάτεια εἶναι ῥηθῃαι λόγῳ, ἐπὶ
 ἀμφω καθύδισσι, καὶ κατὰ πολλὰ διαίτωμένοις
 ἀδιδαν, τῇ ἐτόρῃ λαβεῖν τῶν χειρῶν ὑπαρξίς· πολ-
 λὰ μὲν τὸ αὐτὸ ἀξιόμῳ ἢ ῥαθυμία τῷ βίῳ, καὶ ὅγε
 Σαρδιανὰ παλῶς, τὰ πρῶτα πάντων εἰς οὐδία
 μονίαν ἐφέρειν, ἢ καὶ ὁ μαργίτης εἰ βάλῃ, ὅμ ὅτι
 ἀροῖσθαι ὅτε σκαπῆται, ὅτε ἄλλο τι τῶν κατὰ τὴν βίαν
 ὑπὸ τῆς εἰς Ὀμηρος ἐφιστῇ, εἰ δὲ Ὀμήρου ταῦ-
 τα, ἀλλὰ μὴ ἀληθὲς μάλλον ὅτι πιπτακὸς λόγος

ὅς χαλεπὸν ἔφησεν ἑὸν ἔμμελαι. διὰ πολλῶν γὰρ δὴ τῷ ὄντι πόνων διεξελθόντι, μόλις αὖτε ἀγαθῶν ἐκείνων τυχεῖν ἡμῖν πόρρι γένοιτο, ὧν ἐν τοῖς αὐτοῖς λόγοις ὁ δὲ εἶν παρὰ δίδυμα τὸ ἀνθρώπινον ἐλέγομεν. ὁ δὲ ἐν ῥαθυμνίᾳ ἡμῖν, ὁ δὲ ἐν βραχεὶ ῥασιώνῃς μεγάλας ἐλπίδας ἀνταλλακτέον, εἴ πορ μὴ μέλλοιμεν ὀνείδιη τε ἔξαι καὶ τιμωρίας ὑφἑξαι, ὅτι παρὰ τοῖς ἀνθρώποις γνῶσθε. καί τι καὶ τούτῳ ὁ μικρὸν τῷ γενοῦ ἔχοντι, ἀλλ' ἐν τοῖς εἴτε ὑπὸ γλῶσσει, εἴτε καὶ ὅπου δὴ τοῦ πάντος ὄντα τυγχάνει δικαστέοις, ὡς τῷ μὲν ἀκρουσίως τοῖς πεσόντων ἁμαρτῶν τι, καὶ συγγνώμη τις ἴσως παρὰ τοῦ θεοῦ γένοιτο. τοῦ δὲ ὀξεπίτηδον τὰ χεῖρω περὶ λωμνύνω, ὁ δὲ μῖα παραίτησις τὸ μὴ ὅχι πολλαπλασίῳ τῷ νόλασι ὑποσχεῖν.

Κεφάλαιον μ.

ΤΙ οὖν ποιῶμεν φαίη τις αὖ; τὴ ἀλλογε, ἢ τὴ ψυχῆς ἐπιμέλειαν ἔχειν, πᾶσαν χολῶν ἀπὸ τῶν ἄλλων ἀγοντας. ὁ δὲ οὖν τοῦ σώματος δουλοτέον, ὅτι μὴ πᾶσα ἀνάγκη, ἀλλὰ τῇ ψυχῇ τὰ βέλτιστα ποιεῖν, ὥσπερ ἐκ δεισμωντικῆς εἰς τοῦ πρὸς τὰ τοῦ σώματος πάθη κοινωνίας αὐτῷ δὲ φιλοσοφίας λύοντας. ἅμα δὲ καὶ τὸ σῶμα

σῶμα τῶν παθῶν κρείττον ἀποργαζομένων, γὰρ
 εἰ μὴ γε τὰ ἀναγκαῖα ὑπερεστώτας, ὅχι τὰ
 ἡδίστα, ὡς οἱ γε τραπέζοποιός τινες καὶ μαγεί-
 ρος ποδανοῦτος, καὶ πᾶσαν διορδυνώμενοι
 γλῶττε καὶ θάλασσαν, οἷόν τι χαλεπῶ δεσπότη-
 τη φόρος ἀπάγοντος, ἐλεεινοὶ ἐν ἀχολίας, τῶν
 ἐν ἁδίου κολαζομένων ὁδὲρ πάχοντος ἀνεκτὸ
 τόρον, ἀτεχνῶς εἰς τῶν ξαίνοντες, καὶ κοσπίνων
 φόροντες ὕδωρ, καὶ εἰς τετρημένον ἀντλουῦ-
 ντες πίθον, ὁδὲρ πένρας τῶν πόνων ἔχοντες. κου-
 ρὰς δὲ καὶ ἀμπεχόνας ἔξω τῶν ἀναγκαίων πε-
 ριργαζέσθαι, ἢ δυσυχοῦντων ὅτι κατὰ τὸν
 διοργάνους λόγον ἢ ἀδικοῦντων, ὥς καλωπι-
 σίω εἶναι καὶ ὀνομάζεσθαι, ὁμοίως αἰσχρὸν ἢ γέ-
 σθαι φημι δεῖν τοὺς τοιούτους, ὡς τὸ ἔταρξιν, ἢ
 ἀλλοτρίοις γάμοις ὑπεσλύνειν. τί γὰρ αὐτὰ φέ-
 ροι τοῦ γενοῦ ἔχοντι, ξυσίδια ἀναβεβλήσθαι, ἢ
 τι τῶν φαύλων ἱμάτιον φόρειν, ἕως μηδὲν ἐν-
 δέει τοι πρὸς χειμῶνά τε εἶν καὶ θάλαπθ' ἀλε-
 ξητήριον. καὶ τᾶλλα δὴ τὸν αὐτὸν τρόπον μὴ
 ποδολότον ἐν χρείας κατεσκόψασθαι, μηδὲ
 περιέπειν τὸ σῶμα πλέον, ἢ ὡς ἄμεινον τῇ ψυ-
 χῇ. ὅχι ἡττον γὰρ ὄνειδος ἀνδρὶ τῷ γε ἀληθῶς ἐν
 πλοσηγορίας ταύτης ἀξίῳ, καλωπισίω καὶ τοῖς

λυσώματόν εἰν, ἢ πρὸς ἄλλό τι τῶν παθῶν ἄγχι
 νῶς διακείσθαι. τὸ γὰρ πλὴν πᾶσαν ἀποουδύνῃ
 εἰσφορέσθαι ὅπως ὥς κάλλιστα αὐτῷ τὸ σῶμα
 ἔξοι, οὐ διαγινώσκοντός ὅστις ἑαυτόν, ὃ δὲ σωμα-
 γνῶτος τῷ σοφῷ παραγγέλλματος, ὅτι ὃ ὁρῶμε-
 νομ ὅστις ὁ ἀνθρώπος, ἀλλὰ πινος δὲ περὶ τοῦ
 ρας ὁφείας, δι' ἧς ἕκαστος ἡμῶν ὅς τις ποτε ὅστις
 ἑαυτόν ἐπιγνώσεται.

Κεφάλαιον ν.

ΤΟΥΤΟ ἢ μὴ καθήραμενοις, τὸ νοῦν ἀδυνα-
 τώτορον, ἢ λημῶντι πρὸς τὸν ἥλιον ἀνα-
 βλέψαι. καθάρσις ἢ ψυχῆς ὡς ἀθρώως τε εἰπεῖν
 καὶ ὑμῖν ἱκανῶς, τὰς διὰ τῶν αἰσθησέων ἡδον-
 νὰς ἀτιμάζειν. μὴ ὁφθαλμοὺς εἰσῆν ταῖς ἀτό-
 ποις τῶν θαυματοποιῶν ὑπὸ δειξέσιν, ἢ σωμα-
 τῶν θέας ἡδονῆς κέντρον γινώσκοντων, μὴ
 διὰ τῶν ὧτων διεφθαρμένῳ μελωδίαν τῶν
 ψυχῶν καταχεῖν. ἀναλυσθείας γὰρ διὰ καὶ τα-
 πεινότητι ἐκγονα πάλθῃ ἐκ τοῦ τοῖστος ἢ ἑλ-
 μυστικῆς εἰδους ἐγγίνεσθαι πᾶνφυκν. ἀλλὰ πλὴν
 ἐτόραν μεταδωκτέον ἡμῖν, πλὴν ἀμείνω τε καὶ
 εἰς ἀμείνον φερέσσαν, ἢ καὶ Δαβὶδ χρώμενον ὃ
 ποιητὴς τῶν ἰδῶν ἀσμάτων, ἐκ τῆς μανίας ὡς φα-
 σι τὴν βασιλέα καθίσκη. λέγεται δὲ καὶ πυθαγόραν
 κῶμα

κώμας αἷς πόριτυχόντα μεθύουσι, κελύσαι
 τὸν αὐλητὴν τὸν τῷ κώμου καταρχόντα, με-
 ταβαλόντα τῇ ἀρμονίᾳ, ἐπαυλήσαι σφίσι τὸ
 δῶρον. οὗς δὲ οὕτως ἀναφρονῆσαι ὑπὸ τῷ μέ-
 λους, ὥς ἐοῖσι σεφάνους ῥίψαντας, αἰχμηομένους
 ἐπανελθεῖν. ἐτόροι δὲ πρὸς αὐλὸν κορυβαντιῶ-
 σι καὶ ἐκβαχδύοντα. τοσοῦτόν ἐστι τὸ διάφορον
 ὑγιоῦς ἢ μοχθηρᾶς μελωδίας ἀναπληροῦσαι,
 ὥς ἐστι νῦν διακρατούνσις ταύτης ἡ πόλις ὑμῖν
 μεθεκτέον, ἢ ὅτινος οὐκ ἔστι τῶν αἰχίσων. ἄτμους
 γεμῶν παντοδραποῦς ἡδονῶν ὅσφρῃσει φέ-
 ροντας θεῖ' ἄετι καταμύγνυναι, ἢ μύροις ἐαυ-
 τοὺς ἀναχρῶννυθαι, καὶ ἀπαγορεύειν αἰχμῶ-
 μαι. τί δ' αὖ τις εἴποι πόλιν τὴν μὴ χεῖναι τὰς
 γὰρ ἀφ' ἧ καὶ γούσει διώκειν ἡδονὰς, ἢ ὅτι λατὰν
 ἀγκάλζουσιν αὐτοὶ τοὺς πόλιν τὴν ἐαυτῶν θή-
 ραν ἐχολακῶτας, ὥσπερ τὰ θρέμματα πρὸς
 τὴν γαστέρα καὶ τὰ ὑπὸ αὐτῇ συννηδύκ-
 τας ζῶν.

Κεφάλαιον ξ.

ΕΝΙ δὲ λόγῳ πάντος ὑποπῆεον τοῦ
 σώματος, θεῖ' μὴ ὡς γὰρ βορβόρῳ ταῖς
 ἡδοναῖς αὐτοῦ κατορρεύχθαι μέλλοντι, ἢ
 (τοσοῦτον ἀνδεκτέον αὐτοῦ, ὅσον φησὶ

Πλάτων ὑπερρεσίαν φιλοφιλία κτωμένων, ἔσσι
 νότα πᾶσι λέγων ἔφη Πάυλω, ὅς παραινέει μηδὲ
 μίαν χεῖρα τοῦ σώματος πρόνοιαν ἔχειν εἰς ὑπὲρ
 θυμῶν ἀφορμῶν. ἢ τί διαφόρεσι οἱ τ' μὲν σώ-
 ματος ὡς αὐτὴ κάλλιστα ἔχει φροντίζουσι, τὴν δὲ
 χρησιμότητά αὐτῶ ψυχῶν ὡς ὁδονόος ἀξίαν πε-
 ριορᾶσι, τῇ δὲ πόρῃ τὰ ὄργανα ἀποδιαζόντων, τ'
 δὲ δι' αὐτῶν γνῶριότητος τέχνης καταμελου-
 ντων. πάντες μὲν οὖν τὸνναντίον πολεμεῖν αὐτὸ
 καὶ κατέχειν ὡς πορὶ θηεῖς τὰς ὁρμὰς προσῆ-
 κε, καὶ τοῦ ἀπ' αὐτοῦ δορυφόρος ἐγγινομένης τῇ
 ψυχῇ οἶονεῖ μάστιγι τῷ λογισμῷ καθικνευμένης
 κοιμῶν, ἀλλὰ μὴ πάντα χαλινὸν ἡδονῆς
 ἀνγύτας, πόρῃ αὖ τὸν νοῦν ὡς πορὶ ἡνίοχον ὑπὸ
 δυσκλίωσιν ἵππων ὑβρεῖ φορομένων παρὰ συ-
 ρόμενον ἀγεῖν, καὶ τοῖ Πυθαγόρῃ μεμνηῖσθαι,
 ὅς τῇ σωόντων τινά, καταμαθὼν γυμνασίοις
 τε καὶ σιτίοις ἑαυτὸν εὖ μάλα ἱατασαρκεῖν
 τα, ὅπως ἔφη, ὅ παύσει χαλεπώτερον σεαυτῷ
 κατασκληνάζων τὸ δεσμώτερον; διὸ δὴ καὶ
 Πλάτωνα φασὶ τὴν ἐκ σώματος βλάβην πορὶ
 δόμνον, τὸ νοσῶδες χωρίον τ' ἀπὸ τῆς, τὴν ἀ-
 καδημίαν κατὰ λαβεῖν ὀξεπίτηδες, ἵνα τ' ἄγαν
 ἐν πάθει τοῦ σώματος, οἷον ἀμπέλου τὴν εἰς
 τὰ πόρῃ

τὰ περὶ τὰ φορὰν περὶ πόποι. ἐγὼ δὲ καὶ σφαι-
 λερόν εἰν τὴν ἐπ' ἄκρον δυνείαν ἰατρῶν ἡκῶσα.
 ὅτε ποίνω ἢ ἄγαν αὐτὴ τὸ σῶμα ὑπὸ μέλῃ
 αὐτῷ τε λυσιτελὲς τῷ σώματι, καὶ πρὸς τὴν
 ψυχὴν ἐμπόδιόν ὄσιν. τό γε ὑποπεπρωκέναι τὸ
 τῷ καὶ θόρακός ἐστι, μανία βαφής.

Κεφάλαιον ο.

Αλλὰ μὲν εἰ τοῦτου γε ὑπερορᾶν μελετῆ-
 σαι μὲν, πολλὴ γὰρ ἄλλό τι τῷ ἀνθρώπῳ
 νῶν θαυμάσαι μὲν. τί γὰρ ἐτι χρὴ σόμεθα πλὴ-
 τῶ, τὰς διὰ τοῦ σώματος ἡδονὰς ἀτιμάζοντες.
 ἐγὼ μὲν οὐχ ὁρῶ, πολλὴν εἰμὴ κατὰ τοῦτο καὶ τοῖς
 μύθοις δρᾶσκοντας, ἡδονῶν ἵνα φέροι θησαυ-
 ροῖς λατορυγμῶν ἐπαχρυπνῆν. ὁ γε μὲν
 ἐλθὼν θείως πρὸς τὰ τριῶν διακείσθαι πεπαι-
 δευμένος, πολλοὺ αὖ δέοι ταπεινόν τι καὶ ἀ-
 σκρόν ἐργῶ ἢ λόγῳ ποτὲ προσελεύσθαι. τὸ γὰρ τὸ
 χρεῖας περὶ πότον, καὶ λυδίον ψῆγμα, καὶ
 τῷ μυρμήκῳ ἐργῶν τῷ χρυσοφόρῳ, τοσούτω
 πολλόν ἀτιμάσθαι, ὅσῳ πόρ αὖ ἢ πῶν προσδίδῃ.
 αὐτὴν δὲ δὴ πρὸς τὴν χρεῖαν, τοῖς ἐν φύσει αὖ
 ἀγκυαίοις, ἀλλ' ὅτι ταῖς ἡδοναῖς ὁρίζεται, ὥς ὁ γε
 τῷ ἀγκυαίῳ ὁρῶν ἐξω γυγνόμενοι, παραπλη-
 σίως τοῖς κατὰ τὸ πρᾶν ὅς φερόμενοι πρὸς

ὁ δὲ ἑαυτοῖς ἔχοντες ἀποβλέψαι, ὁ δὲ αὖτε εἰς
 τὸ πρόσω φερέας ἴσαντες, ἀλλ' ὅσω πόρ αὖ πλείω
 πρὸς περὶ ἀλλωνται, τὸ ἴσθ' ὁ δὲ ὄντες, ἢ καὶ πλείο
 νος πρὸς τὴν εἰς ἐπιθυμίας ἐκπλήρωσιν, κατὰ
 τὸν ὁ δὲ ἑαυτοῖς ὁ δὲ ὄντας, ὅς φησι,
 Πλάττω δ' ὁ δὲ τὸν πόρμα πεφασμένον αὐτοῖς
 κείνους. τὸν δὲ Θεόγνιδι πρὸς ταῦτα διδασκάλ-
 ω χρησέμεν λέγουσι,
 Οὐκ ἔραμαι πλάττω δ' ὁ δὲ ὄντας, ἀλλὰ μοι εἴη
 Ζῶν ἀπὸ τῶν ὀλίγων μηδὲν ἔχοντι κακόν.
 Ἐγὼ δὲ Διογένης ἀγαμαι τὸν πάντων ὁ δὲ
 τὸν ἀνθρώπων ὑποφύειν, ὅς γε καὶ βασιλέως
 τὸν μεγάλῳ ἑαυτὸν ἀπέφλυε πλάσιώτορον, βε-
 ῖν ἐλαττόνων ἢ ἑκείνος καὶ τὸν βίον προσδίδειν.
 ἡμῖν δὲ ἄρα εἰ μὴ τὰ πύθισ τὸν μυστὸν πρὸς εἴη τὰ
 λαυτα, καὶ πλείω γῆς τόσα εἰς τόσα, καὶ βοσκη-
 μάτων ἐσμοὶ πλείους ἢ ἀειθμῆσαι, ὁ δὲ ἑαυτοῖς
 ὁ δὲ ἀλλ' οἶμαι πρὸς εἴη ἀπὸντα τε μὴ ποθεῖν τὸ
 πλοῦτον, καὶ παρόντες μὴ διὰ κεκτηῖναι μάλ-
 λον φρονεῖν, ἢ βεῖν εἰδέναι αὐτὸν διατίθεσθαι.
 τὸ γὰρ τὸ Σωκράτους εὖ ἔχῃ, ὅς μεγα φρονουῖ-
 τος πλουσίῳ ἀνδρὶ ὡς τοῖς χρήμασι, ὁ δὲ πρό-
 τὸν αὐτὸν θαυμάσῃς ἔφη, πρὶν αὖ καὶ ὅτι κε
 χρῆσθαι τούτοις ἐπίσταται πεφρασμέναι. ἢ φησὶν
 μὴ καὶ

ἢ ὅτι πολὺ κλέψῃς ἐν τῷ χρυσίῳ μέγα ἐφρόνου
 ὅτι τῷ ἐλέφαντι, ὡς ὁ ἢ ἡλείοις τὸ δία, ὁ ἢ τῷ ἡ-
 ραν ἀργείοις ἐποίησά τι, κατὰ γέλᾶσα αὐτὸ ἡσίων
 ἀλλοτρίῳ πλῆτῳ καλλωπιζόμενοι, ἀφγύτες τῷ
 τέχνῳ ὑφ' ἧς καὶ ὁ χρυσὸς ἡδίων καὶ ἡμιώτερος
 ἀπεδείχθη. ἡμεῖς ἢ τῷ ἀνθρωπείῳ ἀρετῇ ὅτι ὅτι
 ἀρκεῖν ἐαυτῶν πρὸς κόσμον ὑπολαμβάνοντες,
 ἐλάττωτος αἰχμῆς ἀξία ποιεῖν οἰόμεθα.

Κεφάλαιον π.

ΑΛΛΑ δὴ τὰ πλῆτῳ ἢ ὑπεροψόμεθα, ὅτι
 τὰς δὲ αὐτῶν αἰσθησέων ἡδονὰς ἀνιμάμεθα.
 πολυακείας ἢ καὶ θωπείας διωξόμεθα, καὶ τὸ Ἀρχι-
 λόγος ἀλώπεκος τὸ κερδισαλέον καὶ ποικίλῳ
 λώμεθα; ἀλλ' ὅτι ἐστὶν ὁ μᾶλλον φρονεῖν τῷ σω-
 φρονουῦν, τὸ πρὸς δόξαν ζῆν καὶ τὰ τοῖς πολ-
 λοῖς δοκοῦντα πρὸς ἡσυχίαν, καὶ μὴ τὸ ὀρθὸν λόγῳ
 ἡγεμόνα ποιεῖν τὸ βίον, ὥς καὶ πᾶσι ἀνθρώ-
 ποις ἀντιλέγει, καὶ ἀσδοξεῖ καὶ κινδυνεύει ὑ-
 πὲρ τὸ καλὸν δέει, μηδὲν αἰρεῖν τὸ ὀρθῶς ἐγνωσ-
 μένῳ πρὸς ἀκινεῖν, ἢ τὸ μὴ ὅπως ἔχοντα, τί τὸ αἰ-
 γυπῆος ὅτι φησὶ μὲν ἀκλείπειν, ὅς φησὶ ἐγί-
 γνετο καὶ θηρίον ὅποτε βόλοιτο, καὶ πῦρ ὅτι ὑδὼρ
 ὅτι πάντα χημάτα. εἶπερ δὴ καὶ αὐτὸς νῦν καὶ τὸ
 δίκαιον ἐπαυνέσεται παρὰ τοῖς ὅλοις τιμῶσι.
 νῦν

νῦν δὲ αὖτ' ἄντις ἀφήσει λόγος ὅταν τῷ ἀ-
δικίαν δουδκιμῶσαν αἰδῆται, ὅπου δίκης ἔξ
πολλῶν, καὶ ὡσπερ φασὶ τὸν πολὺ ποδὶα τῷ
χρόαν πρὸς τῷ ὑποκειμένῳ γλῶ, ὅτως αὐτὸς
τῷ δαύοιαν πρὸς τὰς τῷ συνόντων γνώμας
μεταβάλλεσθαι.

Κεφάλαιον ρ.

ΑΛΛΑ ταῦτα μὲν περ, καὶ τοῖς ἡμέτεροις
λόγοις τελειότορον μαθησόμεθα. ὅσοι
δὲ σκιαγραφεῖαν τινὰ τῇ ἀρετῇ τὸ γε νῦν εἶν,
ἐκ τῇ ἑξῶθεν παλαιότητων περιγραφόμεθα.
τοῖς γὰρ ἐπιμελῶς ἔξ ἑκάστου τῷ ὠφέλειαν ἀθροί-
ζουσιν, ὡσπερ τοῖς μεγάλοις τῷ ποταμῶν πολ-
λαὶ γίνεσθαι πολλαχόθεν αἱ προδῆκαι πεφύ-
λασιν. τὸ γὰρ καὶ σμικρὸν ὕδρ' σμικρῷ κατατίθε-
σθαι, ὃ μᾶλλον εἰς ἀργυρεῖς προδῆκειν, ἢ καὶ εἰς
ἢν τινὰ οὐκ ὡς ἡμεῖς ὀρθῶς ἡγεῖσθαι ἔχειν βέλ-
ποισι τῇ προσῆκον. ὁ μὲν οὐκ βίας βέλ' ἔχει πρὸς
αἰγυπῆας ἀπαίροντι, καὶ πωπθανομένῳ τὴν αὐ-
ποιδρ' αὐτῷ μάλιστα κεχαισμένῳ πρὸς τοῖς,
ἐφόδιον ἔφη πρὸς γῆρας κτησάμενθ', τῷ ἀρε-
τῷ δὲ τὸ ἐφόδιον λέγων, μικροῖς ὅροις αὐτῷ
περιγράφω, ὅς γε ἀνθρωπίνῳ βίῳ τῷ ἐπ' αὐ-
τῷ ὠφέλειαν ὠεῖζετο. ἐγὼ δὲ καὶ τὸ Τιθωνοῦ

τις γῆρας, καὶ τὸ Ἀργαυθωνίον λέγει, καὶ τὸ τοῖς μακρωδωτάτοις παρ' ἡμῶν Μαθυσάλα, ὅς χιλίας ἔτη τριακοντα δέοντων βιώναι λέγεται, καὶ σύμπαντα τὰ ἄφ' ὧν γεγονόνασιν ἀνθρωποὶ χρόνον ἀναμετρεῖ, ὡς ἐπὶ παιδῶν διανοίας γελοῖον βουαι, εἰς τὸν μακρὸν ἀποσκοπεῖν καὶ ἀγέρω αἰῶνα, ὅς τῶρας ὁ δὲ γινώσκει τῇ ὑπνοῖα λαβεῖν, οὐ μᾶλλον γε, ἢ τελευτῶν ἔωσθαι, ὅτι ἀθανάτου ψυχῆς, πρὸς ὅντιν κτᾶσθαι πρᾶνέσαι μὲν αὐτὰ ἐφόδια, πάντα λίθον κατὰ τὴν προίμειαν κινουῦντας, ὅθεν αὐτὸν μέλλει τις ὑμῖν ἐπ' αὐτὸν ὥφελαι γυγνῆσθαι.

Κεφάλαιον σ.

ΜΗΔ' ὅτι χαλεπὰ ταῦτα καὶ πόνοι δέομενα, διὰ τοῦτ' ἀποκνήσωμι, ἀλλ' ἀναμνησθέντας τὸ πρᾶνέσαντος, ὅτι δέοι βίον μὲν αἰετοῦ αὐτῶν ἕκαστος) πτωχεύειν, ἢ δὲ πτωσθῆναι καὶ τῇ συνηθείᾳ γυγνῆσθαι ἐγχειρεῖν τοῖς βελτίστοις. αἰσχρὸν γὰρ τὸ παρόντα καιρὸν πτωχεύειν, ὅτε ἀνακαλεῖσθαι τὸ πρὸς ἐλθόν, ὅτε δὲ ἐλθόν πλεονάζειν ἀνιωμένους.

Ἐγὼ μὲν οὐκ ἀκράτιστα εἶναι κρίνω, τὰ μὲν οὖν εἶρηκα, τὰ δὲ παρὰ πάντα τὸν βίον ὑμῖν ξυμβουλεύσω, ὑμεῖς δὲ τριῶν ἀρετῶν κινήσων, μὴ τῷ ἀνιάτῳ

αὐτῶν προσεικνῆαι δέξητε, μηδὲ τῶν τ' ἐνὶ
 μνηστικῶν πρὸς πλησίαν τῇ τῶν εἰς τὰ σώματα
 δυσυχνισάντων δίδητε. οἱ μὲν γὰρ τὰ μικρὰ
 τῶν παθῶν κάμνοντες, αὐτοὶ παρὰ τοὺς ἰατροὺς
 ἔρχονται. οἱ δὲ ἐπὶ μεγάλων καταληφθέντες ἀρρώ-
 στημάτων, ἐφ' ἑαυτοὺς καλῶσι τοὺς θεραπεύοντας.
 οἱ δὲ εἰς αὐτὰς παντελὲς μελαγχολία
 πρὸς γενέσθαι, οὐδὲ προσιόντας προ-
 σίγει, ὃ μὴ πάθῃτε νῦν ὑμεῖς τοὺς
 ὀρθῶς ἔχοντας τὴν λογισμῶν
 ἀκροβύγοντες.

ΤΕΛΟΣ.

IN PRAE-

CEDENTEM D. BASILII

Magni, ad nepotes sermonem,

scholia Iustini

Gobleri.

TATIM in initio Basilius
captat beneuolentiam, &
attentas reddit nepotes suos,
quos filios urbano ac
ueterū more appellat, com-
mendatiōe utilitatis, uidelicet quod eis
optima, & cōprimis ad uirtutē simul &
eruditionem comparandam profutura
suasurus sit hoc libro, qui in eo scripti
genere uersatur, interq; eos libros recen-
seri potest, qui παρὰνεττικοὶ Græcis di-
cuntur, quibus ad honesta studia am-
plectenda, & ad pietatem sectandam in-
hortamur, quales hodie multi multorū
diserte scripti libri leguntur. Vt autē re-
ctius beneuolentiam illorū emereatur,
& pondus autoritatemq; uerbis adijci-
at, pollicetur se multarū rerum usu edo-
E cum

ctum utilissima de legendis ueterum libris, & rectissima praecepta traditurum esse. Atque id quidem officiū suum, uinculo necessitudinis, quo mutuo tenentur, quodque peculiare in eiusmodi consilijs seu hortationibus momentum habere debet, amplificat, nimirum quod proximo post parentes loco sit. Est autē totus liber plenus pulcherrimarū & grauissimarum sententiarum, quas ex optimis autoribus & antiquissimis uitae civilis consuetudinē & pietatē nobis commendantibus desumpsit. Itaque meretur à uobis adolescentes, assidue in manu gestari, & ad uerbum edisci.

Παρ' ἡσίοδω.] Hanc sententiam Aristoteles quoque primo Ethicorum ex Hesiodo refert his uerbis: *Ἄνθρωπος τοῖς ἠθέουσιν, &c.* Hoc est, Oportet bene institutū moribus eum esse, qui de honestis æquisque rebus, ac omni civili ratione sufficiēter est auditurus. Est enim principiū ex se, quod ubi sufficiēs fuerit, nihil opus erit propter quid. Talis autē aut habet principia, aut accipere facile potest, cui uero
neutrum

mentrū horum inest, is Hesiodi sententiam audiat:

Optimus ille quidem est, ex sese qui omnia nouit.

Is rursus bonus est, paret qui recta monenti.

At qui ex se nascit, cuiquam nec porrigit aures

Vt bona percipiat, demens & inutilis esto.

Eandem sententiam oratione sua Minutius apud Liuium ita expressit. Sæpe ego audiui milites, eum primum esse uirum, qui ipse consulat, quod in rem sit. Secundū, eum, qui bene monenti obediat. At qui nec ipsi consulere, nec alteri parere scit, eum extremi ingenij esse. Extat autem prior Hesiodi sententia libro primo ἐργῶν.

μη θαυμάζετε δ' ἐεῖ.] Ne miremini filij si quid ego præter consuetudinē magistrorum uestrorum tradidero. Occupatio est. Etsi magnos ingenio et doctrina præstantes uiros quotidie auditis, tamen arbitror me illis in recte consulendo, probatq; monendo haud quaquā inferiore esse, ut quem & ætas & rerū usus multa docuerūt. Quinetiā utilia uobis, quotuis monitore sequenda esse putō.

E 2 Scholion

Scholion capitis primi.

οὐδὲν εἶναι χρεῖμα πανδέπασιν ἀνθρώποις
 τον βίον, &c. Extenuatio est huius terre
 nae uitae, in qua dicit nihil tam esse excel
 lens aut præclarum, quod non spe uitae
 aeternae posthaberi debeat. Ac ceu σκναι
 θροισμῶ colligit & cōgerit mundana ni
 hili esse ducēda. Quod eleganter quoque
 Nazanzenus Basilij nostri σύγχρονος
 hoc carmine facere uidetur: Οὐμὲ βλε
 ψας, &c. Quas hoc modo uertit Petrus
 Mosellanus, neque enim piguit ob tan
 ti uiri memoriam ascribere:

Suspice mens coelum, pedibus sed protere mundum,

Vrgens ne corpus te trahat in uitium

Præsens uita breui meta concluditur, & tu

Nescis quam paucos continet illa pedes.

Es diues, quid tum? fortunam ludere demens

Nescis? erit Codrus, qui modo Cræsus erat.

Quorsum ergo nitendū, quo uel duce sydera tangæ

Pagina sacra docet, hac ducet, carpe uiam.

οὐ βασιλείαν αὐτὴν.] Ne quidē ipsum re
 gnum aut imperium, cuius gratia tamē
 omnia turbari atque confundi putauit Iu
 lius Cæsar, neque fidei, neque iurisiurandi
 rationem

rationem habendam dummodo illud consequare. Vt in Off. tradit Cicero.

In Caput secundum

ὅτι πᾶσα ἀρετὴ τοῦ ἀνθρώπου ἀφ' οὗ, &c. Nihil cō ferri aut comparari posse cum æternæ uitæ bonis ait, quemadmodū Paulus, non oculus uidit, non auris audiuit, neq; in cor hominis ascendit, &c.

ἢ καὶ ὅσοι σκιά καὶ ὄναρ.) A simili quoque docet quantū inter æternam & præsentem uitam intersit, nimirum omnia bona humana in unum aceruum collata plus ab æternæ uitæ bonis ac longius abesse, quàm terram cœlo, quàm umbram & somnum à ueris rebus, deniq; quam animam à corpore. Nihil enim hac comparatione clarius est.

In caput tertium.

ἵνα δὲ τοῦτο ἀγνοοῖ.] Studiū sacrarum literarū pueris subtrahi non debet, neq; enim frustra dixit Christus: Sinite paruulos ad me uenire. Et imbuēda est hæc ætas statim ab initio ueræ pietatis præceptis, cum bonum mustum noui uteres citius ferant meliusq; recipiant ac retineant,

E 3 neant,

neant, adeoque uerissimum sit quod Horatius cecinit: Quo semel est imbuta recens seruabit odorem testa diu. Neque his tamen sublimioribus temere implicari uult iuuentutem Basilius, sed priusquam ista capere possint, humanis & leuioribus disciplinis informari, quod uelut per gradus ad profunda illa mysteria, & magnalia Dei, οὐκ ἀνιπτοῖς (quod dicitur) ποσὶν ascendant, adducens ad hoc quasdam non inelegantes similitudines à certaminibus et athletis, quibus cum Christianorum uitam comparat, quæ longe maius atque difficilius certamen sustineat, ut cuius gratia omnia tentanda subeundaque sint.

τοὺς ἐν τοῖς τακτικοῖς. Ab Athletarum similitudine, & tyronum, quos etiam Vegetius de re militari, dicit Callidius in certamen descendere, si antea saltu & motu manuum assuefacti fuerint.

καὶ ἡμῖν δὲ ἐν ἀγῶνι.] Hunc locum luculenter explicat Budeus in annotationibus in pādectas iuris Cæsarei, de contrahenda emptione, cuius uerba adscribere

bere non piguit. Eodem (inquit) pertinet illud, Basilij magni in oratione, qui Parœneticus inscribitur, quam ad exhortationem iuuenum scripsit, docens eos quomodo rationem studiorum instituere debeant. Is igitur de uita beata loquens, quam unam omnibus neglectis exoptandam esse ait, in hanc prope modum sententiam, inquit: Est igitur operæ præciû existimare certamen quoddam propositum nobis esse, ut si quod unquam maximû, cuius metiendi gratia nihil intentatû nobis relinquendum sit, quin omni ope, atque scrinijs omnibus excussis contendamus, ut undiq; ad id instructi præmeditatiq; simus. Et poetis enim & historicis, & oratoribus, & omni deniq; hominî adherendum, unde aliqua modo spes sit, ad institutionē animæ futurum quid in rem esse. Quomodo autē tinctores nouimus pigmentis quibusdam tingendas res primû insufficientes, ut colores inelius combibere possent, floridos mox colores, purpureum aut aliû quemuis inducere solitos;

eodem nos quoque modo, si in iustam re-
eti honestique opinionem in animis nostris
insidere volumus, cum his extraneis sa-
cularibusque disciplinis instituti, quasi-
que iniciati fuerimus, tum demum sacris il-
lis scriptis, archanisque disciplinis audien-
dis admittemus, ac ueluti solē in aqua
cernere præsueti, deinde lumē ipsum ob-
uersis etiam oculis intuebimur.

καὶ ποιηταῖς καὶ λογοποιοῖς καὶ ῥητορσι.] Status est huius sermonis, docet enim
hac tota parænesi, quam utilitatem ex
his autoribus iuuentus capere possit.

καὶ πάντες ἀνθρώποις ὁμιλήτεον.] Hæc sen-
tentia non procul abest à Ciceronis illa
primo libro officiorum, Quoniam, in-
quit, uiuunt, non cum perfectis homini-
bus, pleneque sapientibus, sed cum his, in
quibus præclare agitur, si sint simula-
chra uirtutis, etiam hoc intelligendum
puto, neminem omnino esse negligen-
dum, in quo aliqua significatio uirtutis
appareat.

ὅσπερ ὁμοῖ δ' εὐσσοποιοῖ.] Similitudo est
à tinctoribus sumpta, qui florem indu-
ducere

cere dicuntur panno, cum absolutū ei colorem adhibent.

καὶ οἰομένῃ ὁδῷ αὐτὸν ἡλίου.] Et hæc non est inepta similitudo, ad probandum id quod intendit, admonens nos prius facilioribus exerceri, quam sublimia difficiliac̃ tentemus.

In Caput quartum.

οἰκειότης πρὸς ἀλλήλους.] Collatio est sacrarum & externarum literarum, quod harū ministerio & usu illæ utantur, idc̃q̃ eleganti similitudine à plantis arborum ducta comprobatur.

ἥπου καθάπερ.] Accommodat similitudinem suo instituto.

ψυχῇ παρπὸς ἢ ἀλήθεια.] Memoranda vox est, & insignis commendatio veritatis, quod eam dicit præcipuum animæ fructū esse. Cum enim in profundum (quemadmodum Heraclitus dicere solebat) demersa sit, conandum est omnī studio, ut eam, quæ cunctarum rerum Domina est, sedulo inquiramus, tandemq̃ apprehēdamus, præsertim quando his temporibus tam impotenter re-

E s gnac

gnat ubiq; ἡ σοφικὴ, & Sycophantica, pestis omnibus diris nocentior. Nam cum iuxta Platonem, ueritas omnium bonorum causa sit Dñs & hominibus, qui fieret, ut non contra calumniatrix illa sophistica omnium malorum causa esset, omniumq; rerum perturbationem & obscuritatem induceret, quemadmodum diserte clarissimus uir Philippus Melanchthon sua oratione ea de re nuper habita, declarat.

λέγεται τοίνυν καὶ μοῦσῃς.] Ab exemplo Moyfi & Dauidis probat humanā industriam & prudentiam non obesse pietati, aut diuinarū rerum studio, quin potius hoc ipsum iuuare, cum hinc alter apud gentes nomen celeberrimum natus sit, alter etiam Chaldæorum sapientiam cum doctrina sancta coniunxerit.

τοῖς αἰγυπτίαις μαθήμασι.] De Aegyptiorum disciplinis ac mysterijs extant hodie Iamblichī commentaria.

In Caput quintum.

ἀλλ' ὅτι μὲν οὐκ ἄχρηστον.] Transitio est, qua prophanas illas literas non inutiles sed

sed profuturas esse dixit, nunc quo pacto eas imitari debeamus, ac cōprimis de poētis præcipit.

*παρὰ τῶν ποιητῶν.] Huc facit Plutar-
chiliber περὶ ἀκούειν.*

*πανδοτοί.] Varij multiformasq̃, hoc
est, cum diuersi generis materias dissimi-
li oratione ac stilo tractant, non esse o-
mnia statim amplectenda, quæ à poētis
traduntur, sed ea quæ ad uirtutem & ho-
nestatem mutare nos & inflāmare pos-
sunt. Illi enim utilitatem & fructū poē-
ticæ lectionis ignorant, ac merito riden-
di sunt, qui nil præter fabulas & ludicra
in poētis spectare solent, quicq̃ auribus
quam animi iudicio indulgētiores sunt.*

*ἀγαθῶν ἀνδρῶν πράξεις.] Pulcherrimū
est præceptum, & ad omnem, maxime
poëtarum lectionem adhibendum, ui-
delicet ut ubiq̃ honeste dicta ac facta ce-
lebrum uirorum imitemur, turpia uero
uitemus ac fugiamus.*

*Τὸν ὁδὸν στήναι φάσιν.] Vlysses à Circe e-
doctus, si fatum ac mortem uitare, & so-
cios seruare uellet, ne Sirenum cantus
admitteret.*

admitteret. Obstructis igitur omnium auribus cera una socijs euasit. Fabula est apud Homerum *Odyss.* 12. Qua docemur, ut prauas confabulationes, quæ uia quædã sunt ad facinora, fugiamus, iuxta illud Menandri, quo diuus Paulus etiã in priori ad Corinth. utitur, corrumpunt mores bonos colloquia praua. Difficile enim est nō corrumpi, non deteriorem fieri, si quis prauis hominibus conuixerit, quemadmodum habet Græcus senarius: κακοῖς ὁμιλῶν κ' αὐτὸς ἐκβησὴ λακός. Arbitratum autem Socratem fuisse scribit Xenophō idcirco suos homines effici à Circe, quoniam multis talibus illos nutriebat. Vlysssem uero partim Mercurij cōsilio beneficioq̃, partim abstinencia propria factum non fuisse suem.

ὁδὸς τῆς ἐς τὴν ἐπὶ τὰ πράγματα.] Prauorum hominum cōuersatio uia quædam est ad turpitudinem. Elegans nimirum sententia, & in omni hominum consuetudine & conuersatione memoranda.

ὁ δὲ δὴ πᾶσι φυλακῇ.] Admonitio est, obiterq̃

obiterq; recenset, quæ potissimū in poëtarum & similium scriptorum lectione improbantur. Callimachum & Lucianum (ni fallor) ac harum similes subintelligens.

ὥσπερ οἱ τὰ δηλητήρια.] Simile est.

οὐ τοίνυν ἐπανεσόμεθα τοὺς ποιητάς.]

Quanquam Plutarchus in libris de audiendis poëtis dicit, τὸ τῶν ποιητῶν μυθῶδες ἔκ ἀφιλόσοφοι εἶναι, tamen in quibusdam non laudandos esse poëtas, censet Basilius, quorum hic quædam enumerat, quo pueris constat, ac planum faciat, quid in illis potissimum sequendum sit, quid fugiendū. Neq; enim ratio nulla est, cur à sapientibus quondam uiris tantopere sint adamatæ fabulæ poëtarū. Cum enim in omni rerum genere nuda ueritatis imago horrida sit, neq; semper conueniat iuxta Persium auriculas mordaci radere uero, libuit ingeniosis hominibus sub fabularū inuolucris archana sapientiæ contegere & adumbrare. Ita ut alia ad naturæ scientiam καὶ φυσιογίαν, alia ad historiam rerum gestarum

rum, alia ad mores formandos pertinere uideatur, neque enim frustra scriptum reliquit Maximus Tyrius animum fabula ceu manu duci ad res & admirandas & inuestigandas, χειραγωγεῖ τὴν ψυχὴν μὴ ἐπὶ τὸ θαυμάζεσθαι καὶ ζητεῖν. Porro quæ hic enumerat uitandam in poetis Basiliius eadem ferè recenset ex Platone, Dion in oratione de Homero, ubi sic inquit, Plato nusquam non Homeri meminit, illecebris quidem atque gratia carminum obstupescens, sed sæpius culpans in fabulis, quas de Dijs conscripsit, tanquam dicentem ea quæ nihil hominibus conferant utilitatis, nempe auaritias & mutuas insidias, atque adulteria, & contentiones de Dijs narrantem, &c.

τοῖς ἐπὶ σκηνῆς.] In scena, histrionibus scilicet, & fabularum actoribus,

In Caput sextum.

καὶ ῥητόρων δὲ.] Alludit ad illum opinor, quod de rhetorica quondam dicere solitus est Socrates, τὴν ῥητορικὴν τῶν τορ εἶναι τῆς κολακίας μῦθον, cum assentatore enim necesse sit multa mentiri. At iuxta

Cleobuli

Cleobuli sententiam, mendaces odit,
quisquis prudens ac sapiens est.

ἐν δικαστηρίοις.] In iudicio, in foro iudi-
ciario, seu forensibus actionibus, prefer-
tim ubi erunt danda testimonia. Diui-
num enim præceptum est, ne falsum di-
xeris testimoniū, hoc est, ne aliquo pro-
ximum mendacio premas.

νόμῳ.] Lege diuina prohibentur men-
dacia, ut in Psal. qui non iurauit aduer-
sus proximum suum. Et Matthæi 5.

ἐν οἷς ἀρετὴν ἐπὶ κλέσας.] Cum uirtutem
extollunt cū honeste facta ac dicta præ-
dicant & euehunt aut uicia detestantur.
Hæc enim est utilitas & fructus poëticiæ
lectionis.

ταῖς μελιτταῖς.] A similitudine apum
docet non nisi optima & honestissima
ubiq; esse decerpenda & sectanda. Flo-
riferæ ut apes &c. & eleganter Isocra-
tes, *πρὸς δ' ἡμόνικοι.* ὥσπερ γὰρ τὴν μελιττὰν
ὁρῶμεν ἐφ' ἅπαντα μὲν τὰ βλασήματα καθι-
ζάνουσιν ἀφ' ἑκάστου δὲ τὰ χρήσιμα λαμβάνου-
σιν, ὅτῳ χρὴ καὶ τοὺς παιδείας ὀρεγόμενους,
μηδ' ἐνός μὲν ἀπείρου ἔχειν, πάντα ἅθερ διὰ τε
χρήσιμα

χρήσιμα συλλέγειν. Μόλις γὰρ ἂν τις ἐκ ταύτης
τῆς ἐπιμελείας, τὰς τῆς φύσεως ἀμαρτίας, ἐπι-
κρατήσῃ.

Συγγενὲς τῇ ἀληθείᾳ.] In primis enim
studendum est ueritati, quam paulo an-
te præcipuum animi fructum esse dixit,
Et sanè dulcior animis ueritas est, quam
sunt apibus mel & flores, iuxta lauda-
tissimam Aegyptiorū uocem, olim Mer-
curio acclamari solitam, γλυκὺν ἢ ἀλήθειαν.

καὶ κατὰ περ τῆς ῥωδωνίας.] Aliās simi-
litudo est de rosis inter sentes legendis,
qua innuere uult noxia scripta esse ui-
tanda.

ἐνθὺς οὐρ ἐξαρχῆς ἐπισκόπειν. Vtile præ-
ceptum, quo monet studiosum specta-
re initio debere, quod genus doctrinæ
sequatur, quodq; prætiū opere ex eo fa-
ciat, ne incerto quasi scopo iaculemur.

τὸν λίθον ποτὶ τὴν σπάρτον.] Lapides
ad filum. Vel Lesbiam regulā, uel pro-
uerbialem hunc uersiculum intelligit,
πρὸς σάθμην πέτρῳ τίθεσθαι, μή τι πρὸς πέτρῳ
σάθμην, hoc est, lapis amissi est appli-
candus, non amissis ad petram. Extat
hic

hic Trochaicus apud Plutarchum in li-
bello de profectu. Vult autem Basilius
ad honestarum artium præscriptū mo-
res & studia nostra applicari, & corrigi.

In caput septimum.

καὶ ἐπεὶ δὴ περ δι' ἀρετῆς.] Ab omni ho-
nestate nemo fuit tā alienus omni tem-
pore, qui non quādoq; uirtutem lauda-
rit, quanq; id alius alio magis fecerit.
Ad quod etiā alluisse uideri potest Pli-
nius, ubi dicit, nullum esse librum tam
malum, qui non aliqua ex parte profit,
hoc est, in quo non aliqua significatio
uirtutis & honestatis appareat.

εἰς ταύτην δὲ πολλὰ μὲν ποιηταῖς.] Gra-
dum facit ac ordinem, primo enim loco
poetas ponit, secundo & medio histori-
cos, supremo & ultimo philosophos.

οὐ μικρὸν τὸ ὄφελος οἰκείότητά τινα.] Cō-
suetudinis magna uis. Nihil enim effica-
tius ad adiuuanda & excolēda ingenia,
quām consuetudo & familiaritas bono-
rum uirorum. Cōtra nihil exitius est
tenera ætati, quām conuictus & coha-
bitatio corruptorum hominum, quem-

F admodum

admodū nos pleraq; adagia & grauiſſi-
 mæ ſententiæ docent, ut, ſi iuxta claudū
 habitaueris, ſubclaudicare diſces: Cor-
 rumpūt bonos mores colloquia praua.
 Et iuuenalis eleganter certe Satyra 14.
 Velocius & citius nos corrumpunt ui-
 tiorū exēpla domeſtica. Et paulo poſt:
Plurimum enim intererit quibus artibus, & quibus
hunc tu

Moribus inſtituas. Serpente Ciconia pullos
Nutrit, & inuenta per devia rura lacerta
Illi eadem ſumptis quæerunt animalia pennis.
 Quamobrem bonorum hominū con-
 ſuetudo amanda eſt, malorū uero omni-
 bus modis fugienda, uitandaq;.

ταῖς τῶν νέων ψυχαῖς.] Nihil utiq; te-
 naciſ inhaeret, quam quod teneris an-
 nis imbibitur. Et notus eſt Horaciū uer-
 ſiculus, Quo ſemel eſt imbuta, &c.

διανοηθέντα τὸν ἡσίοδον.] Verſus hi
 ſunt pulcherrimi et grauiſſimi in primo
 libro ἐργῶν, quibus hic poëta nobis uir-
 tutem & labores cōmendat, ad Perſam
 autem fratrem ita loquitur.

Σοὶ δ' ἐγὼ ἐδίδαξέ νύ εἰμι ἐρέω, &c. Quos
quia

Quia non inscite uertit Nicolaus Valla
ascribam:

Hæc quoq; quo referam stultissime concipe frater,
Quam facile inumeras uitiorū amplectimur artes,
Haud procul illa habitant, breuis est uia qua sit
eundum.

Est uia uirtutis contraria, sudor, anhelus,
Hanc sequitur quæ se scopulosis ardua cliuīs
In longum prorumpit iter, riget aspera primo
Ingressu, leuis est postquam cacumina tanges.

ποιῆσαι τὰ ἐπὶ ἢ ἀπ' αὐτῆς ἀδ' οὐσίη.] Sole
bant enim Græci quondam hunc poë
tam ad uerbum ediscere, nō secus ac ho-
die apud nos pueri certas quasdam pre-
culas ediscunt.

ἢ ἢ ἀθρόα εἶναι λαβεῖν. Præua facillime
arripiuntur. τὴν μὲν τοιαύτην καὶ ἐλά-
σσον ἐστὶν ἐλεῖναι ῥηιδίως.

Sic iuuenalis quoq; Dociles imitandis
Turpibus ac prauis omnes sumus, & Catilinam
Quocunq; in populo uideas, quocunq; sub axe,
Sed nec Brutus erit, Bruti nec auunculus usquam.

καὶ εἰ τις ἕτερος.] Præparatio est ad
laudandum, & extollendum Homeri
poëma, quod pulcherrimo elogio uir-

tutis laudem esse dicit:

πᾶσα μὲν ἡ ποίησις τῷ ὁμηρῷ ἀρετῆς ἐστὶν
ἐπαίνῳ. Angelus Politianus in præfa-
tione sua in Homerū huius loci ita me-
minit, Platonī ipsi omnino (inquiens)
multus in ore est, quem scilicet etiā ma-
gistrum vitæ appellare non dubitat, &
eos prædicare fortunatos, q̄ in eius per-
tractandis poëmatis uersentur. Neque
enim si nocere moribus Homeri libros
antiquitas iudicasset, in illorum potissi-
mū lectione pueros exercuisset, nec lu-
ris consulti nostri sapiētissimi homines,
aut illius carmina scriptis suis, quamuis
Græca, Latinis immiscerent, aut eum
(quod faciunt) omnium parentem uir-
tutum nuncuparent. Nec deniq; Theo-
logorum ille omnium fortasse si nō gra-
uissimus, certe (ut mihi uidetur) eloquē-
tissimus Basilus, cui Magno cogno-
mentū fecerunt, tam audacter quodam
in libro fateretur, totam Homeri poē-
sim laudē esse uirtutis. Idem tradit Phi-
lostratus in Heroicis.

τί μὴ πάρεργον.] Satis apparet in poē-
matis

matris fabulas qualdā sine ratione confictas esse (ut inquit Melanchthon) tantum ad admirationē theatralem, ut reliqui argumenti seriem commendent, & lectorem uarietate quadam delectent, & in officio contineant, sicut apud Virgilium de equo Troiano, de Classe mutata in Nymphas. Quædā ad naturam etiam pertinent, sicut Venerem esse mari ortam. Ad mores autem formandos in genere totum poëma, hoc est, ad laudem et cōmendationē uirtutis pertinet.

τὸν στρατηγὸν τῶν κεφαλληνῶν.] De Vlyssē loquitur. Porro Cephalleniam, inquit, Strabo in 12 Geographicæ, non dubitauere plerique Dulychium appellare, & Taphiū aliq̃ &c. et mox infra Dulychium Cephalleniam nuncupans.

γυμνὸν ἐκ τοῦ ναυαγίου.] Hoc Vlyssis naufragium describitur ab Homero libro quinto Odyss. Porro Vlyssis ueracundia hoc loco honorifice à Basilio prædicatur, quæ uirtus comprimis hominem ingenuum decet. Vide quæ de hac traduntur à Cicerone libro primo

officiorum, & Val. Max. lib. 4. cap. 5. Hic autem egregium exemplū C. Iulij refert, nō ab Homérico dissimile utraq; manu togam demittentis cum in Senatu occideretur, ne forte inferiori parte detecta collaberetur. Et Cicero ait suo tempore Romanorum morem fuisse, ut ne quidem cum parentibus puberes filij, cum soceris generi lauarentur. Tum quoq; Herodotus in primo tradit apud Lydas ferē, ut apud ceteros Barbaros magno probro fuisse etiam uirum conspici nudum. Tantam ipsa natura hominibus inseruit uerecundiam.

καὶ τοῖς λοιποῖς φαίαξι.] De Phæacensibus, & earum gentiū origine idem Homerus in 6. Odyss. mox à principio libri. Præterea tota hæc historia nudi & naufragi Ulyssis ibidem cōtextitur, quæ longa fuerit huc referre.

ὦ ἄνθρωποι.] Est exclamatio interpretis Homericæ carminis, qua uirtutē atq; honestatē uel in aduersis, & apud ignotos locum habentem prædicat.

ὡς περ ἐμπαιδιᾷ λυγρῶν τῇ.] Taxillorū ludo

ludo ceteras res omnes comparat, ut in
 quas multum possit, magnamque uim su-
 am exerceat fortuna. Verum uirtutem
 & honestatem perpetuū quiddam esse
 ac solidum. Plato quoque alicubi cōfert
 hominis uitam ludo tesserarum, ut quid
 iactu cadat, non esse in nobis situm, ac
 quod ceciderit, recte disponere in no-
 bis esse.

μόνη ἡ κτήματ' ἢ ἀρετὴ ἀναφαιρέσθαι.] Ele-
 gans profecto sententia, uirtutē posses-
 sionem esse omnium prestantissimam,
 quam etiā eiusmodi iudicauit Bias ille
 Prienæus, cū omnia sua secū ferre dice-
 ret. Nec diuersum est Solonis sapiētissi-
 mi legum latoris testimonium, qui (ut
 Laërtius scribit) uirtutē atque probitatem
 iuramento fideliores censuerit.

ἀλλ' ἡμεῖς.] Est elegiacus penthameter
 quem mox aliud distichon eiusdem au-
 toris quod sequitur, nos obiter ita uer-
 timus:

*Non permutemus hæc bona diuitijs:
 Ipsa etenim uirtus firma est possessio, cum sors
 Sæpe aliàs alio tempore mutet opus.*

καὶ τὰ θεογνίσθη.] qui in Elegiacis
gnomis sic, inquit.

Zeûs γάρ τοι, &c. Vtrunque expressi-
mus hoc modo:

Appendit uarie nobis Deus ipse talentum

Hoc dans illo adimens tempore diuitias.

ὁ χίθ' τοῦ σοφιστῆς.] Refert hanc de
Hercule lepidissimā historiam ex Pro-
dico Chio Xenophon libro ἀπομνημο-
νευμάτων secundo his uerbis, cū & He-
siodi præsriptam sententiā, & Epichar-
mi quedam recensuisset, nos autem mi-
nime iam propter uenustatē historię si-
mul ac uetustatē illam ascribere piguit:

καὶ πρόδικος δὲ ὁ σοφὸς, &c. Hoc est,
Sapiens quoq; Prodicus in illo, quod
de Hercule edidit opere, similiter dispu-
tat de uirtute in hunc modū, quantum
ego meminī dicens: Ait namq; Hercu-
lem cū à puerili ætate ad adolescentiam
perueniret, cum adolescentes iam sui ar-
bitrī effecti, ostēdunt siue per uiam uir-
tutis, siue uitiorum uitam suam docent,
egressum à ciuitatī in solitudinem, con-
sedisse cogitationibus agitatum, utram
uiarum

uiarum supradictarum præponeret, ubi
duas ad eum apparuisse accedere mulie
res magnas, alteram honestam & libera
lem uisu, ex ipsa natura corpus quidem
mundicia ornata, oculos uero uerecun
dia, effigiem autē tota castitate, alba ue
ste uestitam. Alteram uero ad carnosita
tem atq; molliciem esse nutritam, orna
tum uero calore quidem ut albior atq;
rubicundior. Effigiem uero ut rectior
quā à natura esset, appareat. Oculos
autem uagātes, atq; apertos habentem,
tali ueste uestitam, ex qua pulchritudo
quam maxima coruschet, sepeq; seipsam
respicere & attēdere, si quis etiam alius
eam uideret. Nonnunquam autem &
ad propriam umbram aspicere. Cū au
tem propius Herculem accesserunt, pri
mam quidem eodem modo ire, alteram
uero præuenire uolentem cucurrisse ad
Herculem atq; dixisse. Considero te o
Hercules, dubitantem quam uiam ele
gas: si itaq; me diligas ad uoluptuosissi
mam facillimamq; te ducam uiam, & il
la quidem quæ delectent omnia gusta

bis, laboris expers uiuens. Primum nanq;
neq; bellorum, neq; negotiorum curam
habebis, sed potius cōsyderabis, quem
tibi gratum aut cibum, aut potum inue
nias, quidūē uisu aut oderatu, aut tactu
uoluptuosum percipias, quibusq; cupi
ditatibus usus quāmaxime delectati
one affectus fueris, quoq; pacto mollis
sime dormias, et absq; laboribus omnia
ista obtineas. Quod si quando deficere
illa, quibus hæc acquiruntur, suspicio sit,
nō erit tibi necessitas laborare, corpusq;
animāq; pro inueniendis istis cōterere,
sed illis tu uti poteris, quæ cæteri operan
tur, à nulloq; abstinebis, unde lucrum
aliquod subostendatur. Vndiq; nanq;
utilitatem suam acquirere meis necessa
rijs licet. Hæc cum audisset Hercules, o
mulier, inquit, quod nomen est tibi? At
illa mei quidē necessarij ait, felicitatem
me appellant, qui uero oderunt, prauita
tem me nominant. Cumq; hæc diceren
tur, altera mulier accessit, & dixit. Ego
quoque ad te uenio Hercules, cum sci
am tuos

am tuos parentes, naturamque tuam, & ingeniū in studijs considerassem, è quibus non modicum spero, dūmodo meam eligas uiam atque doctrinam, & te uirtutis cupidum bonorumque ac honestorum operum effici cultorem, meque multo honorabiliorem, & in bonis præclariorem fore. Non decipiam autem te à uoluptate exordiando, sed qualem rebus Dñi contulerunt naturam, tibi cum ueritate narrabo. Nil enim eorum, quæ bona atque honesta sunt, Dñi hominibus sine labore & studio præstant. Sed siue Deos esse tibi propitios uis, colendi sunt ipsi Dñi, siue ab amicis diligere, amicis benefaciendum. Siue à quadam ciuitate honorari desideras, ciuitati aliqua utilitas adferenda. Siue à tota Græcia ob uirtutem admiratione dignus existimari, conandū est toti Græciæ bene facere. Siue tibi terram fructus producere, terra colenda; siue à iumentis diuitias acquirere, iumentorum tibi cura habenda est, siue per bellum desyderas

desyderas augeri, ac uis amicos quidem
à seruitute liberare, inimicos uero in ser
uitutem redigere, bellicæ artes & discen
dæ sunt ab illis qui sciunt, & exercendū
in eis, quomodo eas debeas uti. Si uero
uelis corpore etiam fortis esse, subiicien
dum est animo corpus, atq; exercendū
in laboribus atq; sudoribus. Prauitas ue
ro subridens, ut Prodicus narrat, Intelli
gis o Hercules, inquit, quam asperam
ac longā uiam ad delectationes hæc mu
lier narrat. Ego uero par facili et breuif
sima uia ad felicitatē te ducam. Adhæc
uirtus respōdens, o misera, inquit, quid
boni tu habes? aut quid tibi suaue uide
ri potest? cum nihil horum gratia agas,
nec suauium rerum desyderium expe
ctes, sed antequam cupias omniū isto
rum implearis. Nam antequam fame
scas comedis, & antequam sitias bi
bis. Et ut cum uoluptate cōmedas, ex
quisitorum ciborum uteris coquis. Ut
uero uoluptuose bibas uina uaria præ
ciosaq; ac in æstate circuēs hinc & illinc
queritas niuem. Ut autē quam suauiter
dormias

dormias, non solum stratum molle supponis, sed lecticas ac lecticis sustentacula pręparas. Non enim propter laborem, sed quoniam nil habes quod agas, somnium desyderas. Res uero Venereas omnibus machinationibus, & antequam corpus indigeat exerces. Iplis etiam uiris ut mulieribus uteris, Sic enim tuos amicos instituis, nocte quidem in turpitudinibus uacans, quod autē utilissimum diei est, in somno consumens. Cum uero immortalis sis, à Dñs quidē plecta es, à bonis uero hominibus ignominia affecta. Nunquam quod auditu dulcissimum est, tuam audisti laudem, nec quid suauissimum uisu, bonum ullum tuū opus uidisti. Quis igitur cum aliquid dicas, crederet tibi, aut cum indigeas quicquā tibi pręstaret. Aut quis suę compos mentis, uoluerit inter tuos connumerari, qui in iuuentute quidem corporibus debiles, in senio uero amentes efficiuntur. Cum adolescentiā cum pigritia in delitijs peragant. In senio autem multis laboribus & infirmitatibus confringantur

confringantur, quicquid uerecundati super his, quæ egerunt, non tamen minus super his, quæ agant, grauantur, tanquam qui in iuuentute omnibus uoluptatibus affecti, in senectutem sibi omnia molesta seruarunt. Ego uero sum quidē cum Dñs, adsum uero bonis hominibus, nihilque operis boni, neque diuini, neque humani sine me fieri potest, magisque alijs omnibus, & apud Deos & apud homines optimos honoribus fruor. Etenim desyderata cooperatrix artificibus sum. Fida domorum domini custos, beneuola famulis, patrona operum, quæ pacis sunt bona coadiutrix. Bellicorum uero firmisissima socia, amicitia optima particeps. Adhæc autē meis necessarijs suaui atque prompta cibi potusque fruitio est, expectant enim quousquam illa desyderent. Somnus autem uoluptuosior illis, quam ociosis euenit, & neque excitati moleste ferunt, neque ab illo detenti, quæ agenda sunt, negligunt. Iuniores autem gaudent seniorum laudibus. Seniores uero lætantur iuniorum honoribus. Nos quoque

quoque gestas à priscis iocundissimememoria repetendo, non minori cum iucunditate res eis præsentes peragunt, Quas ob res Dñs amati, desiderati amicis, honorabiles patrijs efficiuntur. Cum uero fatis datus, finis peruenerit, nō obliuioni traditi sine honoribus iacēt, sed memoria hominum cōmendati in æternū florent. Hæc o Hercules, inquit, bonorum parentum fili, sudoribus licet exercendo beatissimam felicitatē habere.

θεὸν γενέσθαι.] Deum fieri, dixit specie prouerbiali, ut quē homines ut Deum obseruent & colent, quemadmodū etiam Tityrus Virgilianus dixit: Deus nobis hæc oia fecit, Octauium Augustum subiudicans.

In Caput octauum.

ἐπὶ τοῦ βίου δεικνύναι τοὺς λόγους.] Vita à uerbis dissidere non debet. Nam personatos illos philosophos, qui ore tenus quidem uirtutem cōprobant, cæterum factis quam longissime absunt, Basilius hoc loco perstringit ac reprobat, histriionibusque scenicis similes facit. Possent illi quoque

quoque non iniuria Sileni inuersi appel-
lari. Nihil enim tam decet in omni uita,
quam mores uerbis conformes presta-
re, quemadmodum diserte Cicero in li-
bris officiorum tradit. Et Diogenes eos,
qui recta dicerent, nec facerent, lyræ si-
miles aiebat, hanc enim nihil audire ne-
que sentire, estque elegans uerbum apud
Græcos, οὐ λόγον ἀγορὰ δ' αἰτᾷ ἐλάσος, ἀλλ'
ἔργον.

ἐπὶ σκηνῆς.] Similitudo est ab histrio-
nicis ludis ducta. Scenam enim Labeo
iuricons. dicit eam esse, quæ ludorum fa-
ciendorum causa quolibet loco, ubi quis
consistat, moueaturque spectaculum sui
præbiturus, posita sit, in publico priua-
toque, uel in uico, quo tandem passim ho-
mines spectaculi causa admittant, ἀπὸ
τῆς σκηνῆς, quod tabernaculum apud
Græcos significat, eo quod σκιά, id est,
umbram præbeat. Hinc prouerb. Ser-
uire scenæ.

εἰτα μονοικός μὲν.] Alia similitudo est
ad institutam disputationem satis apta,
qua ostendit uitam uerbis consentaneam
esse

esse debere, ac mores professioni respondere.

κατ' ἐνερπίδην.] Qui in Hippolito Coronato sic dicit: ἡ γλῶσσ' ὁμῶμοχ' ἡδὲ φρήν ἁμῶμοτ', id est, iuravi lingua, mentem iniurataam gero. Citat hunc Euripidis locum Cicero quoq;, lib. 3. off. Porro adagium est, lingua iuravit.

Τὸ δ' οὐκ εἶναι δ' ἰκαεορ.] Monet hoc Platonis dicto simulationem omnibus modis uitandam esse. Quod etiam Xenophon de Socrate scribit, cum scilicet auditores suos à simulatione dehortari, uirtutisq; operam dare hortari solitū, dicentem non esse meliorem uiam ad honores acquirendos, quàm ut quisq; esse uelit, non uideri bonus, αἰ γὰρ ἔλεγε, ὥς δ' ἐκ εἰς καλλίω δ' ὁ δ' ὅς ἐπ' εὐδοξία, ἢ δ' ἢ δ' ἢ δ' ἀντις ἀγαθὸς τοῦτο γένοιτο καὶ δ' οὐκ εἶναι βούλοιτο. Porro hic locus Platonis extat quoq; apud Plutarchum in commentario de discrimine adulatoris & amici.

In Caput nonum.

πράξεις σπουδαῖαι τῶν παλαιῶν ἀνδρῶν.] Commendatio est poetarum & histori-

G corum

corum, adeoq; externarum literarum a
commodo & utilitate, quod uidelicet il
larum beneficio memoria dictorum &
factorum conseruatur. Quēadmodum
& Horatius ait: Ille uelut fidis archana
fodalibus olim credebat libris.

τὸν περικλῆα.] Exemplum est pacien
tis animi & sedati, cuius uiri uitam de
scripsit Plutarchus.

πάλιν τίς ἐνκλείδῃ τῷ μεγάρῳ.] Ali
ud est exemplum animi iram cohiben
tis, quod in hunc modum recenset Plu
tarchus in libello, περὶ ἀοργησίας. ἡ δὲ ἐνκο
λία, &c. Quæ sic Magnus uertit Traſ
mus: Morum facilitas alijs quidem opi
tulatur, alia uere componit, alia condu
cat. Vincit autem māſuetudine & iram,
& omnem morum difficultatem, quem
admodum de Euclide narrant, cui cum
frater ob diffidiū dixisset, peream nī te
fuero ultus. At ego, inquit, peream, nī
tibi perſuaſero. Hoc dicto mox uertit in
diuerſum fratris animum.

ἐπ' ἐχθροῦς θυμὸς ὅπλ' ἵζει χεῖρα.] Non diſ
ſimile, dixit Virgilius: furor arma mini
ſtrat

strat. Cæterū Aristides in oratiōe Vlyssis legati ad Achillem: Narrare, inquit, tibi uolo sermonem Chironis magistri tui, quem cum quodam Aetolo habuit quondam in Pelio. Aiebat enim nihil esse moderata iracundia melius hominibus, immodica uero nihil deterius. Nam hanc apud inimicos finire ultione & poena illorum, eum uero qui exerceat perpetuo malo consumi.

ἐτυπτε τις τὸν σωφρονίσκον σωκράτην.] Tercium exemplum subnectit de patientia Socratis.

τὸ τοῦ ἀλεξάνδρου.] Alexandri modestie præclarum est exemplum & memorabile. Sapienter enim à Platone dictū est, τὸ νικᾶν αὐτὸν αὐτὸν πασῶν νικῶν πρόγνυτε καὶ ἀρίστη, hoc est, Seipsum uincere eademum uera est uictoria.

τὸ δὲ τοῦ κλεινίου.] Quintū exemplum est, Cliniae iurare ob lucrum nolentis. O quā rarum hoc est nostro tempore in contentionibus fori.

Τὸν ὄρκον ἡμεῖς ἀπαγορεύοντες.] Apud Matthæum Christus saluator noster ait

G 2 cap.

cap. 5. Audistis quod dictum fuerit antiquis, Non peierabis, sed persolues domino ea quæ iuraueris. At ego dico uobis, ne iuretis omnino, neque per cælum, qui thronus dei est, neque per terram, quia subsellium est pedum illius, &c.

In caput decimum.

ἀσχροὶ τῶν μὲν σιτίων.] Similitudine à cibis sumpta, docet ea, quæ ad honestam uitam conducunt sequenda esse: Ex Platone autem hæc similitudo sumpta uidetur, qui ait, quemadmodum empticios cibos priusquam in stomachum demittantur, uasculo aliquo exceptos domum deferre, ac degustatione facta pariter & medicorum consilio adhibito, quicquid ualetudini nostre conducant, quicquid aduersent, diiudicare solemus. Si quoque in comparandis disciplinis ac libris rationem habere debemus. Porro alia quæ sequuntur similitudines è medio communis uitæ ac rerum usu sumptæ, hoc prestant, ut curemus, ne temere huc atque illuc feramur: sed studia nostra ad certum aliquem finem ac scopum dirigamus.

Hæcque

Hæc ex causis finalibus colligit. Quare etiam noster hic scopus esse debet, ut bene honesteque uiuere studeamus.

ἢ παγράτιον.] Ludo scilicet gymnico, qui quinquertio constat, à quo Pangratiaſtæ appellantur, nimirum quod hoc ludo excellunt. Plinius lib. 35. Alcimachus Dioxippum, qui Pangratio olympia citra pulueris tactum, quod uocant ἀκονιτι, uicit.

ὁ πολυδάμας.] Ferunt hunc Troianum cum Antenore & Aenea urbem Troiæ tradidisse Græcis. Polydamæ meminit Homerus lib. 12. & 13. Iliados.

καὶ ὄγε μίλων.] Milonem (ni fallor) Cratoniata putat, quem Herodotus luctatorem appellat lib. 3. & de quo illud fertur commune prouerb. Taurum tollet, qui uitulum sustulerit. Cuius meminit Lucianus quoque in dialogo, qui inscribitur, contemplantes, Milo Crotoniata (inquit) hic est Athleta, cui Græci applaudunt, quod taurum sublatum solus per medium ferat stadium, at nunc ne culicem quidem amplius nēdum

G 3 taurum

taurum ferre potest.

πρὸ τοῦ ἀγῶνος τοῦ ὀλυμπιάσι.] Olympicum certamen quinto quoque anno fieri solebat in honorem Iouis Olympiaci, cuius autorem Herculem fuisse putant.

τὰ μαρσίου κρούματα.] Pulsationes & modulos Marisia, qui Phrygios inuenisse dicitur.

καταλιπόντες τὴν κόνην.] Relinquētes puluerem, hoc est, certamina olympica. Horatius. Sunt quos curriculo puluerem olympicum collegisse iuuat. Est & prouerbium citra puluerem, de quo uide Eras. in Chiliad.

καὶ τὰ γυμνάσια.] Palestram, eum locum, ubi se exercēt luctatores, & qui certamine sunt cōgressuri. Porro hanc uocem palæstram Budæus uir omnibus modis summus interpretatur motum, flexum, & decentiam illam corporis, quæ omni ex parte uenusta sit ac lepida. Contra qui hac dexteritate carent eos apalæstros nūcupari dicit, ut qui ab hoc composito nitore & ingenuitate longissime absint. Hic autem utraq; uox et

γυμνάσιον

γυμνάσιον & palæstra accipitur pro loco
luctationis aut exercitationis, ut apud
Virgilium: Pars in grammineis exercēt
membra palæstris. Et Politianus: Incal
uere animis dura certare palæstra.

ὁ τιμόθεος τῆς μελωδίας. Hic nobilissi
mus Musicus sub Alexandro Magno
floruit. De cuius musica tam potenti, &
qua Alexandrum ad bellum accende
re solebat, meminit etiam Dion in libro
de Regno.

τὸ φρύγιον ἐπαύλησαντα.] Concitatum
& uehemētē modum, quo nimirum
solebat animos accendere cantu. Vide
prouerbiū apud Eras. à Dorio ad Phri
gium, Item Dorica Musa.

τοσάντην ἰσχὴν.] Tantam uim ac ui
res musica habet, ἐπιφώνημα est, quo hāc
disputationem de fine & scopo præfi
giendo claudit, uultq; innuere, ne in stu
dijs nostris citra scopum iaculemur. Ve
rum certo aliquo proposito gnauiter la
boremus, ut quandoque τυγχάνωμεν τοῦ
σκοποῦ τῆς ἀνεμοτρεφέως παιδείας, καὶ μα
καρίου βίου queamus.

In Caput XI.

ἐπεὶ δὲ σεφάνων καὶ ἀθλητῶν.] Pergit nobis cōmendari labores exemplo pugilum & luctatorū, ne illos horreamus, sed cum his tanta bona, uitamq̃ beatam comparare liceat, non grauate suscipiamus. Neq̃ enim temere dictum est ab Epicharmo, Deos omnia laboribus uēdere. Et diuus Paulus non uno in loco nos ad labores suscipiendos etiam suo exemplo hortatur, subinde à Gymnicis & certantibus uerba transferens. Libenter enim (cum hæc uita sit militia) eiusmodi metaphoris utitur. Est autem argumentū à minori, quasi dicat, Si tantos sudores atq̃ pericula suscipiunt hi, qui in Olympicis certāt, quiq̃ in stadio decurrunt ob uile aliquod pretium, puta oleastri, aut ap̃ñ lauream, quanto nos æquius est uirtutem honestaq̃ facta sequi, cum tanta sint nobis præmia proposita, nimirū felicitas ipsa & æterna beatitudo. Quando igitur tanto studio nobis industriam cōmendat Basiliius, non molestum putauī pro huius loci declaratione

ratione adscribere, quæ de ea ipsa refert
Laërtius in uita Diogenis: *Διτὴν δ' ἔλεγε
γεῖναι τὴν ἀσκησιν, &c.* Hoc est. Dice-
bat duplicem esse exercitationem, alte-
ram animi, alteram corporis. Hanc se-
cundū quam in exercitio perpetuæ quæ
fiunt imaginatiōes præstant ad uirtutis
opera quædam adminicula. Porro alte-
ram sine altera esse imperfectam, nihilo-
minus bona habitudine & robore inter
ea quæ cōpetunt adnumerato, quippe
quæ uelutī circa corpus ita & circa ani-
mā sint. Adijciebatq; argumenta, quod
ad uirtutem facile exercitio proficiatur.
Cernere enim se in artibus mechanicis
& alijs opifices ex consuetudine operis
non minimam operandi celeritatem fu-
isse consecutos. Athletas item & tibicia-
nes inter sese imminere tāto interuallo,
quanto maiore studio & labore uersati
fuerunt. Atq; siquidem ita isti exercita-
tionem ad animū transtulissent, nequa-
quam inutiliter aut imperfecte labora-
rēt. Nihil dicebat in uita omnino absq;
exercitatione perfici, eam uero omnia

G s exuperare

exuperare posse. Cum igitur repudiatis inutilibus laboribus naturales insequi ac uiuere beate debeamus, per summam dementiam infelices sumus, &c.

ἐπ' ἀμφω καθεύδουσιν.] In utrāq; aurem dormientes, quo prouerbio supremam securitatem intelligit. Vide Eras.

καὶ ὅγε σαρδανάπαλος.] Quoties effœminatissimum & mollissimum hominem, adeoq; stupris & segnitie perditissimum significare uolumus. Sardanapalum dicimus. Hunc enim uirum muliere corruptiorem Iustinus historicus appellat.

ἢ καὶ ὁ μαργίτης. Absolutæ infamiae atq; turpissimi exempli, cum apud Homerum, tum alios autores hi sunt Therites, Margites, Sardanapalus, Busiris, &c. Cæterū Margites erat omnium stupidissimus, ut ob singularem etiam stupiditatem eius nomen abierit in prouerbiū, qui ultra quinq; ignorabat numerare, & uirginem, quā duxerat, nō audebat attingere, ne scilicet hoc illa matri indicaret. Vide prouerb. apud Eras.

ὁμηρ.

ὁμηροῦ εἶπεν.) Hos persus Homeri citat quoque Aristotiles libro 5. Eudemiorum Moraliū, & Eras. in Prouerbio Margites.

ὁ τοῦ πιττακοῦ λόγος.] Mitylenxi scilicet arduum esse bonum existere, cuius sententiæ & Laërtius in uita Pittaci, & Simonides, & Plato in Protagora meminerunt, Platonis aut uerba hæc sunt: καὶ δὴ καὶ τῷ πιττακῷ ἰδία, &c. Hoc est, Pittaci proprium hoc dictum circumferebatur à sapientibus celebratum, bonum manere difficile esse. Cum stultorum infinita gens sit ut si quis eos uituperare pergat, necessario defatigetur.

ὁ δὴ γαθυμντέον ἡμῶν.] Ad laborē & industriam suscipiendam nos adhortatur, quandoquidē ita comparatū est, ut nihil à Dñs superis sine magno labore mortali bus datum sit. Et præclare dixit Plato: Virtutis ramos è sudoribus et laboribus produci. Diogeni cum quidā diceret se nex es, iam quiesce à labore, qd (respondit) si in stadio currerē, ad finē oporteret cursum remittere; et nō magis intēdere.

In caput

In caput XII.

τί οὐ ποιῶμεν φαίη τις ἄρ.] Præsumptione utitur seu subiectione, qua respondet interrogāti, an corporis cura habenda etiam sit, aut ipsum plane negligendum præ animi cultu & paucis quaestio- nem absoluit, nimirum dicēs in hoc ali oportere corpus, ut laborū sit patiens, & ministerium præstet ac seruiat animo honestis officijs atq; artibus occupato. Contrā, eos, qui crebras comestationes & crapulas sectantur atroces pœnas manere dicit.

καὶ μαγείρους περινοῦντες.] Mente agitare coquos, speciem habere uidetur pro uerbij, atq; in eos detorqueri posse, quibus semper animus (iuxta Comicum) est in patinis, quicq; nulli rei præterquam uino & frugibus p̄dendis nati sunt. Nō dissimile refert ex Platone Athenæus.

ἐν τῷ κατὰ ἡλὸν νοῦς, τῶν ἐν ἄδου.] De pœnis inferorum legere est apud Macrobi- um libro primo commentariorum in somnium Scipionis cap. 10.

ἀντλῦντες πῖθον.] Allusio est ad Danaïdum

naidum puellarum dolium, quod iccirco in prouerbiū abijt, quod inexplebile esset. Vide Chiliad. Erasmi.

οὐδὲ μὲν πέρας τῶν πόνων ἔχοντας.] Vt quoque de Sisiphi saxo fertur in fabulis, &c.

κουράς δὲ καὶ ἀμπεχόνας.] Cultum corporis nimium & immoderatum improbat, quemadmodum hoc Catonis distichon: Inuidiam nimio cultu uitare memento. Quæ si non lēdit, tamē hanc sufferre molestū est. Hic uenit in mentem illud uerbum, quod quandoque me corā retulit, iuuenis ornatissimus pariter etiam doctissimus Ioannes Fichardus doctor & aduocatus Francphurtensis, habere idque se à Petro Paulo Cypro, inter cōsimilia nō illepidā dicta Cypriaca, quibus gens illa hodiēdum utitur, nullis tamen tonis accentibusue adscriptis cognouerit, φαγε καὶ πεισον τροπον σὺ ἐν δισίλου δε κατὰ τοὺς ἄλλους, comedere ac bibere tuo more, sed uesti te iuxta alios.

ξυσίδα ἀναβεβλήσθαι.] Veste subtili induatur an uulgarī pallio seu trita lacerna, ξυσις λέγεται τὸ κροκητὸν ἱμάτιον, ὃ οἱ πνίοντες

ἐνίοχοι μέχρι τῶν φορῶσι πομπέοντες, χερῶν-
ται δὲ αὐτῶ καὶ οἱ τραγικὴ βασιλεῖς. Suidas.

ὅς τις ποτε εἰς ἑαυτὸν.] Respicere uide-
tur ad illud omnibus seculis iactatū pro-
uerbiū γνῶτισ' αὐτόν, quo monemur uel
Apollinis Delphici oraculo, ut quisq;
ipsum se cognoscere studeat, ne citra
quam oportet efferamur, cū simus mo-
mentanij, & miserī mortales, quē admo-
dū uere et elegāter Virgilius, inq̃t: Opti-
ma quæq; dies miseris mortalibus æui
Prima fugit. Porro de sui ipsius cogniti-
one uide elegantem sermonē apud no-
strum Basilium, in Attende tibi.

In caput XIII.

Τοῦτο δὲ μὴ καθεζαμένοις.] Corruptelas
quasdam mētium & auriū recenset hoc
capite, inter quas non postremas partes
habēt spectacula publica, quod & poē-
ta sentit cum, inquit,

Spectatum ueniunt, ueniunt spectentur & ipsæ.

Iam & musica multū abuti quosdam di-
cit, quē eam non ad affectus suos & mo-
res, ut iubet Plato, componēdos, sed ad
quaslibet scurriles nugas adhibēt, suarq;
libidini

libidini inferuire cogunt, cum Deorum munere nihil sit mortalibus datum, uel iucundius uel concinnius.

καθαρσις δὲ ψυχῆς.] Expiata, purgata, seu purificata mente. Quod & Catonis distichon tradit:

Si Deus est animus nobis ut carmina dicunt,

Hic tibi præcipue sit pura mente colendus.

μὴ ὀφθαλμοῦς ἐσιᾶν.] μεταφορικῶς dixit pascere oculos, pro delectatione, & uoluptuario aspectu.

ταῖς ἀτόποις τῶν θαυματοποιῶν ἐπισείξουσιν.]

Spectaculorū quondam multa ac uaria genera ædidiit uetustas, quēadmodū alibi legere est in historijs, & Cæsaribus Tranquilli. Neq; dum desit ille mos in uniuersum apud Italos & Gallos. Scripsisse autē de antiquis Romanorū spectaculis duos libros Tertulianū cōstat, quorū exemplar unū uir ornatissimus atq; doctissimus Vlrichus Fabritius præcessor noster, quod ex suo chirographo cognoui, reliquit. Quo autem postea mi libri depererint, aut ubi lateant, ignorauius, à summis & clarissimis uiris
Erasmio

Erasmio & Rhenano tantopere in ædificatione Tertuliani exoptati desideratiq̃,
Volo igitur eos, penes quos latent, hac mea uoce rogatos & obtestatos, ut tandem eiusmodi libros de spectaculis in studiosorum manus prodire sinant, nisi uelint, perpetuo alienæ rei & occultæ possessores haberi.

Δαβιδι χρώμενθ ὁ ποιητὴς.] Qui furem Saulem cithara sua deliniuisse. Scriptura sacra prohibetur,

λέγεται δὲ καὶ πυθαγόρας.] Non dissimilem historiā de Pythagora refert Boëtius in præfatione musices.

τὸ δ' ὠριον.] id est, tēperatiores & moderatiores modulos. Vide adagium à Dorio ad Phrygium.

τὸ σῶμα ἐστὶ τὸ διαφόρον.] Acclamatio est.

ὥς ἐ τῆς νῦν διακράτουσης.] Apparet etate Basilij uehementer musica uulgo ab usum fuisse, qua etiam hodie quidē nimis leuiter abutuntur. Vtinam autē ab hoc uitio tam abessent cætere gentes, quam absunt Germani. Aliarum enim pleręq̃ uulgi conciones spurca prorsus pruriunt

pruriunt foeditate.

ἄτμους γε μὴν πάντας λαπούς.] Præteritio est, quasi dicat, de pastillis, unguentis, & delicatis illis odoramentis uestris, pudet me quicquam comminisci.

τίδ' ἄρ' τις εἶποι.] In incessu, uultu, et habitu corporis toto quædam modestia semper & uerecundia elucere debet. Id enim ingenuos & pios homines, cōpri mis uero adolescentiam decet. Nec semel idem præcipit Paulus apostolus.

πρὸς τὴν γαστέρα.] Servire uentri & inguini pecunium est. Sic uentrem dixit Diogenes, uitæ Charybdim esse, Pythagoras semen, cerebri stillam, &c.

In caput XIII.

ἐνὶ δὲ λόγῳ.] Perstat in eo ut existimet nimiam corporis curam uitandam esse, quin potius corpus nostrum ex Platonis sententia, ad ministeriū animæ, quo melius studio philosophiæ uacare possimus, subiugandum fore.

λέγω τῷ πᾶντῳ.] Ad Romanos sexto capite dicit, ne regnet peccatum in mor

H tali

tali uestro corpore, ut obediatis illi per cupiditates eius.

τῶν περὶ τὰ ὄργανα.] ὁμοίωσις est, qua monemur corpore mortali uelut instrumento ad philosophiæ studium utendo esse.

ὥσπερ θηρίου.] Beluam appellat corpus, ut uere belua est, quodcunque rectæ rationi nō obedit. Ait enim diserte Plato: hominem recte institutum, in diuinum animal euadere, contra perperam educatum, in immanem quandam degenerare beluam. Eadē quoque loquendi figura ferē usus est Aristoteles, ὁ δὲ ἀνθρώπου κελεύων πρὸς τιθῆς, καὶ θηρίων.

ὥσπερ ἡνίοχον.] ὁμοίωσις. Et nota est Phaëtonis fabula ex Quidio lib. 2. Metamorphosin.

καὶ τὸ πυθαγόρου.] Ab exemplo Pythagoræ probat corpori non nimium esse studendum aut indulgendum, quod idem facit exemplo Platonis.

τὸ δεσμώτηριον.] Animæ carcer corpus est, nam sub hac illa continetur & clauditur. In hanc rem elegans hoc Palladium

ladium apud Græcos epigramma legi-
tur, σῶμα, πᾶσι ψυχῆς, &c. Hoc est,
Carcere & infernus, tum luctus tristeq; pondus,

Est animo corpus, cum dominatur ei.

Hoc laxatus enim seuæ ceu à carcere mortis

Præuolat ad sedem candidus ipse Deum

ἐνεξίαρ ἰατρῶν ἡλευσά.] Alludit (nī fals-
lor) ad illud quod Hippocrates Aphor-
ismorum tertio scribit, ἐν τοῖσι γυμνασ-
κοῖσι ἂν ἐπ' ἄκρον ἐνεξίαρ σφαλεραί, Hoc
est, Habitus exercitatorum, qui ad sum-
mum bonitatis attingunt, periculosos
esse. Quod etiā multo ante Hyppocra-
tem admonuit Homerus Angelo Po-
litiano teste.

In caput XV.

ἀλλὰ μὴν εἰ τούτου.] Studium corporis
colendi sequitur diuitiarum studium,
cum corporis cultus & uoluptatū amor
sine opibus consistere nō possit. Ideoq;
per corporis negligentiam diuitiarum
contemptum recte induci existimat.

κατὰ τοὺς ἐν τοῖς μύθοις δ' ἄγοντας.] Fin-
xerunt poëtæ dracones thesauris incu-
bantes, & eorum custodiæ ad hibitos,

H 2 propterea

propterea quod hi & mira oculorum
acie præstant (nam ἀπό τοῦ δέρκεσθαι,
quod est uidere, aiunt dictos esse) & exi-
stimantur uigilantissimi, ut apud Ouid.
in 7. Metamorph. Peruigilem superest
herbis sopire Draconem. Est hæc etiam
uox quasi prouerbialis apud Ciceronē
in Philippicis. Quasi Thesaurum Dra-
co. λυδίου ψήγμα, id est, Lydia harena,
unde fit aurum. Speciem habet prouer-
bii, quemadmodū illa: Lydius currus,
Lydius lapis. Apparet autē id de re non
uili aut contemnenda dici, cum & mul-
tum auri in Lydia prouenire receptum
sit, ut est apud Lucianum in Dialogo,
qui inscribitur, contemplantes, & ha-
beatur quoque terrarū fertilissima, quem-
admodū ex Chrysantæ oratione apud
Xenophontem facile colligitur, ubi ita
inquit, ἀλλὰ γὰρ ἐπεὶ, &c. Id est, Enim-
vero postquam non de Syria solum cer-
tabimus, ubi triticum est multum, & pe-
cudes, palmæque fructifere: Verum de Ly-
dia quoque, ubi multum est uinum, mul-
ta fici, multum oleum, mareque alluit, per
quod

quod plura aduehunt, quàm quotquot
quisquam est bona intutus, &c.

κ' αὖ τῶν μυρμικῶν ἔργον.] Plinius lib.
II. cap. 30. Indicas formicas aurū ex ca-
uernis egerere adferit.

αὐτὴν δὲ δὴ τοῦ τῆς χρεῖας. Vbi secun-
dum naturæ modulum uiuere uolueri-
mus, pauca nobis suffecerint: Sed si iu-
xta ingluuiē cupiditati indulgere libet,
neq; terra, neq; mare, neq; cœlum ipsum
(ut ita dicam) suffecerit. Est enim auri
sitis & cupiditas immensa & inexplebi-
lis. Nec ullus (ut ex Solone refert) diui-
tiarū terminus. At:

*Viuitur exiguo melius, natura beatis
Omnibus esse dedit, si quis cognouerit uti.*

τῶ δὲ Θεόγνιδι πρὸς ταῦτα.] Cuius hoc
carmen est in gnomis elegiacis, quod
nos obiter ita uertimus:

Non amo diuitias, nec opes uolo, sed mediocri

Quod sat erit uitæ, conueniatq; meæ.

Quam quidem Theognidis sententiā
elegāter & copiose explicuisse uidetur,
Tibullus libro primo:

Diuitias aliās fuluo sibi congerat auro.

H 3 Et teneat

Et teneat culti iugura magna soli.

In quo toto carmine nihil agit aliud, q̃
ut argumentū à Theognide sumptum
pluribus uerbis & amœnioribus figu-
ris exornet atq; illustret.

ἐγὼ δὲ καὶ Διογένης.] Eiusmodi quæ-
dam in uita Diogenis recēset Laërtius.

τὰ πυνθίου του μυσού.] Prouerbij speci-
em habere uidetur, & illi confine esse,
Tantali talenta, Croesi opes, dicitur e-
nim utrunq; de immensis opibus. Por-
rò meminit Cícero cuiusdā alterius Py-
thij Syracusani, lib. 3. offic.

μὴ διὰ κεκτηῖσθαι μάλλον φρονεῖν.] Di-
uitijs recte uti non ultima laus est. Sed
communiter accidit diuitibus, quod di-
xit, Antiphanes, ὁ πλοῦτος ἡμᾶς κατὰ-
περ ἰατρὸς κακὸς τυφλοὺς βλέποντας παραι-
λάβων πάντας ποίει, nimirū ut eos, quos
acceperunt etiā uidentes ceu malus me-
dicus excœcent. Est autē de dispositio-
ne ac usu diuitiarum nō inelegans epi-
gramma Luciani, πλοῦτος ὁ τῆς ψυχῆς, &c.
Hoc est,

Diuitias animi solas ego iudico ueras,

Qui

Qui rebus pluris se facit ipse suis.

Hunc adeo ditem, hunc opulentum rite uocamus,

Magnarum quis sit qui uidet usus opum.

Calculus at si quem misere numerandus adurit,

Qui misere semper diuitias cumulet

Hic ut apes paruo, crebroq; foramine fosso,

Sudat in alueolo, mel alij comedunt.

τὸ γὰρ τοῦ σωλῆράτους ἔρ' ἔχει.] Cōfirmat exemplo Socratis usum diuitiarū in diuite potius quā ip̄sas diuitias spectandas esse. Vt p̄ximo carmine docuimus.

ἢ φειδίαις μὲν καὶ πολὺ κλείθῃ.] Nobiles comprimis statuarij. De utroq; Plinius memoranda tradit lib. 34. cap. 8.

ὁ χρυσὸς ἡδ' ἰὼν καὶ τιμώτερος.] Nā in ple-
risq; rebus prestat forma materiæ, ut O-
uidius, inquit, Materiā superabat opus.
Et eleganter Caius iuriconsultus in l.
Mulieris, ff. de uerb. signif. Plerūq; (ait)
plus est in manus precio, quā in re.

In Caput XVI.

ἀλλὰ δὴ τὰ πλὸς τα.] Per subiectionē re-
spōdet ip̄se sibi interrogāti, nū ad osten-
tationē uiuendū sit, quā omnibus mo-
dis cū adulatione uitandā esse monet.

H 4 τῆς

τῆς ἀρχιλόγου ἀλώπεκος.] Alexander Brassicanus uir preter iuris cognitionē, in rectis studiis feliciter quoque uersatus, adagium hoc ἀρχιλόγου ἀλώπεκος, in eos dici existimat, qui pro re nata consilium expeditissime capiunt, quemadmodum (ait) Archilochum in Apologis à se scriptis uulpem ubiq; callidissimam introduxisse.

ὥς κἀρ πᾶσι μὲν ἀνθρώποις.] Gellius peregrinum philosophum ait dicere solitum, uirum sapientem nō peccaturum esse, etiamsi peccasse eum Dī atq; homines rati forent, lib. 12. cap. 11. Et Horat. Etia si totus illabatur orbis impauidum ferient ruina.

τί τοῦ αἰγυπῆϊου σοφιστοῦ.] Pythagoram ni fallor, putat. Cuius metempsychosin describit Ouid. lib. 15. Metamorph.

τὸ δίκαιον ἐπαινέσεται.] Iustitia plane uacare atq; carere eos dicit, qui student adulationi, qua peste nihil est in aulis principum nocentius.

ὥσπερ φάσι τὸν πολύποδα. Huic loco apud Plutarchum extat non dissimilis
in com

in commentario de discrimine adulatoris & amici, ἐστὶ μὲν οὖν διὰ ταῦτα, δυσφώραται ὁ ἀνὴρ, ὥσπερ τῶν θηρίων ὅσα πεφυκότες τὴν χροὰν τρέπεσθαι, συναφομοιοῦντα τοῖς ὑποκείμενοις ὑλήμασιν ἢ χαρίοις His (inquit) de causis difficillimum est hominē deprehendere, quod quidem accidit & in animantibus, quæ colorem mutare solent, & rebus ac locis subiectis, similia redduntur, cæterum de Polypī mutabilitate, Vide Eras. in prouerbio Polypī mentem habes.

In caput XVII.

τοῖς ἡμετέροις λόγοις.] Quanquam in speciem uidentur esse parui momēti ex tranæ literæ ad felicitatem consequendam, tamen non sunt cōtemnendæ, imō uulgi opinione maiorem utilitatem adferunt, uelut hactenus docuit Basilus, exemplis multis. Nec frustra Nazanzenus τὸ μικρόν οὐ μικρόν, ὅταν ἐκφέρῃ μέγα, haud esse minutū ad magna quod perduxerit. Nec satis intelligunt homines, quanta sit harum artium & dignitas & utilitas.

. H s ὥσπερ

ὥσπερ τοῖς μεγάλαις.] Simile est, quo ostendit non esse cōtemnenda, sine quibus magna constare non possint.

τῷ ποιητῇ προσῆκεν.] Hesiodus in primo ἔργων καὶ ἡμερῶν.

Εἰ γὰρ κεν καὶ σμικρὸν ἐπὶ σμικρὸν κατὰ θεῖον, καὶ θάμα τὸ θ' ἔρδοις, τάχα κεν μέγα καὶ τὸ γένοιτο.

Tametsi enim (ut inquit Erasmus) singula per se pusilla uideantur, tamen in unum collata acervū, doctrinae thesaurum lucro augent.

ὁ μὲν οὖν βίας.] De hoc uide apud Diogenem Laertium.

ἐφόδιον ἔφη πρὸς γῆρας.] Præclare dicit scientiam & uirtutem uaticum esse senectutis, ita enim Biantis sententiam explicat, & ad ueram pietatem sectandam traducit.

τιθωνοῦ τις γῆρας.] Abiit in prouerbiū senectus Tithoni, quem fabulae ferunt ad tantam peruenisse ætatem, ut in cicadam deniq; uerti optauerit.

παρ' ἡμῶν μαθονσάλα.] Hoc est apud eos, qui ueteri instrumento in dubiam fidem

fidē adhibemus, quiq̃ illud uerū agno-
scimus. Ceterum de Mathusalæ uiuaci-
tate meminit quintum caput γένεσις.

πάντα λίθον κατὰ τὴν παροιμίαν.] Omnē
lapidem mouere prouerbiali figura dici-
mus pro eo, quod est omnia experiun-
da, nihilq̃ intentatum relinquendum,
quò ad ueram illā & sempiternā beatitu-
dinem perueniamus. Vide apud Eras.

In Caput XVIII.

μηδ' ὅτι χαλεπὰ ταῦτα.] Verū omni-
no uerbum est Græcorum, δύσκολα τὰ
κάλα, & labore enitendū esse ad quæq̃
maxima. Tum etiam fiet, si industrij si-
mus, ut auxilio diuino adiuuemur.

ἀναμνησθέντας τοῦ παραινέσαντος.] Ni-
mirum optimum genus uitæ constitu-
endum esse, quam deinde iucundā red-
det consuetudo.

ἄισχρόν γάρ τὸν παρόντα καιρόν.] Pœni-
tentia fera est, & uanum uotū præteriti
temporis temere neglecti. καιρὸς δ' ἐπὶ
πάντι ἀριστός, inquit Hesiodus, itaque
γνώτι καιρόν.

ἐγὼ μὲν οὖν ἀκράτεια.] Epilogus est,
quo

quo monet, ut suis præceptis pareant
nepotes, neque se in instituendo furioso-
rum more, repugnantes præbeant.

ὁμοῖς δὲ τριῶν ἀρρώσκειμάτων.] Ad illud
respicere uidetur, quod ab initio ex He-
siodo dixit. Illum uidelicet penitus esse
inutilem ac pessimum, qui neque per
se sapiat, neque alios sapientes
audiat, ut qui plane
στυχνοῦ ἐπινεμ, iux-
ta prouer-
bium.

τέλθ.

IOANNIS

PICI MIRANDVLAE ORA-

tio de homine, in qua sacra &
humanæ philosophiæ
explicantur.

Egi Patres Colēdissimi in
Arabum monumentis in-
terrogatum Abdalem Sa-
racenū, quod in hac quasi
mundana scæna, admiran-

dum maxime spectaretur? Nihil specta-
ri homine admirabilius respōdisse. Cui
sententiæ illud Mercurij adstipulatur.
Magnum ō Asclepi miraculum est ho-
mo. Horum dictorum rationem cogi-
tanti mihi non satis illa faciebant, quæ
multa de humanæ naturæ præstantia af-
feruntur à multis esse hominem creatu-
rarum internuntiū, superis familiarem,
regem inferiorum sensuum, perspicacia
rationis indagine, intelligentiæ lumine
nature interpretem, stabilis æui & fluxi
temporis

temporis interstitium, & (quod Persæ dicunt) mundi copulam, imò hymenæum, ab angelis, teste Dauide, paulò deminutum. Magna hæc quidem, sed non principalia, id est, quæ summæ admirationis priuilegium sibi iure uendicent. Cur enim non ipsos angelos & beatissimos cœli choros magis admiremur? Tandem intellexisse mihi sum uisus cur felicissimum proindeq; dignum omni admiratione animal sit homo. Et quæ sit demũ illa conditio quam in uniuersi serie sortitus sit, non brutis modo, sed astris, sed ultra mundanis mentibus inuidiosam. Res supra fidem & mira, Quidni? Nam & propterea magnũ miraculum et admirandũ profecto animal iure homo & dicitur & æstimatur. Sed quænam ea sit audite patres, et benignis auribus, p uestra humanitate hanc mihi operam condonate. Iam summus Pater architectus deus, hanc quam uidemus mundanam domũ diuinitatis templum augustissimum archanæ legibus sapien-
tiæ fabrefecerat. Super cœlestem regio-
nem

nem mentibus decorarat, æthereos globos æternis animis uegetarat, excremētarias ac feculētas inferioris mundi partes omnigena animalium turba complebat. Sed opere cōsummato, desiderabat artifex esse aliquem, qui tanti operis rationem perpēderet, pulchritudinē amaret, magnitudinem admiraretur. Iccirco iam rebus omnibus (ut Moses, Timæusq; testantur) absolutis de producendo homine postremo cogitauit. Verum nec erat in architypis unde nouam sobolē effingeret, uel in thesauris, quid nouo filio hæreditariū largiretur, nec in subsellijs totius orbis, ubi uniuersi cōtēplator iste sederet. Iam plena omnia, omnia summis, medijs infimisque ordinibus fuerant distributa. Sed non erat paternæ potestatis in extrema foetura, quasi effoetam defecisse, non erat sapientix, cōsiliij inopiam re necessaria fluctuasse. Non erat benefici amoris, ut qui in alijs esset diuinam libertatem laudaturus, in se illam damnare cogeretur. Statuit tandem optimus opifex, ut cui dari

darí nihil proprium poterat, commune
esset quicquid priuatũ singulis fuerat.
Igitur hominẽ accepit indiscretæ opus
imaginis, atq; in mundi positum medi-
tullio, sic est allocutus: Nec certam se-
dem, nec propriam faciem, nec munus
ullum peculiare tibi dedimus o Adam,
ut quàm sedem quàm faciem, quæ mu-
nera tute optaueris ea pro uoto pro tua
sententia habeas & possideas. Definita
cæteris natura intra præscriptas à nobis
leges coërcetur: Tu nullis angustijs
coërcitus, pro tuo arbitrio, in cuius ma-
nu deposuit, ibi illã præfinies, Medium
te mundi posui, ut circumspiceres inde
cōmodius quicquid est in mundo. Nec
te cœlestẽ, neq; terrenũ, neq; mortalem,
neq; immortalem fecimus, ut tuĩpsius
quasi arbitrarius honorariusq; plastes
& uictor, in quam malueris tute formã
effingas. Poteris in inferiora quæ sunt
bruta degenerare. Poteris in superiora
quæ sunt diuina ex tuĩ animi sentẽtia re-
generari. O summam dei patris liberali-
tatem, summam & admirandam homi-
nis

nis felicitatē, cui datum id habere quod optat, id esse quod uelit, bruta simul atq; nascuntur id secum afferunt (ut ait Lucilius) ē bulga matris, quod possessura sunt. Supremi spiritus aut ab initio, aut paulo mox id fuerunt, quod sunt futuri in perpetuas æternitates. Nascenti homini omnifaria semina, & omnigenæ uitæ germina indidit pater. Quæ quisq; excoluerit illa adolescēt, & fructus suos ferent in illo. Si uegetalia planta fiet. Si sensualia obrutescet. Si rationalia cœleste euadet animal. Si intellectualia angelus erit & dei filius, & si nulla creaturarum sorte cōtentus in unitatis centrum suæ se receperit, unus cum deo spiritus factus in solitaria patris caligine, qui est super omnia cōstitutus, omnibus antestabit. Quis hunc nostrum chamæleonta non admiretur: aut omnino quis aliud quicquam admiretur magis? Quem non immerito Asclepius Atheniensis uersipellis huius & seipsam transformatis naturæ argumento per Protheū in mysterijs significari dixit: hinc ille

I apud

apud Hebræos & Pythagoricos metamorphoses celebratæ, nam & hebræorū theologia secretior, nunc Enoch sanctum in angelum diuinitatis, quē nunc in alia alios nomina reformant, & Pythagorici scelestos homines in bruta deformant, & si Empedocli creditur etiam in plantas. Quas imitatus Maometh illud frequens habebat in ore, qui à diuina lege recesserit brutū euadere, & merito quidem. Neq; enim plantam cortex, sed stupida & nihil sentiēs natura, neq; iumenta coriū, sed bruta animæ & sensualis, nec cœlum orbiculatum corpus, sed recta ratio, nec sequestratio corporis, sed spiritalis intelligentia angelū facit. Si quem enim uideris deditum uentri, humi serpentē hominem, frutex est, non homo quē uides, si quem in phantasia quasi calypsus uanis præstigijs cœcutientem & subscalpenti delinitum illecebra sensibus mancipatum, brutum est, non homo quem uides. Si recta philosophum ratione omnia discernētem, hunc ueneris, cœleste est animal nō terrenum

renum. Si purum contemplatorem corporis nectium, in penetralia mentis relegatum, hic non serenum, non coeleste animal, hic augustius est numē humana carne circumuestitum. Et quis hominem non admiretur? qui non immerito in sacris literis Mosaicis & Christianis nunc omnis carnis, nunc omnis creaturæ appellatione designatur: quando se ipsum ipse in omnis carnis faciem, in omnis creaturæ ingenium effingit, fabricat, & transformat. Idcirco scribit Euangelista Persa, ubi Chaldaicam theologiam enarrat, non esse hominī suam ullam & nativam imaginem, extraneas multas & adventitias, hinc illud Chaldaeorum: homo variae ac multiformis & desolutoriae naturae animal. Sed quorsum haec? ut intelligamus postquā hac nati sumus conditione, ut id simus quod esse volumus. Curare hoc potissimum debere nos, ut illud quidem in nos nō dicatur, cum in honore essemus non cognovisse, similes factos brutis & iumentis insipientibus. Sed illud potius Asaph prophetae,

I 2 dñ

dñ estis & filij excelsi omnes, ne abuten-
tes indulgentissima patris liberalitate,
quam dedit ille liberam optionem, è sa-
lutari noxiam faciamus nobis. Inuadat
animum sacra quædam ambitio, ut me-
diocribus non contenti anhelemus ad
summa, atq; illa (quando possumus si
uolumus) cōsequenda totis uiribus eni-
tamur. Dedignemur terrestria, cœlestia
contemplamur, & quicquid mundi est
deniq; posthabentes, ultra mundanam
curiam eminentissimæ diuinitati proxi-
mam aduolemus. Ibi, ut sacra tradunt
mysteria, Seraphin, Cherubin & Thro-
ni primas possident, horum nos iam ce-
dere nescij & secundarum impatientes,
& dignitatem, & gloriam æmulemur.
Firmus illis cum uoluerimus nihilo in-
feriores. Sed qua ratione, aut quid tan-
dem agentes? uideamus quid illi agant,
quam uitam uiuant. Eam si & nos uixe-
rimus (possumus enim) illorū sortem
iam æque ferimus. Ardet Seraph chari-
tatis igne. Fulget Cherub intelligentiæ
splendore. Stat Thronus iudicij firmi-
tate.

tate. Igitur si actuosæ addicti uitæ inferi-
 orum curam recto examine susceperimus, thronorum statura soliditate firmabimur. Si ab actionibus feriati, in opificio opificem, in opificio opificium meditantes, in contemplandi ocio negocia-
 bimur, luce cherubica undiq; coruscabimus. Si charitate ipsum opificem solum ardebimus, illius igne qui edax est in seraphicam effigiem repente flammabimur, super thronos, id est, iusto iudice sedet deus iudex seculorum. Super cherub, id est, contemplatore uolat, atq; eum quasi incubando fouet. Spiritus enim domini fertur super aquas, has, inquā, quę super coelos sunt, quę apud Iob dominum laudant antelucanis hymnis. Qui Saraoh, id est, amator est, in deo est, & deus in eo, imò & deus & ipse unum sunt. Magna thronorū potestas quam iudicando, summa seraphinorum sublimitas, quam amando assequimur. Sed quoniam pacto uel iudicare quisquam, uel amare potest incognita? Amauit Moses deum quē uidit, & administra-

uit iudex in populo, quæ uidit prius cōtemplator in monte. Ergo medius cherub sua luce & saraphico igni nos præparat, & ad thronorum iudicium pariter illuminat: hic est nodus primarum mentium, ordo Palladicus, philosophiæ cōtemplatiuæ præses, hic nobis & emulandus primo & ambiendus atq; adeo comprehendendus est, unde ad amoris rapiamur fastigia, & ad munera actionum bene instructi paratiq; descendamus. At uero operæ præciū si ad exemplar uitæ cherubicæ uita nostra formanda est, quæ illa & qualis sit, quæ actiones, quæ illorum opera præ oculis & innumerato habere. Quod cū nobis per nos qui caro sumus, & quæ humi sunt sapimus, consequi non liceat: adeamus antiquos patres, qui de his rebus utpote sibi domesticis & cognatis, locupletissimam nobis, & certam fidem facere possunt. Consulamus Paulum apostolum uas electionis, quid ipse cum ad tertium sublimatus est cœlum, agentes cherubinorum exercitus uiderit. Respondebit

pondebit utique Dionysio interprete, purgari illos, tum illuminari, postremo perfici. Ergo & nos cherubicam in terris uitam æmulantes, per moralem scientiam affectuum impetus coercētes, per dialectam rationis caliginem discutientes, quasi ignorantia & uitiorum eluentes sordes, animam purgemus, ne aut affectus temere debachentur, aut ratio imprudens quandoque deliret. Tum bene cōpositam ac expiatam animam naturalis philosophiæ lumine perfundamus, ut postremo diuinarum rerum eam cognitione perficiamus, & ne nobis nostri sufficiant, consulamus Iacob Patriarcham, cuius imago in sede gloriæ sculpta coruscat. Admonebit nos pater sapientissimus in inferno dormiens mundo in superno uigilans. Sed admonebit per figurā (ita eis omnia contingebat) esse scalas ab imò solo ad cœli summa protensas, multorū graduū serie distinctas, fastigio dominū insidere. Contēplatores angelos per eas uicibus

alternātes ascēdere & descēdere. Quod si hoc idem nobis angelicam affectantibus uitam faciendum est, quāso quis domini scalas uel sordidato pede, uel male mundis manibus attinget? Impuro, ut habent mysteria, purum attingere nephas. Sed qui hi pedes? quæ manus? profecto pes animæ illa est portio despicatissima, qua ipsa materiæ tanquā terræ solo innititur, altrix inquam potestas & cibaria, fomes libidinis, & uoluptariæ mollitudinis magistra. Manus animæ cur irascentiam nō dixerimus, quæ appetentiæ propugnatrix pro ea deceruat, & sub puluere ac sole prædatrix rapit. Quæ illa sub umbra dormitans heluatur has manus, hos pedes, id est, totam sensualem partem, in qua sedet corporis illecebra, quæ animā abortito (ut aiunt) detinet collo, ne à scalis tanquam prophani polluti quæ reñciamur morali philosophia quasi uiuo flumine abluiamus. At nec satis hoc erit, si per Iacob scalam discursantibus angelis comites esse uolumus, nisi et à gradu in gradum
rite

rite promoueri, & à scalarū tramite de-
 orbitate nusquam, & reciprocos obire
 excursus, bene apti prius instructiꝫ fue-
 rimus. Quod cum per artem sermocio-
 nalem siue rationariam erimus consecu-
 ti, iam cherubico spiritu animati per sca-
 larū, id est, naturæ gradus philosophan-
 tes à centro ad centrū omnia peruaden-
 tes, nunc unū quasi Osirim in multitu-
 dinem ui Titanica discerpētes descēde-
 mus, nunc multitudinem quasi Osiri-
 dis membra in unum ui phœbea colligentes ascēdemus, donec in sinu patris
 qui super scalas est tandem quiescentes
 theologica felicitate consummabimur.
 Percontemur & iustum Iob qui fœdus
 inijt cum deo uitæ, priusquam ipse gēde-
 retur in uitā, quid summus deus in de-
 cem illis centenis millibus, qui assistunt
 ei potissimum desideret, pacem utiqꝫ re-
 spondebit. Iuxta id quod apud eum le-
 gitur, qui facit pacē in excelsis, & quo-
 niam supremi ordinis monita medius
 ordo inferioribus interpretatur. Inter-
 pretetur nobis Iob theologi uerba E m-

pedocles philosophus. Hic duplicem naturam in nostris animis sitam, quarum altera sursum tollimur ad cœlestia, altera deorsum trudemur ad inferna, per litem & amicitiam, siue bellum & pacem, ut sua testantur carmina, nobis significat, in quibus se lite & discordia actum furenti similem, profugum à dñs, in altum iactari conqueritur. Multiplex profecto patres in nobis discordia, grauiā & intestina, domi habemus, & plusquam ciuilia bella, quæ si noluerimus, si illam affectauerimus pacem, quæ in sublime ita nos tollat, ut inter excelsos domini statuamur, sola in nobis compescet prorsus & sedabit philosophia. Moralis primum, si noster homo ab hostibus inducias tantū quæsierit, multiplicis bruti effrenes excursionses & leonis iurgia, iras animosque contundet. Tum si rectius consulentes nobis perpetuæ pacis securitatem desiderauerimus. Aderit illa & uota nostra liberaliter implebit. Quippe quæ cæsa utraque bestia, quasi icta porca inuiolabile

inviolabile inter carnem & spiritum for-
dus sanctissime pacis sanciet. Sedabit
dialectica rationis turbas inter oratio-
num pugnantias & syllogismo & ca-
ptiones, anxie tumultuantis. Sedabit na-
turalis philosophia opinionis lites &
dissidia, quæ inquietam hincinde ani-
mam uexant, distrahunt & lacerant.
Sed ita sedabit, ut meminisse nos iube-
at esse naturam, iuxta Heraclitum ex
bello genitam, ob id ab Homero con-
tentionem uocitatam. Idcirco in ea ue-
ram quietem & solidam pacem se no-
bis præstare non posse, esse hoc domi-
næ suæ, id est, sanctissimæ Theologiæ
munus & priuilegium. Ad illam ipsa
uiam monstrabit, & comes ducet, quæ
procul nos uidens properantes. Veni-
te in clamabit ad me qui laborastis, ueni-
te & ego reficiam uos, uenite ad me, &
dabo uobis pacem, quam mundus &
natura uobis dare non possunt. Tam-
blâde uocati, tam benigniter inuitati, ala-
tis pedibus quasi terrestres Mercurij, in
beatissimæ amplexus matris euolantes
optata

optata pace perfruemur, pace sanctissima, indiuidua copula, unanimi amicitia, qua omnes animi in una mente, quę est super omnem mentem non concordant adeo, sed ineffabili quodammodo unū penitus euadant. Hęc est illa amicitia, quàm totius philosophiæ finē esse Pythagorici dicūt: Hęc illa pax, quam facit deus in excelsis suis, quam angeli in terram descendentes annunciarunt hominibus bone uolūtatis, ut per eam ipsi homines ascendentes in cœlum angeli fierent. Hanc pacē amicis, hanc nostro optemus seculo, optemus unicuique domui quam ingredimur, optemus animę nostrę, ut per eam ipsa dei domus fiat, ut postquam per mortalē & dialecticam suas sordes excusserit, multiplici philosophia quasi aulico apparatu se exornarit, portarum fastigia Theologicis sertis coronarit, descendat rex glorię, et cum patre ueniens mansionem faciat apud eam. Quo tanto hospite si se dignam præstiterit, quę est illius immensa clementia, deaurato uestitu quasi toga nuptiali

nuptiali multiplici scientiarum circun-
data uarietate speciosum hospitem, non
ut hospitem iam, sed ut sponsum excipi
et, à quo ne unquam dissoluatur dissol-
ui cupiet à populo suo, & domū patris
sui, imò seipsam oblita, in seipsa cupiet
mori, ut uiuat in sponso, in cuius con-
spectu preciosa profecto mors sancto-
rum eius, mors inquam illa si dici mors
debet, plenitudo uitæ cuius meditatio-
nem esse studium philosophiæ dixerūt
sapientes. Citemus & Moſen ipsum à
sacroſanctæ & ineffabilis intelligentiæ
fontana plenitudine, unde angeli suo
nectare inebriantur paulo deminutum.
Audiemus uenerandum iudicem no-
bis in deferta huius corporis ſolitudine
habitantibus leges ſic edicentem. Qui
polluti adhuc morali indigent, cum ple-
be habitent extra tabernaculum ſub di-
uo, quaſi Theſſali ſacerdotes interim ſe
expiantes. Qui mores iam compoſue-
runt, in ſanctuarium recepti, nondum
quidem ſacra attractent. Sed prius dia-
lectico famulatu ſeduli leuitæ philoſo-
phiæ

phix sacris ministrēt. Tum ad ea & ipsi
 admissi, nunc superioris dei regix mul-
 ticolorem, id est, sydereum aulicum or-
 natum, nunc cœleste candelabrum se-
 prem luminibus distinctum, nunc pel-
 licea elementa, in philosophix sacerdo-
 tio contemplantur, ut postremo per
 Theologicę sublimitatis mērita in tem-
 pli adita recepti nullo imaginis interce-
 dente uelo diuinitatis gloria perfruan-
 tur. Hæc nobis profecto Moses & im-
 perando admonet, excitat, inhortatur,
 ut per philosophiam ad futuram cœle-
 stem gloriam, dum possumus iter pa-
 remus nobis. Verum enimuero nec
 Mosaica tantum, aut Christiana my-
 steria, sed priscorum quoque Theolo-
 gia harum, de quibus disputaturus ac-
 cessi liberalium artium, & emolimenta
 nobis & dignitatem ostendit. Quid e-
 nim aliud sibi uolunt in Græcorum ar-
 canis obseruati initiatorū gradus. Qui-
 bus primo per illas quas diximus, qua-
 si februales artes moralē & dialecticam
 purificatis, cōtingebat mysteriorum su-
 szeptio

susceptio. Quæ quid aliud esse potest,
quàm secretioris per philosophiam na-
turæ interpretatio? Tum demum ita di-
spostis illa adueniebat ἐπεὶ θεία, id est,
rerum diuinarū per Theologiæ lumen
inspectio. Quis talibus sacris initiari
nō appetat? Quis humana omnia post-
habens, fortunę contemnens bona, cor-
poris negligens, deorum conuiuia ad-
huc degens in terris fieri non cupiat, &
æternitatis nectare madidus mortale a-
nimal immortalitatis munere donari?
Quis non Socraticis illis furoribus à
Platone in Phœdro decantatis, sic affla-
ri nō uelit, ut alarum pedumq; remigio
hinc, id est, ex mundo, qui est positus
in maligno propere aufugiens ad cœle-
stem Hierusalē concitatissimo cursu fe-
ratur? Agemur patres, agemur Socrati-
cis furoribus, qui extra mentem ita nos
ponant, ut mentem nostram & nos po-
nant in deo, agemur ab illis utique, si
quid est in nobis, ipsi prius egerimus,
nam si & per moralem affectum uires
ita per debitas cōpetentias ad modulos
fuerint

fuerint intentæ, ut immota inuicem consonent cōtinentia, & per dialecticam ratio ad numerū se progrediendo mouerit, musarum perciti furore cœlestem armoniam intimis auribus conbibemus. Tum musarū dux Bacchus in suis mysterijs, id est, uisibilibus naturæ signis in uisibilia dei philosophantibus nobis ostendens inebriabit nos ab ubertate domus dei, in qua tota si uti Moses erimus fideles. Accedens sacratissima Theologia duplici furore nos animabit. Nam in illius eminentissimam sublimati speculā, inde & quæ sunt quæ erunt, quæque fuerunt insectili metientes æuo, & primæuam pulchritudinem suspiciētes, illorū Phœbeī uates huius alati erimus amatores, & ineffabili demū charitate quasi æstro perciti, quasi Seraphini ardentes extra nos positi, numine pleniam nō ipsi nos, sed illi erimus ipse qui fecit nos. Sacra Appollinis nomina, si quis eorum significantias & latitantia periscutetur mysteria satis ostendūt esse deum illum, non minus philosophum quā

quàm uatem. Quod cum Ammonius
satis sit executus, non est cur ego nunc
aliter pertractem, sed subeant animum
patres tria delphica præcepta oppido
his necessaria, qui nō ficti, sed uerī Apol
linis, qui illumināt omnem animam ue
nientem in hūc mundū, sacrosanctum
& augustissimum templum ingressuri
sunt, uidebitis nihil aliud illa nos admo
nere, quàm ut tripartitem hanc, de qua
est presens disputatio philosophiam to
tis uiribus amplectamur. Illud enim *μη
δ' ἐν ἄγαν*, id est, nequid nimis uirtutum
omnium normam & regulam per me
diocritatis rationē, de qua moralis ait,
recte perscribit tum illud *γινῶτι σὲ αὐτόν*,
id est, cognosce te ipsum, ad totius natu
ræ nos cognitionem, cuius & interstiti
um & quasi cynnus natura est homi
nis, excitat & inhortatur: qui enim se
cognoscit in se omnia cognoscit, ut Zo
roaster prius deinde Plato in Alcibiade
scripserunt. Postremo hac cognitione
per naturalem philosophiam illumina
ti, iam deo proximi ē, id est, es dicen

K tes

tes Theologia salutatione: uerū Apollī
nem familiariter, proinde feliciter appel
labimus. Consulamus & Pythagoram
sapientissimum, ob id præcipue sapien
tem, quod sapientis se dignum nomine
nunquam existimauit. Præcipiet primo
ne super modicum sedeamus, id est, rati
onalem partem, qua anima omnia me
titur, iudicat et examinat ociosa desidia,
ne remittentes amittamus. Sed dialecti
ca exercitatione ac regula, & dirigamus
assidue, & excitemus. Tum cauenda in
primis duo nobis significabit, ne aut ad
uersus solem emingamus, aut inter sa
crificandū ungues resecemus. Sed post
quam per moralem & superfluentium
uoluptatum fluxas eminxerimus appe
tentias, & unguium præsemina, quasi
acutas iræ prominentias & animorum
aculeos resecuerimus, tum demum sa
cris, id est, de quibus mentionem feci
mus Bacchī mysteriis interesse, et cuius
pater ac dux merito sol dicitur nostræ
contemplationi uacare incipiamus. Po
stremo ut gallum nutriamus nos admo
nebit

nebit, id est, ut diuinam animæ nostræ
partē diuinarum rerū cognitione quasi
solido cibo, & cœlesti ambrosia pasca-
mus: hic est gallus cuius aspectum leo,
id est, omnis terrena potestas formidat
& reueretur: hic ille gallus cui datā esse
intelligentiam apud Iob legimus. Hoc
gallo canēte aberrans homo resipiscit:
hic gallus in matutino crepusculo matu-
tinis astris deum laudantibus quotidie
commodulatur: hunc gallum moriens,
Socrates cum diuinitatem animi sui di-
uinitatī maioris mundi copulaturum se
speraret, Aesculapio, id est, animarū me-
dico, iam extra omne morbi discrimen
positus, debere se dixit. Recēseamus et
Chaldæorum monumenta, uidebimus
(si illis creditur) per easdem artes patere
uiam mortalibus ad felicitatē. Scribunt
interpretes Chaldæi uerbum fuisse Zo-
roastris alatam esse animam, cumq; alæ
exciderēt ferri illam præceps in corpus,
tum illis subcrescentibus ad superos re-
uolare, percunctantibus eum discipu-
lis, quo pacto alis bene plumatibus uo-

lucres animos fortirentur, irrigetis dixit
alas aquis uitæ. Iterū sciscitantibus unde
de has aquas peterent, sic per parabolā
(quī erat hominis mos) illis respondit:
quatuor amnibus paradisus deī abluī-
tur et irrigatur. Indidem uobis salutare
aquis hauriatis, nomen ei qui ab aqui-
lone, quod rectum denotat, ei qui ab oc-
casu quod expiatione significat, ei qui
ab ortu, quod lumen sonat, ei qui à me-
ridie, quod pietatem interpretari possu-
mus. Aduertite animum & diligenter
considerate patres, quid hæc sibi uelint
Zoroastris dogmata: profecto nihil ali-
ud nisi ut morali scientia quasi boreali
undis hibericis oculorum sordes expie-
mus, dialectica quasi boreali amussi illo-
rum aciem lineemus ad rectum. Tum
in naturali cōtemplatione debili adhuc
ueritatis lumen quasi nascentis solis in-
cunabula pati assuescamus, ut tandem
per Theologicam pietatem, & sacratis-
simum deicultum quasi cœlestes aqui-
læ meridianis solis fulgidissimū iubar
fortiter perferamus, Hæ illæ forsan &
à David

à David decantata primum, & ab Augustino explicata latius matutina, meridiana, & uespertina cognitiones. Hæc est illa lux meridialis, quæ Seraphinos ad lineam inflamat, & cherubinos pariter illuminat: hæc illa regio quàm uersus semper antiquus pater Abraham proficiscebatur: hic ille locus ubi immundis spiritibus locum non esse, & Cabalistarum, & Maurorum dogmata tradiderunt. Et si secretiorum aliquid mysteriorum, fas est uel sub ænigmate in publicum proferre: postquàm & repens e cœlo casus nostri hominis caput uertigine dānauit. Et iuxta Hieremiam: Ingressa per fenestras mors, iecur, pectusq; male affecit. Raphaëlem cœlestem medicum aduocemus, qui nos morali & dialectica uti pharmacis salutaribus liberet. Tū ad ualitudinem bonam restitutos iam dei robur Gabriel inhabitabit. Qui nos per naturæ ducens miracula, ubiq; dei uirtutē potestatemq; indicans. Tandem sacerdoti summo Michaëli nos tradet. Qui sub stipendijs philosophiæ emerit

tos, Theologiæ sacerdotio quasi corona præciosi lapidis insignet. Hæc sunt patres colendissimi, quæ me ad philosophiæ studium nō animarunt modo, sed compulerunt. Quæ dicturus certe non eram, nisi his responderem, qui philosophiæ studium in principibus præsertim uiris, aut his omnino qui mediocri fortuna uiuunt dānare solent. Est enim iam hoc totum philosophari, (quæ est nostræ ætatis infelicitas) in cōtemptum potius & contumeliam, quam in honorem & gloriā. Ita inuasit ferè omnium mentes exitialis hæc & monstrosa persuasio, aut nihil, aut paucis philosophandum. Quasi rerum causas, naturæ uias, uniuersi rationē dei consilia, cœlorum terræquē mysteria præ oculis, præ manibus exploratissima habere. Nihil sit prorsus, nisi uel gratiam inde aucupari aliquam, uel lucrum, si quis comparare possit: quin eo deuentum est, ut iam (proh dolor) non existimentur sapientes, nisi qui mercenarium faciunt studium sapientiæ, ut sit uidere pudicam Palladem

Palladem, deorum munere inter homines diuersantem, eijci, explodi, exhibilari, non habere qui amet, qui faueat, nisi ipsa quasi prostans & præflorata uirginitatis accepta mercedula, male paratum æs in amatoris arculam referat, quæ omnia ego non sine summo dolore & indignatione in huius tēporis non principes, sed philosophos dico, qui ideo non esse philosophandum, & credunt, & prædicant, quod philosophis nulla merces, nulla sint præmia cōstituta, quasi non ostendant ipsi hoc uno nomine se non esse philosophos. Quod cū tota eorum uita sit, uel in quæstu, uel in ambitione posita ipsam per se ueritatis cognitionem non amplectuntur. Dabo hoc mihi & me ipsum hac ex parte laudare nihil erubescam, me nūquam alia de causa philosophatum, nisi ut philosopharē, nec ex studijs meis, ex meis lucubrationibus mercedem ullam, aut fructum uel sperasse alium, uel quæsiisse, quā animi cultum, & a me semper plurimum desiderata ueritatis cognitionē.

K 4 Cuius

Cuius ita cupidus semper & amantissimus fui, ut relicta omni priuatarum & publicarum rerum cura, contemplandi ocio totum me tradiderim: à quo nullæ inuidorum obtrectiones, nulla hostium sapientiæ maledicta, uel potuerunt ante hac, uel in posterum me detertere poterunt. Docuit me ipsa philosophia à propria potius conscientia quàm ab externis pendere iudicijs. Cogitareq; semper non tam ne male audiam, quàm ne quid male uel dicā ipse uel agam. Equidem non eram nescius patres colendissimi futuram hanc ipsam meam disputationem, tam uobis omnibus qui bonis artibus fauetis, & augustissima uestra præsentia illam honestare uoluistis, gratam atq; iocundā, quàm multis alijs grauem atq; molestā, & scio non deesse qui inceptum meum & damnarint antehac, & in præsentia multis nominibus damnent. Ita consueuerunt non pauciores ne dicam plures habere oblatratores, quæ bene sancteq; aguntur ad uirtutem, quàm quæ inique & perperam ad uitium

uitium. Sunt autem qui totum hoc disputandi genus, & hanc de literis publice disceptandi institutionem nō approbent, ad pompam potius ingenij & doctrinæ ostentationem, quàm ad comparandam eruditionē esse illam asseuerantes. Sunt qui hoc quidē exercitationis genus non improbent, sed in me nullo modo probent, quod ego hac ætate, quartum scilicet & uigesimū modo natus annum de sublimibus Christianæ Theologiæ mysterijs, de altissimis philosophiæ locis, de incognitis disciplinis in celebratissima urbe, in amplissimo doctissimorum hominum consensu, in apostolico senatu disputationem proponere sim ausus. Alij hoc mihi dantes, quod disputem, id dare nolūt, quod de non gētis disputem questionibus. Tam superflue & ambitiose, quàm supra vires id factum calumniātes: horum ego obiectamētis, et manus illico dedissem, si ita quam profiteor philosophia me edocuiſſet, & nūc illa ita me docēte non responderem, si rixandi, iurgandiꝫ pro

posito cōstitutam, hanc inter nos disceptationem crederem. Quare obtrectandi omne laceſſendiꝝ propositū, & quē scribit Plato à diuino ſemper abeſſe choro, à noſtris quoque mentibus faceſſat liuor: & an diſputandū à me, an de tot etiam quaſtionibus amice incognoſcamus, primum quidē ad eos, qui hunc publice diſputandi morem calumniantur, multa non ſum dicturus, quando hæc culpa, ſi culpa cenſetur, non ſolum uobis omnibus doctores excellentiſſimi, qui ſæpius hoc munere nō ſine ſumma & laude, & gloria functi eſtis, ſed Platoni, ſed Ariſtoreli, ſed probatiſſimis omnium ætatum philoſophis mecum eſt communis, quibus erat certifiſſimum nihil ad conſequendam, quàm quærebant ueritatis cognitionē ſibi eſſe potius, quàm ut eſſent in diſputandi exercitatione frequentiſſimi. Sicut enim per gymnasticam corporis uires firmiores fiunt, ita dubio procul in hac quaſi litteraria paleſtra animi uires & fortiores longe, & uegetiores euadunt. Nec crediderim

crediderim ego, aut Poëtas aliud per de-
cātata Palladis arma, aut Hebræos cum
ferrum sapientum symbolum esse di-
cunt, significasse nobis, quam honestis-
sima hoc genus certamina adipiscendæ
sapientiæ oppido quàm necessaria.

Quo forte fit, ut & Chaldæi in eius. ge-
nesi, qui philosophus sit futurus illud
desiderent, ut Mars Mercurium trique-
tro aspectu conspiciat, quasi si hos con-
gressus hæc bella substulerit, somnicu-
losa & dormitans futura sit omnis phi-
losophia. At uero cum his qui me huic
prouinciæ imparem dicūt, difficilior est
mihi ratio defensionis. Nam si parē me
dixero forsitan immodesti, & de se ni-
mia sentientis, si imparem fatebor, teme-
rarij, & inconsulti notam uideor subi-
turus. Videte quas incidi angustias,
quo loco sim constitutus, dum nō pos-
sum sine culpa de me promittere, quod
non possum mox sine culpa non præ-
stare. Forte & illud Iob afferre pos-
sem, spiritum esse in omnibus, & cum
Timotheo

Timotheo audite, nemo cōtemnat adolescentiam tuam, sed ex mea uerius hoc conscientia dixero, nihil esse in nobis magnum uel singulare. Studiosum me forte & cupidum bonarum artium non inficiatus, docti tamen nomē mihi nec sumo nec arrogo. Quare & quod tam grande humeris onus imposuerim, nō fuit propterea, quod mihi conscius nostræ infirmitatis nō essem, sed quod sciebam hoc genus pugnis, id est, literarijs esse peculiare, quod in eis lucrū est uinci. Quo fit, ut imbecillimus quisq; non detractare modo, sed appetere ultro eas iure possit & debeat. Quandoquidem qui succumbit beneficium à uictore accipit nō iniuriā; quippe qui per eum & locupletior domum, id est, doctior, & ad futuras pugnas redit instructior. Hac spe animatus ego infirmus miles cum fortissimis omnīū strenuissimisq; tam grauem pugnā decernere nihil sum ueritus. Quod tamē temere sit factum, nec ne rectius utiq; de euentu pugnae, quā de nostra ætate potest quis iudicare

care, restat ut tertio loco his respōdeam
 qui numerosa propositarū rerum multi-
 tudine offenduntur, quasi hoc eorum
 humeris sederet onus, & non potius hic
 mihi soli quantuscunq; est labor esset
 exanclandus. Indecens profecto hoc et
 morosum nimis uelle alienæ industriæ
 modum ponere. Et ut, inquit, Cicero
 in ea re, quæ eo melior maior, mediocri-
 tatem desyderare. Omnino tam grandi-
 bus ausis erat necesse, me uel succumbe-
 re uel satisfacere. Si satisfacerem non ui-
 deo, cur quod in decem præstare quæsti-
 onibus est laudabile, in nōgentis etiam
 præstitisse culpabile existimetur. Si suc-
 cumberem habebunt ipsi, si me oderūt
 unde accusarent: si amant unde excu-
 sent. Quoniam in re tam graui, tam ma-
 gna, tenui ingenio, exiguaq; doctrina,
 adolescentem hominem defecisse uenia
 potius dignum erit, quàm accusatione.
 Quin & iuxta Poëtā, si deficiunt ui-
 res, audacia certe laus erit in magnis, &
 uoluisse sat est. Quod si nostra ætate
 multi Gorgiam Leontinum imitati, nō
 modo

modo de nongentis , sed de omnibus etiam omnium artium quæstionibus soliti sunt , non sine laude proponere disputationem , cur mihi non liceat , uel sine culpa de multis quidem , sed tamen certis & determinatis disputare ? At superfluum inquiunt , hoc & ambitiosum. Ego uero nō superfluo modo , sed necessario factum hoc à me contendo , quod & si ipsi mecum philosophandi rationem considerarent , inuiti etiam fateantur planè necesse est. Qui enim se cuipiam ex philosophorum familijs addixerunt , Thomæ uidelicet aut Scoto , qui nunc plurimum in manibus fauentes , possunt illi quidem , uel in paucarum quæstionum discussione suæ doctrinæ periculum facere. At ego ita me institui , ut in nullius uerba iuratus , me per omnes philosophiæ magistros funderem , omnes schedas excuterem , omnes familias agnoscerem. Quare cum mihi de illis omnibus esset dicendum , ne si privati dogmatis defensor , reliqua posthabuissem illi uiderer obstrictus.

Non

Non potuerunt etiam si pauca de singulis proponerentur, nō esse plurima, quæ simul de omnibus afferebantur. Nec id in me quisquam damnet, quod me quocumq; ferat tempestas deferat hospes. Fuit enim cū ab antiquis omnibus hoc observatum, ut omne scriptorum genus euoluentes, nullas quas possent cōmentationes illectas præterirent. Tum maxime ab Aristotele qui eam ob causam ἀναγνώστης, id est, lector à Platone nuncupabatur, & profecto angustæ est mentis intra unam se porticum, aut academiam continuisse. Nec potest ex omnibus sibi recte propriam selegisse, qui omnes prius familiariter non agnouerit. Adde quod in una quaque familia est aliquid insigne, quod non sit ei commune cum cæteris. Atque ut à nostris ad quos postremo philosophia peruenit nunc exordiar. Est in Ioanne Scotto uegetum quiddam, atq; discustum. In Thoma solidum & æquabile. In Aegidio tersum & exactum. In Francisco acre & acutum. In Alberto priscum
amplum

amplum & grande. In Henrico, ut mihi uisum est semper sublime & uenerandum. Est apud Arabes in Auerroë firmum & inconcussum. In Auempace. In Alpharabio graue & meditatum. In Auicenna diuinum atq; Platonicum. Est apud Græcos in uniuersum quidē nitida in primis & casta philosophia. Apud Simplicium locuples et copiosa. Apud Themistium elegans & compendiaria. Apud Alexandrum constans & docta. Apud Theophrastum grauiter elaborata. Apud Ammonium enodis & gratiosa. Et si ad Platonicos te cōuerteris, ut paucos percenseam. In Porphyrio rerum copia & multijuga religione delectaberis. In Iamblico secretiorē philosophiam, & Barborum mysteria ueneraberis. In Plotino primū quicquam non est quod admireris, qui se undique præbet admirandum, quem de diuinis diuine, de humanis longe supra hominē docta sermonis obliquitate loquentem sudantes Platonici uix intelligunt. Præterea magis nouitios Proculū Asia-
tica

tica fertilitate luxuriantem, & qui ab eo fluxerunt, Damascū, Olympiodorum & complures alios, in quibus omnibus illud τὸ θεῖον, id est, diuinum peculiare Platoniorū symbolum elucet semper: Accedit quod si qua est secta, quæ ueriora incessat dogmata & bonas causas, in genij calumnia ludificetur, ea ueritatē firmat, nō infirmat, & uelut motu quas fatam flammam excitat non extinguit. Hac ego ratione motus, non unius modo (ut quibusdam placebat) sed omni- genæ doctrinæ placida in medium afferre uolui, ut hac complurium sectarum collatione, ac multifariæ discussione philosophiæ, ille ueritatis fulgor, cuius Plato meminit in epistolis, animis nostris quasi sol oriens ex alto clarius illucesceret. Quid erat si latinorum tantum, Alberti scilicet, Thomæ, Scoti, Aegidij, Francisci, Henriciq; philosophia, obmissis Græcorum, Arabumq; philosophis tractabitur? Quando omnis sapientia à Barbaris ad Græcos, à Græcis ad nos manauit, Ita nostrates semper in
L philoso

philosophādi ratione, peregrinis inuen-
tis stare, & aliena excoluisse sibi duxe-
runt satis. Quid erat cum Peripateti-
cis egisse de naturalibus, nisi & Plato-
nicorū accersebatur academia, quorum
doctrina, & de diuinis semper inter o-
mnes philosophias (teste Augustino)
habita est sanctissima, & à me nunc pri-
mum, quod sciam (uerbo absit inuidia)
post multa secula sub disputandi exa-
men est in publicum allata. Quid erat
& aliorū quotquot erant tractasse opi-
niones, si quasi ad sapientum symposi-
um a symboli accedētes, nihil nos quod
esset nostrum, nostro partum & elabo-
raturum ingenio, affererebamus. Profecto
ingenerosum est (ut ait Seneca) sapere
solum ex commentario, & quasi maio-
rum inuēta nostræ industriæ, uiam pre-
cluserint, quasi in nobis effœta sit uis na-
turæ, nihil ex se parere, quod ueritatem
si non demonstret, saltem innuat, uel de
longinquo. Quod si in agro colonus,
in uxore maritus odit sterilitatem, certe
tanto magis infœcūdā animā oderit,
illi

Illi complicita & associata diuina mens,
 quāto inde nobilior lōge proles deside-
 ratur. Propterea nō contētus ego pręter
 cōmunes doctrinas, multa de Mercurij
 Trismegisti prisca Theologia, multa de
 Chaldæorū, de Pythagoræ disciplinis,
 multa de secretioribus Hebræorū addi-
 disse mysterijs, plurima quoq; per nos
 inuēta & meditata, de naturalibus & di-
 uinis rebus disputāda, pposuimus. Pro-
 posuimus primo Platonis, Aristotelisq;
 concordia, à multis ante hac creditam, à
 nemine satis probatā. Boëtius apud La-
 tinos id se facturū pollicitus non inueni-
 tur fecisse unquam, quod semper facere
 uoluit. Simplicius apud Græcos idem
 professus, utinam tam præstaret, quā
 pollicetur. Scribit & Augustinus in A-
 cademicis non defuisse plures, qui sub-
 tilissimis suis disputationibus idem pro-
 bare conati sint, Platonis scilicet & Ari-
 stotelis eandē esse philosophiā. Ioannes
 item grammaticus, cum dicat apud eos
 tantum dissidere Platonem ab Aristo-
 tele, qui Platonis dicta non inteligunt,

probandum tamē posteris hoc reliquit. Addidimus autem & plures locos, in quibus Scoti & Thomæ plures. In quibus Auerrois & Avicennæ sententias, quæ discordes existimantur, concordēs esse nos asseueramus. Secūdo loco quæ in philosophia cum Aristotelica, tum Platonica excogitauimus nos, tum duo & septuaginta noua dogmata physica collocauimus, quæ si quis teneat, poterit (nisi fallor) quod mihi erit mox manifestum, quamcunq; de rebus naturalibus diuinisq; propositam quæstionem longe alia dissoluere ratione, quam per eam edoceamur, quæ & legitur in scholis, & ab huius æui doctoribus colitur philosophia. Nec tam admirari quis debet, patres, me in primis annis, in tenera ætate, per quā uix licuit (ut iactant quidam) aliorum legere commentationes, nouam asserere uelle philosophiam, quam uel laudare illā si defenditur, uel damnare si reprobat, & deniq; cum nostra inuenta hæc, nostrasq; sint literas iudicaturi, non auctoris annos, sed illorum
rum

rum merita potius uel demerita numerare. Est autē & præter illam, alia quàm nos attulimus, noua per numeros philosophandi institutio antiqua: illa quidem & à priscis Theologis, à Pythagora præsertim, ab Aglaopheno, Aphilo-lao, à Platone, prioribusq; Platoniciis obseruata. Sed quæ hac tempestate, ut præclara alia posteriorum incuria exoleuit, ut uix uestigia ipsius ulla reperiantur. Scribit Plato in Epimouide, inter omnes liberales artes & scientias contemplatrices præcipuam, maximeq; diuinam esse scientiã numerandi. Quærens item cur homo animal sapientissimum? Respondet: quia numerare nouit. Cuius sententiæ & Aristoteles meminit in Problematis. Scribit Albumasar uerbū fuisse Auēzoar Babylonij, eum omnia nosse, qui nouerat numerare. Quæ uera esse nullo modo possunt, si per numerandi artem, eam artem intellexerunt, cuius nūc mercatores in primis sunt peritissimi, quod & Plato testatur, exerta nos admonens uoce, ne diuinam hanc

arithmetica mercatoriā esse arithmetica
intelligamus. Illam ergo arithme-
ticam, quæ ita extollitur, cum mihi uide-
ar, post multas lucubrationes explora-
tam habere huiusce rei periculum factu-
rus, ad quatuor & septuaginta questio-
nes, quæ inter phyzicas & diuinas prin-
cipales existimantur, responsurū per nu-
meros publice me sum pollicitus. Pro-
posuimus et magica theoremata, in qui-
bus duplicem esse magiam significauimus,
quarum altera dæmonū tota ope-
re & autoritate cōstat res mediusfidius
execranda, & portentosa. Altera nihil
est aliud cū bene exploratur, quā naturalis
philosophiæ absoluta cōsumma-
tio. Vtriusq; cum meminerint Græci illa-
lam magiæ nullo modo nomine dignā-
tes γοτεια nuncupant. Hanc ppria pecu-
liariq; appellatione μαγεια quasi per-
fectam, summamq; sapientiam uocant.
Idē enim, ut ait Porphyrius Persarum
lingua magus sonat, quod apud nos di-
uinorum interpretes & cultor. Magna au-
tem, imō maxima patres inter has artes
disparilitas

disparilitas & dissimilitudo. Illam non modo Christiana religio, sed omnes leges, omnis bene instituta respub. damnat & execrat, hanc omnes sapientes, omnes cœlestium & diuinarum rerum studiosę nationes approbant & amplectuntur. Illa artiũ fraudulētissima, hæc altior sanctiorq; philosophia, illa irrita & uana, hæc firma fideles & solida. Illā quisquis coluit semper dissimulauit, quod in autoris esset ignominia & contumeliam. Ex hac summa literarũ claritas, gloriaq; antiquitus, & penè semper petita. Illius nemo unquā studiosus fuit uir philosophus, & cupidus discēdi bonas artes. Ad hanc Pythagoras, Empedocles, Democritus, Plato discendā nauigauere. Hanc prædicarunt reuersi & in arcanis præcipuam habuerunt. Illa ut nullis rationibus, ita nec certis probatur autoribus. Hæc clarissimis quasi parentibus honestata, duos præcipue habet autores, Xamolsem quem imitatus est Abbaris Hyperboreus, & Zoroastrem non quem forte creditis.

sed illum Oromasi filium. Vtriusque magia quid sit, Platonem si percunctemur, respondit in Alcibiade: Zoroastris magiam non esse aliud, quam diuinorum scientiam, qua filios Persarum reges erudiebant, ut ad exemplar mundanæ rei publicæ, suam ipsi regere rempublicam edocerentur. Respondebit in carmine magiam Xamolsideis esse animi medicinam, per quam scilicet animo temperantiam, ut per illam corpori sanitas comparatur: horum uestigijs postea perstiterunt Corandas, Damigeron, Apollonius, Hostanes, & Dardanus. Perstitit Homerus, quem ut omnes alias sapientias, ita hanc quoque sub sui Vlyxis erroribus dissimulasse, in poetica nostra Theologia aliquando probabimus. Perstiterunt Eudoxus & Hermippus. Perstiterunt ferè omnes qui Pythagorica Platoniceque mysteria sunt perscrutati. Ex iunioribus autem qui eam olfecerint tres reperio, Alchindum Arabem, Rogerium Baconem, & Guilelmum Parisiensem. Meminit et Plotinus ubi nature ministrum esse

esse & non artificem magum demon-
strat. Hanc magiam probat asseueratq;
uir sapientissimus, alterā ita abhorrens,
ut cum ad malorum dæmonū sacra vo-
caretur; rectius esse dixerit ad se illos ac-
cedere, & merito quidem. Vt enim illa
obnoxium mancipatūq; improbis po-
testatibus hominem redditi; ita hæc illa-
rum principem & dominū. Illa deniq;
nec artis nec scientiæ sibi potest nomen
uendicare. Hæc altissimis plena myste-
rijs, profundissimā rerum secretissima-
rum contemplationem, & demum to-
tius nature cognitionem complectitur.
Hæc inter sparsas dei beneficio, & inter
seminatas mundo uirtutes, quasi de la-
tebris euocans in lucem. Non tam facit
miranda, quam facienti naturæ sedula
famulatur. Hæc uniuersi consensum,
quem significantius Græci *πικάνου νομο*
dicunt, introrsum perscrutatus rimata,
& mutuam naturarum cognitionē ha-
bens perspectam, natiuas adhibens uni-
cuiq; rei & suas illecebras, quæ mago-
rum *δολῆς* nominātur, in mundi recessi-

L 5 bus

bus, in naturæ gremio, in promptuarijs
arcanisq; dei latitantia miracula, quasi i-
psa sit artifex, promit in publicum, & si-
cut agricola ulmos uitibus, ita magus
terram cœlo, id est, inferiora superiorū
dotibus uirtutibusq; maritat. Quo fit,
ut quàm illa prodigiosa & noxia, tam
hæc diuina & salutaris appareat. Ob
hoc præcipue quod illa hominē dei ho-
stibus mancipans, auocat à deo: hæc in
eam operum dei admirationem excitat,
quàm propensa charitas, fides, ac spes,
certissime cōsequuntur. Neq; enim ad
religionem, ad dei cultum quicquā pro-
mouet magis, quàm assidua cōtempla-
tio mirabiliū dei, quæ ut per hæc de qua
agimus naturalē magiam bene explora-
uerimus, in opificis cultū amoremq; ar-
dentius animati. Illud canere compelle-
mur. Pleni sunt cœli, plena est omnis
terra maiestate glorię tuę. Et hæc satis de
magia, de qua hæc diximus, quod scio
esse plures, qui sicut canes ignotos sem-
per adlatrant, ita & ipsi sæpe damnant,
oderuntq; quæ intelligunt. Venio nunc
ad ea

ad ea, quæ ex antiquis Hebræorum mysterijs eruta, ad sacrosanctam & catholicam fidem cōfirmendam attuli, quæ ne forte ab his quibus sint ignota cōmentitia nugæ, aut fabulæ circulatorū existimentur, uolo intelligant omnes, quæ & qualia sint, unde petita, quibus & quàm claris autoribus confirmata, & quàm reposita, quàm diuina, quàm nostris hominibus ad propugnandā religionem contra Hebræorū importunas calumnias sint necessaria. Scribunt nō modo celebres Hebræorum doctores, sed ex nostris quoq; Esdras, Hilarius, & Origenes. Moſen non legem modo, quàm quinque exarataq; libris posteris reliquit, sed secretiorem quoque, & ueram legis enarrationem in monte diuinitus accepisse. Præceptum autem ei à deo, ut legem quidem populo publicaret, legis interpretationem ne traderet literis, nec inuulgaret, sed ipse Iesu Naue tantum, cum ille alijs deinceps succedentibus sacerdotum primoribus, magna silentij religione reuelaret. Satis erat
per

per simplicē historiam nunc dei potentiam, nunc in improbos iram, in bonos clementiam, in omnes iustitiam agnoscere, & per diuina, salutariaq; præcepta ad bene beateq; uiuendū, & cultum ueræ religionis institui. At mysteria secretiora, & sub cortice legis, rudiq; uerborum prætextu latitantia, altissimæ diuinitatis arcana, plebi palàm facere, quod erat aliud quam dare sanctū canibus, & inter porcos spargere margaritas. Ergo hæc clàm uulgo habere perfectis communicanda, inter quos tantum sapientiam se loqui se ait Paulus, non humani consilij, sed diuini præcepti fuit. Quem mortem antiqui philosophi sanctissime obseruarunt. Pythagoras nihil scripsit nisi paucula quædam, quæ Damæ filia moriens commendauit. Aegyptiorum templis insculptæ sphinges, hoc admonebāt, ut mystica dogmata per ænigmatum nodos à prophana multitudo inuiolata custodirentur. Plato, Dionysius quædam de supremis scribens substantijs, per ænigmata, inquit, dicendum est, ne

est, ne si epistola forte aliorum peruenerit manus, quæ tibi scribimus ab alijs intelligantur. Aristoteles libros Metaphysicæ, in quibus agit de diuinis, æditos esse & non æditos dicebat: quid plura? Iesum Christum uitæ magistrum asserit Origines, multa reuelasse discipulis, quæ illi ne uulgo fierent cõmunia, scribere noluerunt. Quod maxime confirmat Dionysius Areopagita, qui secretiora mysteria à nostræ religiõis autoribus ex animo in animum, sine literis medio intercedente uerbo ait fuisse transfusa, hoc eodem penitus modo, cum ex dei præcepto uera illa legis interpretatio Moysi deitus tradita reuelaretur, dicta est Cabala, quod idẽ est apud Hebræos, quod apud nos receptio. Ob id scilicet, quod illam doctrinam non per literarum monumenta, sed ordinarijs reuelationum successionibus alter ab altero, quasi hæreditario iure reciperet, uerũ postquam Hebræi à Babylonica captiuitate restituti per Cyrum, & sub Zorobabel instaurato templo, ad reparandam legem, animum

mum appulerunt. Esdras tunc ecclesiæ præfectus, post emendatum Moseos librum, cum plane cognosceret per exilia, cædes, fugas, captiuitatem gentis Israëliticæ institutum à maioribus morem tradendæ per manus doctrinæ seruari non posse. Futurumq; ut sibi diuinitus indulta cœlestis doctrinæ arcana perirent, quorum commentarijs nō intercedentibus durare diu memoria non poterat, constituit ut conuocatis qui tunc supererāt, sapiētibus afferret unusquisq; in medium, quæ de mysterijs legis memoriter tenebat, adhibitisq; notarijs in septuaginta uolumina. (Tote nim ferē in Finedrio sapientes) redigerentur. Qua de re ne mihi soli credatis patres, audite Esdram ipsum sic loquentem. Exactis quadraginta diebus locutus est altissimus dicēs: Priora quæ scripsisti in palām pone, legant digni & indigni, nouissimos autē LXX libros conseruabis, ut tradas eos sapiētibus de populo tuo. In his enim est uena intellectus & sapientiæ fons, et scientiæ flumē, atq;

atq; ita feci, Hæc Esdras ad uerbum. Hi sunt libri sciētix Cabalæ in his libris merito Esdras uenā intellectus, id est, ineffabilem de super substantiali deitate Theologiam sapientiæ fontem, id est, de intelligibilibus angelicisq; formis exactam metaphysicam & scientiæ fumē, id est, de rebus naturalibus firmissimam Philosophiā esse, clara imprimis uoce pronunciauit. Hi libri Sixtus quartus Pontifex maximus, qui hunc sub quo uiuimus feliciter Innocentium octauū proxime antecessit, maxima cura studioq; curauit, ut in publicā fidei nostræ utilitatem latinis literis mādarentur. Iamq; cū decessit tres ex illis peruenerant ad latinos. Hi libri apud Hebræos hac tēpestate tanta religione coluntur, ut neminē liceat nisi annos quadraginta natū illos attingere. Hos ego libros nō mediocri impensa mihi cum comparassem, summa diligentia indefessis laboribus cum perlegissem, uidi in illis (testis est deus) religionem non tam Mosaicam quā Christianam. Ibi trinitatis mysterium,
ibi

ibi uerbi incarnatio, ibi Messie diuinitates, ibi de peccato originali, de illius per Christum expiatione, de coelesti Hierusalem, de casu dæmonum, de ordinibus angelorum, de purgatorijs, de inferorum pœnis. Eadem legi quæ apud Paulum & Dionysium, apud Hieronymum & Augustinum quotidie legimus. In his uero quæ spectant ad philosophiã, Pythagorã prorsus audias & Platonẽ, quorum decreta ita sunt fidei christianæ affinita, ut Augustinus noster immensas deo gratias agat, quod ad eius manus peruenerint libri Platoniorum. In plenum nulla est ferme de re nobis cum hebræis controuersia, de qua ex libris Cabalistarum ita redargui cõuinciq; non possint, ut ne angulus quidem reliquus sit in quem se condant. Cuius rei testem grauissimũ habeo Antonium Cronium uirum eruditissimum, qui suis auribus cum apud eum essem in conuiuio audiuit Dactylum hebræum peritum huius scientiæ in Christianorum prorsus de trinitate sententiam pedibus manibusq;

busq; descēdere. Sed ut ad me redeam
disputationis capita percensenda. Attu-
limus & nostram de interpretādis Or-
phei Zoroastrisq; carminibus sententi-
am. Orpheus apud Græcos fermè inte-
ger. Zoroaster apud eos mancus, apud
Chaldæos absolutior legiūt. Ambo pri-
scæ sapientiæ crediti patres & autores.
Nam ut taceam de Zoroastre cuius fre-
quens apud Platonicos non sine sum-
ma semper ueneratione est mentio. Scri-
bit Iamblicus Chaldæus habuisse Py-
thagoram Orphicam Theologiā tanq;
exemplar, ad quam ipse suam fingeret
formaretq; philosophiam. Quin iccirco
tantum dicta Pythagoræ sacra nuncu-
pari dicunt, quod ab Orphei fluxerit in-
stitutis: Inde secreta de numeris doctri-
na, & quicquid magnum sublimeq; ha-
buit Græca philosophia, ut à primo fon-
te manauit. Sed (qui erat ueterum mos
theologorum) ita Orpheus suorū do-
gmatum mysteria fabularū intexit inuo-
lucris, & poëtico uelamento dissimula-
uit, ut si quis legat illius hymnos, nihil
M subesse

subesse credat præter fabellas nugascq;
meracissimas, Quod uolui dixisse ut
cognoscatur quis mihi labor, quæ fue-
rit difficultas, ex affectatis ænigmatum
syrpis, ex fabularum latebris latitantes
eruere secreta philosophiæ sensus, nul-
la præsertim in re tam graui, tam abscon-
dita inexplorataq; adiuto aliorum inter-
pretum opera & diligentia. Et tamẽ ob-
latrarunt canes mei minutula quædã &
leuia ad numeri ostentationem me ac-
cumulasse, quasi non omnes quæ ambi-
guæ maxime controuersaq; sunt quæsti-
ones, in quibus principales digladian-
tur academix, quasi non multa attule-
rim his ipsis qui & mea carpũt, & se cre-
dunt philosophorum principes, & in-
cognita prorsus & intentata. Quin ego
tantũ absũm ab ea culpa, ut curauerim
in quã paucissima potui capita coge-
re disputationem. Quam si (ut consue-
uerunt alij) partiri ipse in sua membra
& lancinare uoluissẽ, in innumerum
profecto numerũ excreuisset. Et ut ta-
ceam de ceteris quis est, qui nesciat unũ
dogma

dogma ex nongentis, quod scilicet de
concilianda est Platonis Aristotelisque
philosophia, potuisse me citra omnem
affectatæ numerositatis suspensionem in
sexcenta ne dicam plura capita deduxis-
se, locos scilicet omnes in quibus dissi-
dere alij conuenire ego illos existimo,
particulatim enumerantem. Sed certe
(dicam enim quāquam neq; modeste,
neq; ex ingenio meo) dicam tamē, quia
dicere me inuidi cogunt, cogunt obtre-
ctatores. Volui hoc meo congressu fi-
dem facere, nō tam quod multa scirem,
quā quod scirem quæ multi nesciunt.
Quod ut uobis re ipsa patres colendissi-
mi iam palam fiat, ut desiderium uestrum
doctores excellentissimi, quos paratos
accinctosq; expectare pugnam non si-
ne magna uoluptate conspicio mea lon-
gius oratio non remoretur, quod
felix faustumq; sit, quasi ci-
tante classico, iam
conseramus
manus.

M 2 Ad

EPISTOLA AD IOANNEM

Franciscum nepotem, qua eum
ad Euangelium & regnum
dei à malo hoc secu-
lo hortatur.

IOannes Picus Mirandula,
Ioanni Francisco ex fratre
nepoti S. in eo qui est uera
salus. Discedēti tibi à me plu-
rimas statim ad malum oblatas occasio-
nes quæ te perturbent, & arrepto bene-
uiuendi proposito aduersentur, non est
fili quod admireris, sed neq; doleas, aut
expauescas. Quantū illud potius esset
miraculum, si tibi uni inter mortales si-
ne sudore uia pateret ad cœlum, quasi
nunc primum & fallax mundus, & ma-
lus demon esse desineret, aut quasi tu in
carne adhuc non esses quæ concupiscit
aduersus spiritum, & (nisi salutē nostræ
uigiles prospexerimus) circeis ebrios
poculis in prodigiosas brutorum speci-
es illecebrosa deformat, sed & gauden-
dum tibi esse affirmat Iacobus scribens:
gaudete

gaudete fratres cum in tentationes uari-
as incideritis, nec immerito, quæ enim
spes gloriæ, si nulla sit spes uictoriæ: aut
uictoriæ locus, quis esse potest ubi pu-
gna non est: uocatur ad coronam qui
prouocatur ad pugnam, atque ad eam præ-
sertim, in qua nemo uinci potest inui-
tus, neque alijs nobis, ut uincamus uiri-
bus opus est, quam ut uincere ipsi ueli-
mus. Magna Christiani felicitas, quan-
do & in eius arbitrio posita est uictoria,
& omni uincens uoto, omniq; expe-
ctatione maiora futura sunt præmia. Dic
quæso fili charissime, est ne aliquid in
hac uita ex his, quorum libido terrenas
agitat mentes, pro quo adipiscendo non
multi prius subeundi labores, multa in-
digna & misera toleranda sint, bene actum
secum putat mercator, si post decemem
nauigationem, post mille incommoda,
mille uite discrimina rem sibi compara-
uerit paulo uberiores. De militia secu-
li nihil est quod ad te scribam, cuius mi-
serias ipsa satis te docuit, & docet experi-
entia. In principum gratia promerenda,

M 3 inæqua

inæqualium amicitijs cōciliandis, in honoribus ambiendis, quæ moles molestiarum, quantum anxietatis, quantum sit sollicitudinis ex te ego discere potius possum quam te docere, qui meis libris meo ocioso contentus, à pueris usq; intra fortunam uiuere didici, & (quātum possum) apud me habitans nihil extra meipsum suspiro uel ambio. Ergo terrena hæc caduca incerta, uilia, & cū brutis quoq; nobis cōmunia, sudantes etiā & anhelantes uix consequemur, ad cœlestia atq; diuina, quæ nec oculus uidit, neq; auris audiuit, neque cor cogitauit somniculosi & dormiētes & propemodum inuitia dñs trahemur: quasi sine nobis aut deus regnare, aut cœlestes illi ciues beati esse non possint. Profecto si terrena felicitas ociosis nobis compareretur, posset aliquis laborem detrectans malle mundo seruire quàm deo, sed si nihil minus quàm in uia dei imò longe magis in peccatorum uia fatigamur (unde illa uox damnatorum: *Lassati sumus in uia iniquitatis*) non potest

test non extrema esse dementie, ibi nol-
le potius laborare, ubi à labore itur ad
mercedem, quàm ubi à labore itur ad
supplicium. Mitto quanto sit illa pax,
quantaq; felicitas animi: Nihil conscire
sibi, nulla pallefcere culpa, quæ procul-
dubio uoluptatibus omnibus quæ pos-
sideri uel optari possint in uita lōge præ-
ponderat, quid enim optabile in uolu-
ptatibus mundi, quæ dum quæruntur
fatigant, cum acquiruntur infatuant,
cum amittuntur excruciant. Dubitas
fili impiorū mentes perpetuis curis non
agitari, uerbum est dei qui nec falli po-
test nec fallere, cor impij quasi mare fer-
uens, quod quiescere non potest. Nihil
enim illis est tutum, nihil pacatū, omnia
metum, omnia curas intentant, omnia
mortē. His ne igitur inuidebimus: hos
æmulabimur: & obliti proprię dignita-
tis, obliti patrię, patrisq; cœlestis, horum
nos ipsi, cū liberi simus nati, ultro man-
cipia faciemus, & unā cum illis misere
uiuentes, morientes miserius, miserrī-
me tandem eternis ignibus affligamur?

M 4 O cœcas

O cœcas hominum mentes, ô pectora
cœca, quis nō uideat uel luce clarius hæc
omnia esse ipsa ueritate ueriora, nec ta-
men facimus quæ facienda esse cogno-
scimus, sed hæremus adhuc, nec quic-
quam ceno cupiētes auellere plantam.
Occurrent tibi fili (ne dubita) in his præ-
sertim locis, in quibus habitas innume-
ra singulis horis impedimenta, quæ te
proposito sancte benequiuendi deter-
reant, & (nisi caueas) agant in præceps.
Sed inter omnia exitialis illa est pestis,
uersari inter eos dies & noctes, quorū
uita non solum omni ex parte illecebra
est peccati, sed tota inexpugnanda uir-
tute posita, sub imperatore diabolo, sub
uexillis mortis, sub stipendijs gehennæ
militat aduersus cœlum, aduersus domi-
num, & aduersus Christū eius. Tu au-
tem clama cum propheta: dirumpamus
uincula eorum, & proiciamus a nobis
iugum ipsorum, hi sunt enim quos tra-
didit deus in passionem ignominie & re-
probum sensum, ut faciant ea quæ non
conueniunt, plenos omni iniquitate,
plenos

plenos inuidia, homicidijs, cōtentatione, dolo, malignitate, detractores, deo odibiles, contumeliosos, superbos, elatos, inuentores malorū, insipientes, incōpositos, sine affectione, sine fœdere, sine misericordia. Qui cum iustitiā dei quotidie uideant, nō intelligunt tamen, quoniā qui talia agunt, digni sunt morte, non solū qui ea faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus. Tu igitur fili, noli illis placere, quibus ipsa displicet uirtus. Sed illud Apostoli tibi semp sit ante oculos. Oportet deo magis placere quā hominibus. & illud: Si hominibus placerē, Christi seruus nō essem, inuadat te sancta quædā ambitio, & dedigneris eos tibi uitę esse magistros, qui te potius præceptore indigeant, longe enim decentius, ut ipsi tecum bene uiuendo homines esse incipiant, quā ut tu uelis per omissionem boni propositi cū illis turpiter obrutescere. Tenet me (Deum testor) aliquando extasis quasi et stupor quidam, cum mecum incipio studia hominum aut (ut dixerim signi-

M 5   ficantius

ficantius) meras insanias, nescio an cogitare potius quàm dolere; mirari an deplorare? Magna enim profecto insania, Euangelio non credere, cuius ueritatem sanguis martyrum clamat, apostolice resonant uoces, prodigia probant, ratio confirmat, mundus testatur, elementa loquuntur, dæmones cōfitentur. Sed longe maior insania, si de Euangelij ueritate non dubitas, uiuere tamen quasi de eius falsitate non dubitares. Nam si illa sunt uera, Difficillimū esse diuitem ingredi regnum cœlorum: quid cumu-
landis quotidie diuitijs inhiamus, & si illud est uerum: querendā gloriam non quæ ex hominibus, sed quæ ex deo est, cur de iudicijs hominum semper pende-
mus. Deo placere nemo est qui curet, & si firma in nobis est fides, futurum aliquando, ut dominus dicat: Ite maledicti in ignem æternum, & rursus: uenite benedicti possidere regnum paratum uobis à constitutione mundi, cur nihil minus aut timemus quàm gehennam, aut speramus quàm regnum dei. Quid possumus

possumus aliud dicere quàm multos
 esse nomine Christianos, sed re paucis-
 simos. Tu uero fili contende intrare
 per angustam portam, nec quid multi
 agant attende, sed quid agendum, ipsa
 tibi natura lex, ipsa ratio, ipse deus ostē-
 det. Neq; enim aut minor tua erit glo-
 ria, si felix eris cum paucis, aut leuior
 poena, si miser eris cū multis. Erunt au-
 tem duo præcipue præsentiſſima tibi re-
 media aduersus mundum & sathanam,
 quibus quasi duabus alis de lachryma-
 rum ualle tolleris in altum, eleemosina
 scilicet atque oratio, quid enim possu-
 mus sine auxilio dei? aut quomodo il-
 le auxiliabitur non inuocatus. Sed &
 inuocantem te certe non audiet, qui in-
 uocantem prius pauperem non exau-
 disti, neq; enim decet, ut te deus hominē
 non contemnat, qui prius homo homi-
 nem contēpsisti. Scriptū est in qua men-
 sura mensi fueritis, remetietur uobis, &
 alibi: beati misericordes, quoniam mise-
 ricordiam consequentur. Cum autem
 ad orationem inuito, non ad eam inuito
 quæ

quæ in multiloquio est, sed quæ in secreto mentis recessu, in penetrabilibus animi, ipso affectu, loquitur deo, & in lucidissima contemplationis tenebra mentem patri non præsentat modo, sed unit ineffabilibus quibusdam modis, quos soli norunt experti: nec curo quàm longa sit oratio tua, sed quàm efficax, quàm sit ardens, interrupta potius suspiriis, quàm perpetua, quadam serie dictionum, numeroq; diffusa, si tua tibi salus est cordi, si tutus à diaboli laqueis à mundi procellis, ab inimicorum insidiis, Si deo gratus, si felix tandem esse desideras, fac nulla prætereat dies, qua uel semel deum tuum per orationem non adeas, & prostratus ante eum humili pie mentis affectu illud non de summis labris, sed de imis uisceribus clames cum propheta: Delicta iuventutis meæ, & ignorantias meas ne memineris, sed secundum misericordiam tuam memento mei, propter bonitatem tuam domine. Sugeret tibi, cum spiritus qui interpellat pro nobis, tum ipsa necessitas singulis horis, quod petas

petas à deo tuo, suggeret & sacra lectio, quam ut omiſſis iam fabulis nugisq; poetarum ſemper habeas in manibus etiã atq; etiam rogo. Nihil deo gratius, nihil tibi utiliſſus facere potes, quam ſi nō ceſſaueris literas ſacras nocturna uerſare manu uerſare diurna. Latet enim in illis cœleſtis uis quædã uiua & efficax, quæ legentis animũ (ſi modo illas pure humiliterq; tractauerit) in diuinum amorem mirabili, quadã poteſtate transformat. Sed epistolæ iam fines exceſſi, trahente me ipſa materia, & mira quadam charitate, qua te cum ſemper tum ex ea præſertim hora ſum proſecutus, qua ſanctiſſimi tui propoſiti factus ſum certior. Illud poſtremo te admonitũ uelim, (de quo hic etiam cum mecum eras, tecum ſæpe locutus ſum) ut duo hæc nũquam obliuiſcaris, & filiũ dei pro te eſſe mortuum, & te quoq; etiã ſi diu uixeris breui eſſe moriturum, his quaſi geminis ſtimulis, altero quidem timoris, amoris altero, urge equum tuum per breue ſtadium momentaneæ uitæ ad præmia felicitatis

tatis æternæ, quando nullū alium finem
prefinire nobis, aut debemus, aut possu-
mus, quam ut perpetua utriusque ho-
minis pace infinito bono sine fine frua-
mur. Vale, & deum time.

REGVLAE IOANNIS PICI MIRAN-

dulæ, breuiter complectentes,
quicquid ad Christianam
uitam requiritur.

Prima regula, si homini uide-
tur dura uia uirtutis, quia cō-
tinue oportet nos pugnare
aduersus carnē & diabolum
& mundum. Recordetur quod quam-
cunq; elegerit uitam etiam secundum
mundum, multa illi aduersa, tristia, in-
commoda, laboriosa patienda sunt.

Secunda regula, recordetur quod in
rebus mundi diutius pugnatur, & labo-
riosius & infructuosius, in quibus la-
bor est finis laboris, & tandem poena
æterna.

Tertia regula, recordetur stultū esse,
credere

credere ad cœlū posse perueniri nisi per huiusmodi pugnam: sicut & caput nostrum Christus non ascendit in cœlum nisi per crucem: nec debet serui conditio melior esse conditione domini.

Quarta regula, recordetur nō solum esse, & referendam hanc pugnam, sed optandam, etiam si nullum inde nobis præmium perueniat, solū ut conformemur Christo deo & domino nostro, & quotiens resistendo alicui tentationi alicui ex sensibus tuis uim facis cogita cui nam parti crucis Christi conformis reddaris, ut quando gulæ resistēs, gustum affligis, recordare illum felle potatū & aceto. Quando manus retrahis à rapina alicuius rei quæ tibi placet, cogita manus illius pro te ligno crucis affixas. Et si resistis superbix, recordare illum qui cum in forma dei esset pro te formam serui accepisse, & humiliatum usq; ad mortem crucis, & cum de ira tentaris recordare illum qui deus erat, & omnium hominū iustissimus, cum setamen uideret, quasi latronem & illudi, & conspui, & flagellari

& flagellari, & opprobrijs omnibus affici, et cum latronibus deputari, nullum tamen unquam aut iræ, aut indignationis signum ostendit, sed patientissime omnia ferens, omnibus mansuetissime respondebat, & sic discurrendo per singula, inuenias nullam esse passionē que te Christo aliqua ex parte conformem non efficiat.

Quinta regula. quod in illis duodecim armis, nec in quocunq; alio humano remedio confidas, sed in sola uirtute Iesu Christi, qui dixit: cōfidite ego uici mundum, & alibi: Princeps mundi huius eijcitur foras, quare & nos sola eius uirtute confidamus, & mundum posse uincere, & diabolum superare. Et ideo debemus semper petere eius auxilium per orationem & sanctorum suorum.

Sexta regula, recordare cum unā uicisti tentationem semper aliam esse expectandam, quia diabolum semper circūcūit quem deuoret: quare oportet semper seruire in timore, et dicere cum propheta: super custodiam meam stabo.

Septima

Septima regula, ut non solū non uincaris à diabolo cum te tentat, sed ut uincas ipsum, & hoc est quando nō solum non peccas, sed ex ea re unde te tentaue rat occasionem sumis alicuius boni, ut si opus suum bonum aliquod tibi offert, ut inde in uanam gloriam incidas, tu illud statim non ut opus tuum, sed ut beneficium dei cogitans humilias te & iudicas parum gratum te esse deo de beneficijs eius.

Octaua regula, ut cum pugnas, pugnes quasi uincēdo, deinde perpetuam pacē habiturus, quia forte hoc tibi dabit deus ex gratia sua, & diabolus amplius non redibit cōfusus de tua uictoria, sed cum uicisti, geras te quasi mox pugnaturus, ut in pugna semper uictoriæ, & in uictoria semper sis memor pugnæ.

Nona regula, ut quamuis te sentias undiq; bene munitum & paratum, semper tamen fugias occasiones peccandi, quia ut dicit sapiens: qui amat periculum, peribit in illo.

Decima regula, ut in tentationibus
N semper

semper in principio occurras & allidas paruulos babylonis ad petram. Petra autem est Christus, quia sero medicina paratur.

Vndecima regula, recordare quod licet in ipso conflictu tentationis arma uideatur pugna, tamen longe dulcius est uincere tentationē quam ire ad peccatū, ad quod te inclinat. Et in hoc multi decipiuntur, quia nō comparant dulcedinem uictoriæ dulcedini peccati, sed comparant pugnam uoluptati, & tamē homo qui milies expertus est quid sit, cedere tentationi, deberet semel saltem experiri, quid sit uincere tentationem.

Duodecima regula, propterea quod tentaris ne credas te à deo derelictum, aut deo parum gratum esse, aut parum iustum & perfectum, memor sis, quod postquam Paulus uidit diuinam essentiam patiebatur tentationem carnis, qua permittebat deus eum tentari, ne de superbia tentaretur. In quo etiam homo debet aduertere, quod Paulus qui erat uas electionis & raptus, usque ad
tertium

tertium coelum, tamen erat in periculo
 ne de suis uirtutibus superbiret, sicut
 ipse dicit de se, ne magnitudo reuelatio-
 num extolleret me, datus est mihi stimu-
 lus carnis meę qui me colaphizet. Qua-
 re super omnes tentationes homo de-
 bet maxime se munire contra tentatio-
 nem superbix, quia radix omnium ma-
 lorum superbia est, cōtra quod unicum
 remedium est, cogitare semper, quod
 deus se humiliavit pro nobis usque ad
 crucem, & mors nos uel inuitos
 eousque nos humiliavit,
 ut simus esca-
 uermium.

ANNOTATIONES IN
 PSALMVM XV.

Conserua me domine.] Si qs
 perfectus uult recognoscere
 statū suū, unū habet pericu-
 lū, ne de sua uirtute superbi-
 at. Ideo Dauid loquēs in psona iusti de
 statu, incipit ab hoc uerbo: Cōserua me.
 Quod recte consideratū omnē amouet

N 2 occasio

occasionē superbix, nam qui potest aliquid ex se acquirere, potest & illud ex se sibi conseruare. Qui ergo petit à deo conseruari in statu uirtutis significat per hoc quod nec à principio ipsam uirtutem ex se acquisiuit, qui autem recordatur uirtutem se consecutum, non uirtute propria, sed uirtute dei, non potest de ea superbire, sed magis humiliari coràm deo, iuxta illud Apostoli: Quid habes quod nō accepisti? & si accepisti, quid gloriaris? quasi nō acceperis. Duo sunt ergo uerba, quæ semper habere debemus in ore, alterū scilicet: Miserere mei deus, cum scilicet recordamur peccatorum. Alterum est, Conserua me deus, scilicet cum recordamur uirtutum.

Quoniam speraui in te.] Hæc una res est, quæ facit nos à deo impetrare, quod petimus, cum scilicet nos impetraturos speramus. Et si duas has conditiones obseruabimus, ut nunquam petamus à deo, nisi ea quæ nobis sunt salutaria, & ut id quod petimus, ardentè petamus cum firma spe, quod deus nos exaudiat

exaudiat, nunquā erunt irritæ orationes
 uestræ. Cum igitur nō impetramus, est,
 aut quod illud nobis est noxium; nesci-
 mus enim qđ petamus, ut inquit Chri-
 stus, & Iesus dixit: Quicquid petieritis
 in nomine meo, dabitur uobis. Hoc e-
 nim nomē Iesus, saluatorem significat:
 & ideo nihil petitur in nomine Iesu, ni-
 si quod est ad salutem ipsi petenti, aut
 non exaudit, quia si bona petimus, non
 enim bene petimus, hoc est cum parua
 spe: qui autem timide sperat, frigide pe-
 tit. Ideo dicebat Iacobus: postulet autē
 in fide nihil hæsītans.

Dixi domino deus meus es tu.] Post
 quam muniuit se contra superbiam, in-
 cipit describere statum suum. Totus au-
 tem status iusti consistit in hoc uerbo:
 Dixi domino deus meus es tu. Quod
 uerbū licet uideatur ferē omnibus com-
 mune, pauci tamen sunt, qui illud pos-
 sint uere dicere: Illud enim quis habet
 pro deo quod habet pro summo bono,
 & illud habemus p̄ summo bono, quo
 solo habito si cætera desint, putamus

N s nos

nos esse felices, & quod unum si desit etiam si habeamus, omnia alia bona, putamus nos esse miseros. Dicit igitur avarus pecuniæ: Deus meus es tu, quia etiam si ei desint honor & sanitas, & uirtus, & amici, modo pecuniam habeat contentus est. Et si habeat omnia illa bona quæ diximus, & pecunia desit, putat se esse infelicem. Gulosus item crapulæ, & incontinens libidini, & ambitiosus imperio siue gloriæ dicit: Deus meus es tu. Vide igitur quam pauci possint dicere: Dixi domino deus meus es tu: quia ille solus hoc potest, cui solus deus sufficit: ita ut si ei proponantur omnia regna mundi & cœlestia omnia, & terrena bona, non tamen ut illa consequetur, uel deum offenderet. In hoc igitur dicto consistit totus status hominis iusti.

Quoniam bonorum meorum non eges.] Reddit rationem propositi sui, quare scilicet soli domino dicat: Deus meus es tu. Ratio autem quoniam solus deus bonis nostris non eget, nulla enim

enim creatura est, quæ nō indigeat alijs creaturis quàmuis imperfectioribus, ut probant philosophi & theologi, quia si illæ non essent, ista non essent, quia destructa una parte uniuersi destruitur totum uniuersum. Destructo autem destruuntur omnes partes, omnes autem creaturæ sunt partes unius uniuersi, cuius uniuersi ipse deus non pars est, sed principum nihil ab eo dependens, nihil enim acquisiuit deus ex hoc quod creauit mundum, & nihil perderet si totus mundus annihilaretur. Solus ergo deus bonorum nostrorum non eget. Debemus autem erubescere, illum habere pro deo, qui bonis indiget nostris, qualis est omnis creatura. Præter ea nō debemus habere pro deo, hoc est, pro summo bono, nisi illud in quo est summum bonum, in nulla autē creatura est omne bonum. Soli igitur domino debemus dicere: Deus meus es tu.

Sanctis qui sunt in terra.] Post deum maxime debemus amare illos, qui sunt deo maxime coniuncti, quales

N 4 sunt

sunt angeli & beati in patria, ideo postquam dixit domino: Deus meus es tu, subdit quod deus

Mirificauit uolūtates suas.] Hoc est, mirabiles fecit amores eius & desideria eius erga sanctos qui sunt in terra eius, hoc est, in cœlesti patria, quæ dicitur terra dei & terra uiuentium, & uerū, si consideremus, quanta sit illius patriæ felicitas, quantaq; huius mūdi miseria, quanta ciuium illorum bonitas & claritas, desiderabimus semper hinc discedere ut illic habitemus. Hęc autē & similia cum meditamur, illud semper curare debemus, ne infructuose sint meditationes nostræ. Sed ex qualibet meditatione aliquam semper acquirere uirtutem debemus, ut ex hoc uidelicet, de bonitate illius patriæ superioris debemus acquirere uirtutem hanc, ut mortem nō solum fortiter feramus, & patienter cum uenerit hora nostra, aut si pro fide Christi nobis obeunda sit. Sed ultro etiam eam appetamus cupientes, scilicet ex hac ualle miseriarū discedere, ut in illa felici patria
cum

cum deo & sanctis eius regnemus. Cū ergo iustus descripsit statum suum qui totus est in effectū erga deū & diuina, despiciťq; ex alto statum hominum malorum, & dicit.

Multiplicate sunt infirmitates eorū.] Per infirmitates autem intelligit idola, & ita habet textus hebræus, sicut enim bonus unum habet deum quem colit, ita mali multos habent deos & idola: quia multas scilicet uoluptates, multa desideria uana, passionēs diuersas quibus seruiunt. Ideo autē multas querunt uoluptates, quia nullam inueniunt que eos quietet: & ideo in circuitu impij ambulant, & subdit postea: acclamauerūt, quia scilicet post sua desideria præcipites ruunt & inconsiderate, unde edocemur, ut non minus ipsi celeriter curremus ad uirtutes quā ipsi currant ad uitium, nec domino nostro minus diligēter ipsi seruiamus, quā ipsi seruiant domino suo diabolo. Iustus autem considerans statum malorum proponit firmiter sicut & nos semper debemus face

N 5 re, nullo

re, nullo modo uelle eos sequi, & dicit:

Non congregabo conuenticula eorū de sanguinibus, nec memor ero nominum.] Dicit autem de sanguinibus, tum quia idololatræ solebant collecto sanguine uictimarum circa eum suas agere ceremonias, tum quia tota uita malorum, relicta ratione, sensualitatem sequitur, quæ in sanguine sita est. Dixit autem quod non solum non uult sacrificare idolis, sed nec nominare ea, quod tantum dici & fieri potest, ostendēs per hoc, quod non solum homo perfectus debet abstinere ab illicitis uoluptatibus, sed etiam à licitis, ut magis totus feratur in cœlum, & contemplationi diuinorū purius uacet, & quia aliquis posset credere, quod esset stultitia priuare sese omni uoluptate, subdit:

Dominus pars hæreditatis meæ.] Quasi dicat, non mireris si omnia alia relinquo, ut deum possideam, in quo etiam alia denique bona possidentur. Debet hæc esse uox cuiuslibet boni Christiani: Dominus pars hæreditatis meæ, quia

quia nos Christiani quibus deus ipse pro hereditate promittitur, debemus erubescere aliquid præter ipsum desiderare, & quia posset uideri alicui presumptio, audere hæc sibi promittere, idem subdit:

Tu es qui restituis hereditatē meam mihi.] Quasi dicat, domine deus meus bene scio, quod cum nihil sim respectu tui, uiribus meis nō possum ascendere ad te possidendum, sed tu es qui trahes me ad te per gratiā tuam, & tu es qui te ipsum dabis mihi possidendū. Consideret deinde iustus quāta sit hæc felicitas, ut ei deus, p hereditate cōtigerit, subdit:

Funes ceciderunt mihi in præclaris.] Pars enim & sortes antiquitus per funes diuidebantur, & quoniam multi sunt qui licet ad hanc felicitatem sint uocati, sicut sunt omnes Christiani, ipsam tamen nihil faciunt, utpote pro leui sæpe uoluptate commutant, ideo subdit.

Hereditas mea præclara est mihi.) Quasi dicat, sicut ipsa est præclara, ita ego eam præclaram reputo, & omnia
alia

alia respectu eius, ut dicebat Paulus, sicut stercora reputo, quoniam autem habere hoc lumen intellectus, ut homo cognoscat felicitatem sibi a deo datam donum dei, & ideo subdit.

Benedicam dominum qui tribuit intellectum.] Quoniam autem sæpe homo iudicat secundum rationem servire deo, sensualis autē & caro repugnant, tunc autem homo perfectus est, ut non solum anima eius, sed & caro in deū feruntur, iuxta illud. Cor meum, & caro mea exultauerunt in deum uiuum ideo subdit.

Et usq; ad noctem increpuerunt me renes mei.] Id est renes ipsi in quibus maxima solet esse inclinatio ad concupiscentiam, non solum inclinant me ad malum, sed potius increpant, hoc est, retrahunt etiam usq; ad noctem, id est, eo usq;, ut etiam ipsi ultro proprium corpus affligant. Afflictio enim sæpe per noctem solet designari, Ostendit deinde, quæ sit radix tantæ priuationis, & dicit;

Providebam

Prouidebam deum semper in cōspe-
ctu meo.] Nam si quis deū semper ha-
beret ante oculos pro regula omnium
operationum suarum, et in omnibus o-
perationibus suis, nec propriam utilis-
tatem, nec gloriam, nec uoluptatē quæ-
reret, sed solum ut deo placeret breui
perfectus euaderet, & quia qui ita agit,
semper in omnibus prosperatur, ideo
dicit:

Ipse à dextris est mihi ne cōmouear.]
Ostendit deinde quanta sit felicitas iu-
sti uiri, quia scilicet erit in æternum felix
& in anima & in corpore, ideo subdit
propter hæc.

Lætatum est cor meum.] Id est, ani-
ma mea læta est sciens post mortem sibi
cælum esse paratum.

Et caro mea requiescet in spe.] Id
est, quamuis ipsa non lætetur, quasi ac-
ceptura statim post mortem statum su-
um, requiescit tamen in sepultura cum
hac spe, quod resurget in die iudicij cū
anima sua immortalis & splēdidissima,
& hoc totum declarat in sequenti uersi-
culo

culo, nam quia dixerat quod anima lætabatur, subdit rationem:

Quia nō derelinquet animam in inferno.] Et quia dixerat, quod caro requiescebat in spe. Subdit rationē dicēs:

Nec dabis sanctum tuum uidere corruptionem.] Quia quod fuit corruptibile resurget incorruptibile, & quia Christus fuit primus qui intrauit paradysum, & nobis uitam aperuit, & fuit primus qui resurrexit, & resurrectio eius est causa nostræ resurrectionis. Ideo ista quæ diximus de resurrectione, principaliter de Christo intelliguntur, sicut declarauit Petrus Apostolus, & secundo intelligi possunt de nobis in quantum sumus membra Christi, qui solus non uidit corruptionem, quia corpus eius in sepulchro putrefactum nō fuit. Quoniam igitur uia beneuiuenti ducit nos ad perpetuam uitam animæ & corporis. Ideo subdit:

Notas mihi fecisti uias uite.] Et quia tota felicitas huius uitæ consistit in aperta uisione & fruitione dei. Ideo subdit:
Adim

Adimplebis me læticia cum uultu tuo.] Et quia felicitas in æternum durabit. Ideo subdit:

Delectationes in dextera tua usq; in finem.] Dicit autem in dextera tua, quia felicitas nostra completur in uisione & fruitione humanitatis Christi, qui sedet in dextera maiestatis in excelsis, iuxta illud Ioannis: Hæc est tota merces, ut uideamus deum, & quem misisti Iesum Christum.

F I N I S.

PHILIPPVS ME/
LANCHTHON.

Ad formanda studia, corrigendaq;
iudicia, uix aliud hac epistola leges ac/
commodatius. Proinde iuuenis, ope/
ram dabis, ut quàm familiarissima tibi
fiat.

AD LIBELLVM.

Nominibus multis, nec *ἀνὸν μὲν* neq; libelle es.

Inde suum tacuit qui dedit illa tibi.

Agricolam magnum, primo nam lumine cernis.

Postq; suam classem clarus Erasmus habet.

Doctus at inde Philippus habet postrema Melan/
chthon.

I, nunc Fladrinus uult quoq; adesse comes.

RODOL-

PHVS AGRICOLA IA-

COBO BARBI-

RIANO S.

CRIBIS, suauissime Iacob, atq; optas, dari tibi facultatem degendæ mecum uitæ, quo posses id, quod maxime cupis, uelut ductu auspicijsq; meis, studia tua instituere atque formare. Vellem equidē tantę mihi eruditionis, tam magni in literis doctrinisq; usus conscius essem, ut istud tam iure meritoq; deberes cupere, quā te scio uere id atq; ex animo optare. Hortarer te, ut rebus omnibus relictis, quæcunq; uel utilitatis specie te deuinciunt, uel uoluptatum illecebris blandiuntur, eruditionem studiāq; me duce sequerere: & incisis omnibus, uel abruptis etiam uinculis, quibus alligatus teneris, prona præcipitiq; ad optima tēderes uia. Facerem id non modo tua causa, cuius

O maxime

maxime & deberem & uellem, sed & mea quoque: cum sperarem tantum nominis opinionisque apud multos consequi posse, tantumque fuisse me plerisque persuasurum iri, quantum te monitis, præceptioneque mea factum uiderent, quantumque fieri te posse exploratum habeo, & de te ingenij uis, amor studiorum, naturæque tuæ felicitas, mihi promittunt, Nunc cum ad nullam tantam spem mei uocare te possim, quæ ullo incommodo rerum tuarum tibi sit redimenda: rebus ipsis pareamus oportet. Utique optabile nobis esset, si unum aliquem in locum nos felicior casus cōtulisset, sic hoc desiderium nostrum est hac commodarum tuarum conditione leniendum, & iucundissima putanda, quæ optima sunt. Ut tamē interea præceptoris apud te munere fungar, & per literas (qua datur) ostendam, qua ratione tibi putem studia tractanda, paucis, & quantum epistolæ capit angustia, quod optimum censeo, explicabo. In studiis formandis duo præcipue spectanda crediderim.

Prius

Prius, quod studiorum maxime genus, cuique lectandum sit. Deinde qua ratione quis in eo, quod elegerit, plurimum efficiat, de utroque ordine dicam. Studiorum genus, alteri necessitas uel *Prius* rerum uel naturæ suæ assignat. Alter uoluntate sua ad id, quod optimum censeat, sese adiungit. Vt enim cui angustiores familiaris cōtingit, eas ferè sequitur arteis, unde promptissimum putat posse necessitatibus suis præsidium parare. Vt etiam cui segnior natura, obtusior mentis acies est, si modo perdere nolit operam, ea sequi debet, non quæ maxime cupit, sed quæ rectissime potest. Sic is, cui facultatum uberior copia, & felicior ingenij uis tributa est, nimirum errabit, si non totis uiribus ad optima feretur, quandoque ad summa pertingere possit, malit inter secunda potius tertiæ subsistere. Ergo Ciuile ius alius, alius Pontificum sanctiones, alius medicinæ artem discendam sumit: plerique etiam loquaces has, et inani strepitu crepitantes, quas uulgo arteis iam uoca-

Q 2 mus

mus, sibi uindicant, & perplexis disputationum ambagibus, uel etiam (ut uerius dicam) ænigmatibus diem terunt. Quæ tot iam sæculis nullum inuenerunt Oedipodem, qui ea solueret, nec inuentura sunt unquam. His miseras adolescentiū onerant aures, hæc subinde ingerunt inculcantq̃, et in plerisq̃ meliorem ingenij spem atq̃ frugem, in teneribus adhuc annis, uelut in herba enecant. Laudo eas omnes tamen, plus certe laudaturus, si recte ordineq̃ tractarentur. Nec enim tantum desipio, ut solus damnum, quas tam multi laudant. Quid nī laudem uero? quibus uideam multos summas opes, amplissimos honores, autoritarem, famam, dignitatē consecutos. Et quas certe uendibiliiores (ut Ciceronis uerbo utar) sciam & plane fatear, alijs nonnullis, quas steriles & ieiunas uocant, ut quæ magis animum ex-
 Philoso=
 phiæ stu=
 dendum. plere quam arcam. Si lucrī rationē itaq̃ ducis, habes ex illustrioribus illis aliquam, quā sequaris, ut diues fias: dum tamen scias hanc laudem, ut contingat,
 tibi

ti cum fœneratore fore communẽ. Sin
 rectius credis, quæ honestæ sunt, pro-
 pter se expetere, & quas habes facul-
 tates, suffecturas putas modestiæ tuæ.
 Quandoquidem immodestiæ, & quan-
 tumvis parvæ, nimis sunt, & quantum-
 vis magnæ, non sufficiunt, censeo, ut ad
 Philosophiam te conferas, hoc est, enita-
 ris, ut recte de rebus sentias, & quæ sen-
 tis, commode ut possis eloqui. Sentire *Recte sen*
 autẽ duplex est, proinde & duplex con- *tire est du*
 ditio rerũ quas inquirimus. Aliæ nanq; *plex.*
 res ad actiones, moresq; nostros perti- *Morale*
 nent, quibus omnis ratio vitæ recte, ri-
 teq; degendæ continetur, quàm Philo-
 sophiæ pars ea, quæ moralis uocatur, tra-
 dit. Huius prima nobis, & præcipua ha-
 benda est ratio. Hæc autem est petenda
 tibi non modo à philosophis, qui literis
 eam tradidẽre, ut sunt Aristoteles, Cice-
 ro, Seneca, & si qui sunt alij, uel latini,
 uel ita latine redditi, ut digni sint qui le-
 gantur, sed ab historicis etiam, & poëtis
 & oratoribus. Quoniam ij, & beneficia
 laudando, & quæ contra facta sunt, ui-
 O 3 tuperan

tuperando, non docent quidem, sed (quod efficacissimū est) exemplis propositis, quæ recte secus uē fiant, ostendunt. Per hæc gradus ad Sacras literas faciendus est, & ad illarū præscriptum dirigendus uitæ nobis ordo, saluberri-
misq; illis ducibus, de nostra salute credendum. Reliqua omnia aliorum tradita, plus minusue erroris, tamen habent admistum aliquid. Neq; enim contingere potuit eis, ut rectum, & nulla aberrantem parte cursum uitæ instituerent, qui, quis esset uitæ propositus finis, aut nescirent, aut ueluti per nubem spectantes suspicarentur, dicerentq; cōstantius quàm crederēt. At Sacra litera, tam longe ab omni errore remotæ sunt, quàm qui eas tradidit, Deus. Hæ sunt, quæ sola nos certa, solida, rectaq; ducunt uia, quæq; omni discussa caligine, sequentem se non falli, non excidere, non usquàm aberrare patiantur. Sunt & aliæ res, quarum cognitio magis ad orrumentum animi nostri, honestamq; uoluptatem, quàm ad necessariū utiq; usum ptineat.

Cuiusmodi

*Cognitio
rerū natu-
ralium.*

Cuiusmodi est omnis disputatio de natura rerum, multiplex certe uariumq; negocium, & multipliciter quoq; à multis summo ingenio uiris tractatū. Quæ ut non necessaria sit ad boni uiri mentem formandam effingendamq;, nō parum tamen contulerit, uel eo, quod ubi hæc cura perquisitioq; rerum bona fide sibi cuiusquā uindicauerit animū, nullū sordibus uilibusq; curis locū relinquit, deinde quod docet cōtemnere atq; pro nihilo putare ea, ad quorū conspectū uulgus stupet: per quorū possessionē etiam eis, qui felices putātur, misereat, quādo ostēdat, quā uanis omnia futilibusq; cōstent causis, dicatq; nullā rerū naturæ posse perniciē cōtingere maiorē, quā si omnes eius uel sordidissime partes tales fiant, quales nunc sunt aurum, gemmæ, qbus publica humani generis insania summū esse preciū uoluit. Postremo, quādo itelligimus hac mōstrāte, *Anima excolenda.* fragilis huius caduciq; corporis nostri habitū, omnibus casibus obnoxiiū, discimus, omnē curam nobis ad animā esse

O 4 transfe

*Res ipsæ
tētandæ.*

transferendam, hancq̃ excolendam, in qua nulla nobis opera frustra, aut peritura locatur, quippe in quam quicquid collatum sit, immortale (sicut ipsa est) æternumq̃ sit mansurum. Transeo multa, neq̃ enim epistola esset sed voluminis opus, omnia complecti, quæ in hâc possent sententiam dici. Hoc satis est ostendisse, quod tute minime ignoras, dignam esse studiorum, in qua uiri boni mens elaboret. Nec ego aditum tantum primaq̃ initia harum artium percipere te uelim, quod nunc uulgo in scholis fieri uidemus, quodq̃ tu pridē cum magna laude pulchre, prolixeq̃ præstisti, sed res ipsas attingēdas censuerim, tam terrarum, marium, montium, fluuiorum situs, naturas, gentiūq̃ in his mores, terminos, conditionem, imperia uel accepta uel prolata, tam arborum, herbarumq̃ uires, quas Theophrastus, iam animantium historiam, generationem, partes, quas Aristoteles literis mandauit, perquirendum. Quid dicam, quæ de re rustica tractata sunt, quidq̃ de medicina

dicina: alijs rem militarem, alius archi-
 tecturam, alius pingendi, fingendiq; ra-
 tionem conscripsit, quas artes, tametsi
 non sum nescius, non intra partem eam
 disciplinarum claudi, quę rerũ naturam
 scrutatur, tamen quia cognatę sunt illi,
 & ab eisdẽ ferẽ prodeunt fontibus, non
 est quod nunc in eo magnopere sim so-
 licitus, quando ad eundem ordinem re-
 digendas putem. Hęc ergo omnia, quę
 dixi, & ad mores nostros, & ad rerũ na-
 turam pertinere, ex eis discẽda tibi sunt
 autoribus, qui rebus cognitu dignis cla-
 rissimum eloquentię lumen addiderũt,
 ut unã opera & rerum notitia tibi, &
 quod post eam proximũ feci, commo-
 de eloquendi ratio cõtingat. Qua qui-
 dem de re scis multa à summis uiris tra-
 dita esse pręcepta. Quod tamen ad cor-
 ruptam institutionem loquendi emen-
 dandam pertinet, quam pueri in scholis
 accipimus, huius mihi admonendus ui-
 deris, fas suspectum tibi sit, quicquid
 hactenus didicisti, damnes omnia, atq;
 abijcienda putes, nisi meliorũ autorum

O 5 testimo

Vernacu-
lus sermo

testimonio, & uelut decreto, rursus in
eorum mittaris possessionem. Præterea
quicquid apud emendatos autores le-
ges, utilissimū fuerit, id ipsum quā ma-
xime proprijs & idē significātibus uer-
bis reddere uernaculo sermone. Hæc
nim exercitatione assequeris, ut quoties
dicendum tibi aliquid scribendūue fue-
rit, quando concipiendis uerbis apud
animum tuum sese, quo natura fert, uer-
naculus sermo protulerit, statim quoq;
latina uerba iampridem illic hoc usu ac
cōmodata sequantur. Ad hæc quoq; si
quid scribere uoles, optimū erit id ipsum
quā plenissime rectissimeq; patrio ser-
mone intra animum tuum formare, de-
inde latinis pure propriēq; id significan-
tibus explicare. Sic fiet, ut omnia aper-
te & quam maxime plene dicantur.
Omnes enim, si quid in dicendo est ui-
cū facillime in eo perspicimus sermo-
ne, ad quem sumus nati: & si quid uel
dilucide parum, uel breuius quā con-
ueniat, uel contorte nimium, nec satis
cum re preposita coherens, dictum fue-
rit

rit, in eo sermone expeditius annotabit
 quisque, quem notissimum habebit. Po-
 stremo ut hunc locum cōcludam, quic-
 quid eris scripturus, des operā, ut quā
 purissime id recte tantum, latineque inter
 initia eloquaris. Ornate dicendi poste-
 rior erit cura, quod cōtingere certe, ni-
 si sana & integra sit oratio, non potest.
 Euenit enim Eloquentiæ, quod corpo-
 ri, in quo si nō omnia membra sint suo
 quodque loca disposita, si sint à recto ha-
 bitu detorta, si magnitudinis suæ mo-
 dum egressa, frustra illi circundederis
 ornatum. Pugnabit enim cū ornamen-
 tis suis corpus, & illustriorem deformi-
 tatem eius decor externus faciet illi com-
 paratus. Sed de hac parte, quæ tibi stu-
 dia potissimum sectanda putem hactē-
 nus. Reliquum est, ut dicam quo pa-
 cto plurimum in studijs fructus con-
 secuturum te credo. Alius aliter for-
 tasse, ego ita sentio. Quisquis in per-
 cipiendis doctrinis cupiet dignum ali-
 quem laborum fructum adipisci: illi
 tria esse præcipue præstanda, ut planè
 recteque

Eloquen-
 tia corpo-
 ri collata

Secūdum
 præcipuū
 in studen-
 do, tria
 plex est.

recteque percipiat, quod discit, ut fideliter, quod percepit, contineat, ut & ex eo aliquid ipse deinde parere, proferreque ualeat. Primum diligentis lectionis est opus: Secundum, fidei memorie: Ter-

Lectio diligens. tium, assidue exercitationis. In lectione id conandum in primis est, ut id quod

legimus, quam maxime fieri poterit, intelligamus, & penitus habeamus perspectum: nec rem tantum, quæ traditur, sed & uerborum in disertis autoribus uim, proprietatem, structuram, ornatumque perspiciamus: quis decor, quod pondus sententiarum, quæ uis explicandi, & res proferendi uerbis, & uelut in lucem conspectuque protrahendi. Nec ta-

Locus obscurus notandus est. me istud eo pertinet, ut si uel per se obscurior, uel nobis ignotus occurrerit locus, statim resistendum illic, nec progrediendum ultra putemus, ut (quod non nulli) statim proiciamus librum, damnemusque studia, & ingenium nostrum deploremus.

Diligentia ploremus. Diligentia enim, non indignatione ad profectum est opus. Transcundum ergo, si quid erit, ubi intellectus non

non possit erui, & in aliud reseruandū
tempus, donec uel homo, uel liber no-
bis contingat, qui id aperiat, uel alia le-
ctio, quod crebrum est, doceat. Dies e-
nim (quod dicere soleo) diem docet.
Quod si Quintilianus inter uirtutes
grammatici numerandum putauit, ali-
qua nescire, quāto magis nobis, ut non
dicam necessarium, saltem cum uenia
erit, nonnulla ignorare? Noli tamen ui
deri cuiusquam desidia patrociniū me
his commemorandis parare. Nam con
trā uideor mihi nulla realia cuiusquam
studium posse uehemētius accendere,
quā si ostēdam ipsam sibi lectionem
aperire uiam, & omnem legendi labo-
rem legendo superari. Proximum est, *Memoria*
ut memoria firmiter, quod accepit, as- *fida, quæ*
seruet. Constat autem memoria in pri- *ad duo*
mis natura, ea tamen adiuuatur arte, *potissi.*
quam alij quidē aliter tradidere, sed sic *confert.*
tamen, ut summa rerum eodem ferere
deat. Eam, artem duobus maxime usi-
bus accommodam arbitror. Aut enim
subito dicendum est, & maior aliquis
rerum

rerum numerus commemorandus, in quo periculum adeundum est, ne ut ordine, uel numero destituamus, ut cū legati apud Principem, aut Senatū aliquem, uel proponimus petita nostra, uel partis aduersæ cogimur respondere postulatis, tunc certe ab hac arte commodissime præsidium petetur. Aut quando exercere memoriā uolumus, id hac uia facile & quā minima molestia facere licebit, quod sane ad memoriā firmandam utilissimum esse, & Quintilianus autor est, & rei usus si quis experiri uolet, expedite docebit, si quod aliud enim, memoria uel maxima est, quam creber usus auget, quancūq; incuria negligentiaq; destituit. In his uero, quæ perpetuo animo nostro cupimus hære, optimum contenderim esse, quā intentissima cura primum complecti ea: deinde quā creberrime ab animo nostro repositere, & subinde admonendo eum ad fidem præstandam cogere: postremo, ut animo uacuo, & quantū datur ab aliarum curarum turba ocioso, id agamus

id agamus, quod quidem in actionibus omnibus & negocijs, quicquid id est, quod ulla parte nostri fieri debet, exploratum est, ut nemo pluribus æque sufficere possit. Ingenium certe, id est, *Ingeniū* quod ubi intenderis (ut inquit Salustius) ualet, quod ei in multas diducto curas contingere minime potest. Tertium est, & quod proposueram postremum, quo pacto ex ijs, quæ discendo *Exercitatio assidue* percepimus, ipsi excudere aliquid proferreque ualeamus, neue studia nostra apud animum segnia, & (ut ita dicam) sterilia reponantur: sed quod semina solent in terra condita, fructum aliquem uberiores cum fœnore profundant. Amplus copiosusque est hic locus, & dignus, qui pluribus diceretur, quemque ego aliquando exactiori cura mihi puto dicendum, quando hic præcipuus esse uidetur longi laboris, sollicitudinisque in studia collata, fructus. Quod si nihil ipsi, ad posteros mandare poterimus, nihil extra ea, quæ didicimus, ad præsentes proferre, quid tandem inter li

Libcr. ter librum & nos intererit: nisi qualiter quidem ea, quæ semel in illum cõgesta sunt, bona fide semper seruat, reddiditq; nobis, ut quæ accepimus, continere possimus, iteranda sunt toties, et subinde in

Exercita animum inculcanda. Complectitur sane locus hic duo, quorum, utrunq; per
tio duo cõ
plectitur. se quando sit magnum, coniuncta certe plurimum in studijs laudis merentur.

Primũ in Horum alterum est, ut quæ didicimus,
promptu in usum prõpta habeamus, & ubicunq;
habenda res postulat, parata. Plerosq; enim uide
quæ didi-
cimus. as, qui quãdo multa didicerint, multorũ habeant memoriam, ubi proferendum tamen sit aliquid eorum, nihil succurrat eis, nihil queant meminisse, ad sciunt quidem, sed id ipsum scire se nesciunt.

Secundũ Alterum est ut ex eis, quæ accepimus,
est inuen ipsi præter hæc intueri aliqua possi-
tio nouo= mus, & cõficere, quæ nobis asseramus,
rum, quæ nostraq; esse queamus affirmare. Duo
duobus sunt autẽ, quæ præcipue huic parti pro-
constat. futura crediderim. Horum unum est, ut
Primo lo certa quædam rerum capita habeamus,
eis cõmu=
nibus. cuiusmodi sunt, uirtus, uicium, uita, mors

mors, doctrina, ineruditio, beneuolentia, odium, & reliqua id genus, quorum usus ferè communis ad omnia, & tanq̃ publicus sit, hæc crebro iteremus, & omnia, quæ didicimus, quantum fieri potest, certe quæcunq̃ discimus, ad ea redigamus, ut repetendis capitibus illis, ea quoq̃, quæ ad ea redegimus, repetantur. Sic fiet tandem, ut omnia, quæ discimus, certa nobis, præsentiaq̃, & prope sub cōspectu maneant. Poterit autem per sæpe uel exemplum unum, uel una sententia, in multa capita conferri, ut quod, deti illata Lucretiæ, apud Liuium est, primū *Lucretiæ exemplū.* de pudicitia, quanti scilicet ea facienda sit, cuius damnum Lucretia morte putauit pensandum. Post de pulchritudine quantorum malorum ea sæpe sit causa, quantum etiam pudicitia ab ea periculi sit. Iam de morte, ut ea mala non sit habēda, quā Lucretia impudicæ uitæ prætulerit. Hinc de libidine, quas clades, quæ bella ea mouerit, utq̃ etiam ingentia mala magnorum sepe bonorū præbeant causam, quādo ex eo scelere populo

P Romano

Romano sit libertas quæsitæ. Sententia
itidem diuideſ, ut, est uirtus placitis ab-
ſtinuiſſe bonis. Ad uirtutis caput duce-
tur, dicit enim, uirtus est placitis bonis
abſtinuiſſe. Ducetur ad caput bono, nō
omnia bona expetenda eſſe: quoniam
placitis bonis abſtinuiſſe est uirtus. Du-
cetur ad caput abſtinētiæ, quia abſtinu-
Collatiōe iſſe placitis bonis, est uirtus. Secundum,
unius ad quod huic parti adiumēto erit, id est, ut
alterum. in ijs, quæ diſcimus diligenter penſimꝰ
cōferamus uerba inter ſe, & latiori quo-
dam tractu explicemus. Sumamus, ex-
empli gratia, quod apud Verg. est: Opti-
ma quæq; dies miſeris mortalibus æui,
Prima fugit. Primum, optima inquit,
qualia ſunt putanda bona humana quā-
do optima ſint, eaꝰ nedum abeant, ſed
fugiant, & ſemper peiorum expectatio-
ne torqueant, quæ etiam duriora uide-
antur neceſſe eſt, ex meliorum, quæ præ-
ceſſerunt, comparatione. Sequitur dies
æui, id eſt, uita noſtra, ea quā parui eſt
faciēda, ſi fugax eſt, & optima protinus
initio, uelut in flore conſumitur. Quæ
potest

potest autem esse felicitas in uita, quando qui fruuntur eo, mortales nedum, sed & miseri sunt. Hinc iam miseris mortali-
 bus, quid ni miseri, quorum talia bona sunt, talis est uita, quiq; morti obnoxii sunt. Postremum est, prima fugit. Prima ergo non dum usu cognita, nulla perfun-
 ctione possessa, ut semper que sequitur, quando uis forte per se bona, tamen me-
 lioris collatione dura uideatur. Fugit etiam, non dimittitur, non abire iubet,
 quam fallax ergo, quam incerta, quam nequaquam nostri iuris aut arbitrii est? Quid
 si quis latius ista, & per omnes locos di-
 alecticos fuderit, quatenus cuiusq; natu-
 ra capax eorum est, ingens utiq; copia,
 & ad dicendum, & ad inueniendum se
 præbebit. Quod quomodo faciendum
 sit, maius est, quam ut epistola id capiat,
 & copiose est à me ea de re in sex libris
 eis, quos de inuentione dialecticæ scri-
 psi, disputatum. Quisquis ergo prius id
 recte, & cum cura tractauerit, præsertim
 si rationem dialecticæ inuentionis illi ad-
 iunxerit, ingens illi, paratissimaq; de o-

*Vnum
 quodq; p
 locos Dia-
 alecticos
 deducen-
 dum.*

Sophista.

mini ferè proposita re differendi facultas
continget, modo ea res illa ex parte ad
eas pertineat, quas didicit artes. Hocq̃
pacto ueteres illos professores artium,
quos Græci sophistas, id est, doctores
uocabant, exercuisse deprehēdo, quan-
tum ex Aristotele, & Platone conijcere
licet, atq̃ ad eam eruditionem, prompti-
tudinemq̃ dicendi peruenerunt, ut de
qua re audire quis uellet, proponi iube-
rent, dicerentq̃, quandiu, quātumq̃ ui-
deretur de eo, quod esset propositū. Sic
Gorgias Leuntinus, primus tam auda-
cis cœpti autor, sic Prodicus Chius, sic
Protagoras Abderites, atq̃ Hippias E-
leus, & instituit, & alios docuere. Ad id
quod secundum feci multum iudicij pa-
rabit in ijs, quæ discuntur, & nouas argu-
mentationes, nouasq̃ sententias, aut ue-
teres, sed quibus noua facies sit, inueni-
et, estq̃ eiusmodi, ut si stilus ei addatur,
statim exercere eloquētiā possit, & ad
bene dicendum aditum parare. Sed hæc
hactenus, ut pro rerum conditione pau-
ca, ut pro modo epistolæ nimis multa.

Vt enim

Vt enim Demetrio, Phalerio uisum est in libro, quem *περί ἐμπνεύσεως*, id est, de explicatione scripsit Epistola, quæ grandi or facta est, non tam epistola dici debet, quàm liber, cuius initio sit salus adscripta. Verum id utcunq; æstimari poterit, haud ponã equidẽ in magno discrimine, mihi statutũ est, aliquomodo, quocunq; possum, studia tua iuuare. Quod ipsum, si non potero, ostendere, tamen ut me uoluisse intelligas, quod uoluisse, ut in multis, quæ effectum exigunt, parũ est, ita in amicitia, cui pro effectũ est animus, tale est, ut nihil plus exigi, nihil maius præstari possit. Vale Heydelbergæ, Anno 1484. septimo Idus Iunij.

Similia his lector studiose, apud eundem Rodolphum uideto, de inuentione Dialectica, libri tertij, capite ultimo, ubi dicit: Hæc ipsa qualiacunq; &c.

P 3 D.ERAS.

D. ERAS-

MI ROTERODAMI

ratio colligendi ex-
empla.

VI destinavit per omne ge-
nus autorū lectione grassa-
ri (nam id omnino semel
in uita faciendum ei, qui
uelit inter eruditos haberi)
prius sibi quā plurimos parabit locos.
Eos sumet partim à generibus, ac parti-
bus uiciorum uirtutumq̃, partim ab ijs
quæ sunt in rebus mortalium præcipua,
quæq̃ frequentissime solēt in suadendo
incidere. Ea q̃ cōueniet iuxta rationem
affinitatis & pugnantia digerere. Nam
& quæ inter se cognata sunt, ultro ad-
monent, quid consequatur. Et contra-
riorum eadem est memoria, puta, sit ex-
empli causa, primus locus, Pietas, & im-
pietas. Huic subiicietur species inter se
Pietas. cognata. Prima est pietas in Deum. Se-
cunda

cunda in patriam. Tertia in parētes, aut
liberos, aut etiā in eos, quos oportet pa-
rentum loco colere, ueluti praeceptores,
& quorū beneficio seruati sumus. Iam
his cognata est superstitio, adiūcienda i-
gitur. Atq; hic aperit sese campus latissi-
mus de prodigiosis deorum cultibus, ut
uarijs diuersarum gētium ceremonijs.
Sit proximus, si uidetur titulus, Fides. *Fides.*
Hanc in species seces licebit, de fide in
amicos, de fide seruorum in dominos,
de fide in hostes, totidemq; de Perfidia.
Item sit titulus Beneficentia. Huic cum *Beneficē-*
suas species subieceris restat Gratitude. *tia.*
Nō illa quidem huic subiecta, neq; rur-
sum contraria, sed adhærens, æque ea uelu-
ti consequens. Sed uirtutum ac uiciorū
ordinem sibi quisq; suo fingat arbitrio,
aut è Cicerone, seu Valerio Maximo,
aut ex Aristotele, aut ex diuo Thoma,
petat. Deniq; si malit elementorum or-
dinem sequatur. Neq; enim id magni re-
fert. Quanquā nolim illum omnes hu-
ius generis particulas tam minutim con-
cisas, in ordines referre, uerum eas dun-

taxat, quæ uideantur frequenter in dicendo usu uenire. Id autem uel ex locis causarum licebit cognoscere, nempe de mōstratorijs, suaforijs, & iudicialibus. Quod genus ferme sunt tituli apud Valerium Maximum, & nōnulli apud Plinium. Cæterum quæ extra uiciorum ac uirtutum genera sumuntur, partim pertinet ad exempla, partim ad locos, communes. Priores generis fermè sunt huius modi. Insignis lōgæuitas, uiuida senectus, senilis iuuentas, insignis felicitas, insignis memoria, subita rerum cōmutatio subita mors, mors spōtanea, mors prodigiosa, partus prodigiosi, insignis eloquentia, insignis opulentia. Ex humili genere clari, uafricies ingenij, insigne corporis robur, insignis forma, egregium ingenium in deformi corpore, atq; id genus innumera alia, quorum singulis oportebit subiungere, quæ cum his pugnant, quæq; cum his habent affinitatē, ut insigni eloquentiæ, opponitur, insignis infantia: finitima sunt uocalitas, felicitas in gesticulando histrionica, & si qua

qua sunt huiusmodi. Posterioris autem generis sunt istiusmodi. Plurimum interest, quibus studiis puer assuescas. Magni refert, quibus cum uiuas. Suū cuique pulchrum. Facilis offensa, reconciliatio difficilis. Tutissimū nulli credere. Amare tanquā osurus, oderis tanquam amaturus. Bis dat, qui cito dat. Fortunam sui cuique mores parant. Et lentæ regum iræ. Et periculosa principū amicitia, Et dulce inexpertis bellum. Et infida societas regni. Et optimum senectæ uaticum, eruditio. Sed quid ego hæc recensere pergo, cum sint sexcēta millia? Ergo ex his ea sunt deligenda, quæ uidebūtur ad dicendum maxime commoda. Ad hunc gregem pertinent & illa comparatiua: Cœlibatus ne felicior, an cōiugium? uita priuata, an secus? Potior monarchia, an democratia? uita studiosorum, an idiotarum? Tum autem ex superioribus, si qua sunt, quæ uirtuti, aut uitio uidebūtur esse cōfinia, ea licebit suo titulo subñcere, ut illa, Bis dat, qui cito dat. Et, nihil carius constat, quàm quod precibus

P 5 emitur

emitur. Et beneficium dando accepit,
 qui digno dedit. Et nihil perit, quā qd
 confertur in ingratum. Et beneficiū gra
 tiā perdidit quisquis exprobrauit. Hæc
 atq; huiusmodi ad liberalitatis titulum
 referri possunt. Verum ne indigesta re
 rum turba pariat confusionem, profue
 rit titulos qui latius patent in aliquas se
 care parteis. Liberalitatis titulum, ut ex
 emplī causa loquamur, ita licebit parti
 ri, si subieceris: Beneficium prompte ci
 toq; datum. Beneficium aptum, benefi
 cium digno, aut indigno collatū: Bene
 ficium exprobratum: Beneficium mutu
 um. Et si qua iudicabuntur magis ido
 nea: nam nos indicandi gratia duntaxat
 hæc ponimus. Ergo posteaquam tibi tu
 tos compararis, quot erunt satis, eosq;
 in ordinem quem uoles digesseris de
 inde singulis suas partes subieceris, rur
 sum partibus addideris locos commu
 nes, siue sententias. Iam quicquid usq;
 obuiū erit, in ullis autoribus, præcipue
 si sit insignius, mox suo loco annotabis,
 siue erit fabula, siue apologus, siue ex
 emplum

emplum, siue casus nouus, siue sentētia,
siue lepide, aut alioquī mire dictum, siue
metaphora, aut parabola. Atq; ad eum
modum pariter fiet, ut & altius insideāt
animo quæ legeris, & assuescas uti lecti
onis opibus. Sunt enim quī plurima te-
neant, uelut in mundo reposita, cum in
dicendo, scribendoq; mire sint inopes
ac nudi. Postremo, utrunq; postulat oc-
casio, ad manum erit dicēdi suppellex,
certis uelut nidis constitutis: unde quæ
uoles, petas. Porro nulla disciplina tam
semota est à Rhetorica, unde non facias
locos tuos locupletiores. Nam à Mathe-
maticis, quæ remotissimæ uidentur, su-
muntur similitudines. Quandoquidem
cum sphaera undiq; sui simili, cunq; tetra-
gona, quocunq; cadat pariter quatuor
angulis nixo, confertur sapiens suis opi-
bus felix nec aliunde pendens, & quæ-
cunq; inciderit fortunæ procella, sua uir-
tute firmus & immobilis, ut ne dicā inte-
rim, quòd Theologi mysteriorum enar-
rationem frequenter à Mathematicis pe-
tunt, propter arcanam quandam rerum
ac nume

ac numerorum analogiam. Nam à Phisicis non solum parabolæ, uerum etiam exempla quædam petuntur. Parabola fuerit si dicas: Quemadmodum fulmẽ summos mōtes frequentissime ferit, ita summa potestas grauiſſimis casibus est obnoxia. Item, Quẽadmodum fulmen æs liquefacit intacta cera, ita principum animus in rebelles & obſiſtentes ſæuire debet, in cæteros uti clemẽtia. Exempla fuerint elephanti in abdito coẽuntes, si quis etiam in coniugatis modestiam & uoluptatis diſſimulationẽ deſideret. Et delphini foetus adultos diutius comitantes, nec ſinentes paruulos ſuos ingredi, niſi grãdior aliquis ceu pædagogus adſit, & custos. Si quis admoneat quanta cura ſeruari atq; inſtitui debeat à parentibus prima illa & lubrica puerorũ etas. Itaq; ſtudioſus ille uelut apicula diligẽs per omnes autorũ hortos uolitabit. Floſculis omnibus aſſultabit, undiq; ſucci nonnihil colligens quod in ſuum deferat aluearium. Et quoniam tanta est in his rerum foecunditas, ut omnia decerpere non

pi non possint, certe præcipua deliget, et ad operis sui structuram accommodabit. Sunt autē quæ eadē nō solum ad diuersos, uerum ad contrarios usus quadrare possint, eorū diuersis annotanda locis. Quod genus, si de insanabili cupiditate hominis auari agas, recte accommodabis Charybdis fabulā. Rursum si de inexplibili uentris inglutie, aut libidine mulieris inexhausta, nimirum cōueniet eadem. Item apologos Aesopi de hirco ac uulpe simul in puteum descendentibus, quadrabit uel in prospicientiam, qua fit, ut non aggrediare negociū, nisi prius apud te perpenderis, qua ratione queas explicare. Vel in fictum amicorū genus, qui cum uideantur amici cōmodis consulere, maxime tamen agunt suum negocium. Præterea ex morte Socratis non solum ducitur exemplū mortem non esse formidolosam uiro bono, cum ille tam alacri uultu cicutam biberit, uerum etiam uirtutem inuidiæ obnoxiam neq̃ satis tutam esse in turba malorum. Rursum inutile, uel potius perniciosum

ciosum esse Philosophiæ studium, nisi te ad mores cōmunes deflexeris. Iamq; hoc ipsum factum trahi potest & in laudem Socratis, & in uituperiū. Laudandus enim, qui nulla sua culpa, sed sola inuidia dānatus, tam fortiter morte neglexerit. Vituperandus, qui inutili Philosophiæ studio, neglectuq; morū communium amicis acerbissimum luctum, uxori liberisq; calamitatē, sibi exitiū cōciliarit, cum aliī soleāt utiles esse patriæ, suis præsidio simul & ornamento. Eoq; uere sapientis esse, relictis aliquando tetricis illis sapiētix decretis, uulgi studiis & opinionibus accommodare sese, temporisq; (quod aiunt) seruire. Iam si partes exempli circumspicias, quod locos licebit elicere? accusatus per inuidiam ab Anyto et Melyto perditissimis ciuibus? locus est: Veritas odium parit. Item aliter: Insignis uirtus conciliat inuidiam. Rursum alius: Apud iudices plerunq; plus ualet nobilitatis ratio, quàm respectus honesti. Rursum alius: Nihil imprudentius opulencia, si cum improbis moribus

moribus copuletur. Quid enim absur-
 dius, quā omni facinore dedecorosos,
 Socratem in ius uocare? Rursum alius
 locus: Non quidlibet cuius decorum
 est, eoq; Socrates non abiicit sese ad iudi-
 cum pedes, neq; enim conteniebat, ut
 qui per omnē uitam docuerit mortem
 non esse formidandam, nisi turpis esset,
 eum nunc ueluti ob mortis metum abie-
 cte supplicem esse. Quę eadem causa cō-
 mouit, ut neq; iudicium declinaret, neq;
 in media causa exilium eligeret, neq; po-
 stremo cum liceret, ē carcere uellet effu-
 gere, ne ipse à seipso discrepare uideret.
 Atq; hæc quidem una pars est. Deinde
 cum moriturus, tam ociose, tanq; placi-
 de disputat, cum nō alio uultu cicutam
 bibit, quam quo uinum solet, cum mox
 emoriturus iocatur in Phædonem, ad-
 monens, ut Gallum persoluat Aescula-
 pio. Locus est: Mortem etiam optabilē
 esse his, qui sibi uitæ integre actæ conscī
 sunt. Rursus alter locus. Cuiusmodi fue-
 rit hominis uita, id in morte potissimū
 apparere. Rursum; Cōstantis, suiq; per-
 petuo

petuo similis exemplum est. Etenim cuiusmodi fuerat in omni uita Socratis uultus oratioq̃, talis erat etiam morituro. Tertia pars est: Dum in carcere agit Socrates, interim nusquam Alcibiades, nusquam Agathon, nusquam Phædrus, sed Crito, Phædon, Simias. Atque hic locus est, In periculis demum apparere qui sint puri amici, nam uulgares illi sibi tum cōsulant, quum in officijs cōmunibus adsunt. Quarta pars est: Cum amicis de animæ immortalitate multa disputat, uxorem ac liberos cum pauca mandasset, dimittit. Locus est, Philosophum leuiter tāgi oportere uulgaribus affectibus, id quod mire congruit cum doctrina Christi. Quinta pars est: Statim à morte Socratis uersus est in accusatores populi furor. Socrati desiderato aurea posita statua. Locus erit uulgus temerè odisse & amare. Rursum alius: Virtutem presentem odimus, sublatam ex oculis quærimus inuidi. Rursum alius: Fucata[m] gloriam unā cum uita perire, uirtutis splendorem à morte maxime clarescere.

clarescere. Hinc arbitror liquere, in
quot usus idem exemplum possit accō/
modari. Similiter & in parabola fiet, ue/ *Parabo*
lut in nauigatione, quot similia duci po/ *la*
terunt. Vt optimum gubernatorē tem/
pestas, ita optimum Imperatorē aduer/
sæ res declarant. Item, Vt nemo clauum
cōmittit amicissimo, sed nauigandi perī/
tissimo: ita nemo reipub. gubernacula
mādabit ei, cui studeat maxime, sed quē
maxime iudicarit idoneum. Rursum:
Quemadmodum uentis nimium secun/
dis nautæ uela contrahunt, cum parum
prosperi sunt, tum latius pandunt sinus,
ita cum res uehementer succedunt, tem/
perandus est animus ne insolescat, Con/
trà cum inimica est fortuna, tum forti/
tudine ac spe secutoræ felicitatis, dilatan/
dus ac fulciendus. Item quoties rectum
cursum per tempestatem tenere non li/
cet, tum obliquis flexibus eò nihilo seci/
us, quo peruenire uelimus, contendere
oportebit. Item quoties artem uincit tē/
pestatis impotentia, tum ancoram iaci/
unt nautæ, uelis collectis: Ita uesanti

Q multitu

multitudini nonnunquam cedendum est, donec oratione tractabilis esse incipiat. Item quēadmodum nauta nō semper eodem modo tenet uelum, uerum nūc tollit in altum, nunc cōtrahit, nunc in hoc latus, nunc in illud transfert, ut cunq; uentorum ratio postulat, Ita Sapiens non in omni loco, omniq; tempore & negotio simili uitæ tenore debet uti, sed uultum, orationem, mores præsentibus rebus accommodare. Item sicut in magnis tēpestatibus peritissimi nautæ, uel ab imperito nonnunquā admoneri sese patiuntur, quod alijs alia soleant in his casibus in mētem uenire, Ita bonus rex in magnis reipub. periculis nullius cōsiliū audire grauabitur. Item ut minimo periculo nauigatur, eo gubernatore qui maximis sit iactatus periculis: ita tutissimus est ciuitatis status, eo principe, qui grauissimis casibus sit exercitatus. Item ut qui clauum regit non satis arbitratur se suo fungi officio, nisi circumactis oculis, quid cuiq; faciendū admonuerit, ita principē non agit, nisi qui

magistra

in a gistratum etiam inferiorum officia
moderatur ac præstat. Item quemadmo
dum insaniat nauta, si propter odium a/
liquorum quos naui uehit, nauim peri/
re sinat, qua perdita, nec ipse possit esse
incolumis: ita sang mētis non sit, qui ob
factiones, patriæ incolumitatem nō tu/
eatur, quæ nisi sit incolumis, nec ipse in/
columis esse possit. Item, ut non nisi sa/
uissimis tempestatibus sacram ancoram
nautæ iacere solent: ita nō est, nisi in gra
uissimis periculis ac rebus propè despe/
ratis, ad extrema remedia ueniendum.
Sed ne ego ineptus qui ista persequar,
cum iam uideas aliquot similitudinum
millia hinc sumi posse. Nonnunquam
eadem quoq; collationis pars ad diuer/
sa trahitur, quod genus sit, si Lunæ cre/
bras mutatiōes, uel ad fortunæ uices ac/
commodes, uel ad humanæ uitæ instabi
litate, uel ad stultorum incōstantiam,
quin eadem quoq; sententia uarios in
usus deflestitur, ut, Facundus comes in
uia pro uehiculo est. Lucundior est uita,
si non solus agas, sed cū lepidis, ac festi/
uis amicis

Q 2

uis amicis consuetudinem habeas. Rursum: Semper bonus aliquis liber circumferendus, cuius lectione tedium discutias. Item, si te lætus animus comitetur, & bene sibi conscius, nulla pars uitæ sentiet tedium. Hic optimus est uitæ comes, si læta narret: sin turpium factorum memoria refricet, tædio enecat. Eadem est prouerbiorum & apophthegmatum ratio. Quorum usum ostēdimus in principio collectaneorum prouerbialium. Proinde quædam erunt eadem diuersis ascribenda locis, aut annotanda certe. Nā sat erit aliquādo tribus significasse uerbis ascriptis autorum locis, unde peti possint, præsertim quæ paucis exponi non queant. Sed iam quo res exēplo magis fiat perspicua, sit titulus Inconstancia, aut mortis exemplum inæqualitas, experiamurque quot res ad hunc cōferri possint. Primum ē Poëtarum fabulis petam Mercurium uarias formas sumere solitum, ut est uaser deus, nunc apud superos, nunc apud inferos nunc apud mortales agentem, uarijs etiam fungentē officijs, nunc Ganymedis agentem

agentem parteis, nunc nuncia perferentem, nunc animas deducentem ad Charontem, nunc negociatoribus ac patronis operam dantem, nunc cithara utentem, nunc uirga, galero etiam bicolore, postremo uarijs gaudentem cognominibus. Ea sunt apud Aristophanem in Pluto. Dicitur enim *σεσφαιός, ἐμπολαῖος, δ'όλιος, ἡγεμόνιος, ἐναγώνιος*. Apud Homerum & apud Hesiodum *Διακίτορος, ἀργεφόντης*. Dicitur & Cyllenius & ἑριούνιος. Petam Vertumnū deum, cui inde etiam nomen, quod uertat formā. Petam Proteum, omnia uertentem sese in miracula rerum. Petam Empusam ex Aristophanis ranis, id est, dæmonis genus, identidem alia atq; alia specie sese offerentis. Item Morphea quoscunq; uelit uultus induere solitum. Item Circen ueneficis ac magica uirga homines in uarias ferarum formas uertentem. Nam improbi secum non constant, sed aduersis agitantur affectibus. Petam *καίρορ* uolubilem deum, nunquam sui similem: & huic similem, si uideatur Rhamnusiam. Petam

Q 3 Iouem

Iouem, nunc Aquilam, nunc Cygnū,
 nunc taurum, nunc aureum hymbrem
 factum. Præterea Chimæram capite leo-
 nis, uentre uirgineo, cauda draconis. Ac-
 uarium illud portentū, quod fingit Ho-
 ratius in ipsa statim fronte artis poëtice.
 Adducam & Ianum bifrontem, & tri-
 formem, Geryonem, & Bacchum, cui
 poëtæ attribuunt ἐὺνθεσµον, hoc est, morū
 leuitatem & facilitatem, ac talem in Ra-
 nis fingit Aristophanes. Et si qua sunt
 alia apud illos, quæ prodigiosæ uarieta-
 tis imaginem habent. Adducā & Vlyss-
 sem, quamlibet pro tempore personam
 gerentem, unde & πολὺν ποταµόν statim in
 operis initio vocat Homerus. Deinde à
 Phycis petam Lunæ similitudinē nun-
 quam eodē uultu nobis redeuntis, nūc
 semiplenæ, nunc plenæ, nunc emorien-
 tis, nunc renascētis, nunc pallentis, nūc
 rubentis, nunc albicantis, nunc antece-
 dentis Solem, nunc à tergo sequentis.
 Petam similitudinem cœli uerni, aut au-
 rumnalis, nunc nubi, nunc sereni, nunc
 æquilli, nunc uentis commoti. Petam
 collationem

collationem maris assidue vicibus aestu-
 arijs decurrentis, ac recurrentis, præci-
 pue Euripi mira celeritate septies die, ac
 nocte, reciprocatis. Addam Polypum,
 cuius mutabilitas etiam prouerbio lo-
 cum fecit. Addam Chamæleontem co-
 lorem subinde mutantem. Item Panthe-
 rem ac Pardum uersicoloribus maculis
 uarietatū, aut si quod est aliud animal
 huiusmodi. Adiungam pueritiæ in ho-
 ras mutatum ingenium. Adiciam mu-
 lieris peculiarem inconstantiam. Vulgus
 leui momento mobile. Præterea argenti
 uiui miram mobilitatem. Arundinē ad
 omnem auram facile mobilem. Folio-
 rum arentium, plumæ, ramentorumque leuita-
 tem, ceræ fluxibilem, ac mobilem natu-
 ram, Somniorum inconstantiam, rotæ
 uolubilitatē. Adducam laminam, quæ
 summis turrium, aut templorum fasti-
 gijs solet imponi, quo uentum circum-
 actu suo indicet. Adducam bilibrem fa-
 cili momento huc atque huc uergentem.
 Adducam opus uermiculatum uersico-
 loribus tessellis, miram uarietatē osten-

rans. Quædã etiam ingenio finguntur. Veluti si quis cõparet inconstantis hominis animum, nunc hoc nunc illud cogitãtis, speculo rotũdo in foro frequentissimo suspensio, quod huc & illuc discurrente turba, figuris innumeris uarietur. Aut uitro, quod quemcunq; colorẽ subieceris, eum imitari uideatur. Aut pensili chalybi, quod hinc atq; hinc ad motis magnetibus, quorũ alter alliciat ad sese, alter depellat leui momẽto, nũc huc nunc illuc rapiatur, nec unquã conquiescat, aut sphæræ in plano uolubili. Iam ex Historijs mutuo sumam Græcorum genuinam leuitatem, quàm describit Iuuenalis. Lubricam Allobrogum fidem, Pœnos simili morum inconstancia. Scythas in dies mutatis pascuis, nullam certam colentes sedem. Virgã Moysi subinde in aliam atq; aliam uersam speciem. Aristippũ quamuis agentem personam, ut quem omnis (ut inquit Flaccus) decuit color, nunc Cynico utẽtem pallio, nunc regia purpura. Itẽ ἡμιλευκὸν illum de quo meminit Lucianus. Catilinam

linam uario ingenio, ex Salustio. Hannibalē ex Tito Liuiio, ex Valerio Maximo, quibus alius fuit uite tenor in adolescentia, atq; senectute. Rursum ex tertia Horatii, satyra Tigellium. Nil æquale homini fuit illi, sæpe uelut qui currebat, fugiens hostē, persæpe uelut qui Iunonis sacra ferret. E comedijs exemplū sumē muliebris incōstantiæ. Sostrata in Adelphis: An mi homo, sanus ne es? an hoc proferendū tibi uidetur esse uspiam? Ac paulò post. Ah minime gentiū non faciam, proferā. Amantiū incōstantiā exprimi Phædria è rure repēte rediens. Pueri lē inconstantia Antipho ex Phormione. Sed hoc persequi perlongū est. E tragœdijs mutuabor Phædrā uariatis sectū sententijs, nunc uolēte, nūc nolente. Medeam item ante filiorū cædem, diuersis agitata affectibus. Ab Ouidio Biblidem, Narcissum, A Marone Didonem, iam Aenea parante discessum, atq; hoc genus innumerabiles psonas passim exhibent poëtæ. Ex apologis allegabo rusticum illū, qui Satyro admirante, eodē ex

Q s ore modo

ore modo calidū, modo frigidum effla-
 bat. Et si qui sunt alij, nā in præsentia ra-
 tionē dūtaxat ostendimus. E puerbīs
 mutuabor τὴν παναγαίαν ἀρετήν. Item
 ἀνέμου πεδίον. Et ἐν μεταβολῇ τέρως καθόρου.
 Et ὕδρου ποικιλότερος. Et λιθὸν ὀνηρίον, al-
 iacq; cōsimilia. Nā ipsi in prouerbijs lo-
 cos adiunximus, unde ista peti possint.
 Et saxū quod subinde uoluit, nō obdu-
 cit musco. Et arbor quæ subinde trans-
 plantat, non grādescit. Rursum ex apo-
 phthegmatis adducā illud dictū in Cice-
 ronē: Duabus sedere sellis. Et in eundē
 à Salustio scriptū: Aliud stās aliud sedēs
 loquit. Ex Homero ἀλλοπρόσαλλον. Sic
 enim uocat Martem incertarū partium,
 quicq; nūc cū his sentit, nūc illis. Ex Oui-
 dio ni fallor: Et tātum cōstas in leuitate
 sua. Ex Horatio, leuior cortice. Et, mu-
 tat quadrata rotūdis. Et Romæ Tybur
 amo uentosus Tybure Romā. Ex Plau-
 to, Tipula leuior. E Terenti Phormio-
 ne. Volo, nolo, nolo, uolo, quod dictū
 est, non dictū est. Ex Euripide πλάγισ-
 γὰρ φρονίς τὰ μὲν νῦν, τὰ δ' ἐπ' ἄλλαι, τὰ δ' ἐν αὐ-
 τήν.

trina. Iam apparet, opinor, quanta huius
 quoque generis suppellex ex tot scriptori-
 bus colligi possit. Eadem est sententiarum
 ratio, quas non tantum ab autoribus sume-
 re, uerum etiam pro re nouas parere licet,
 Quibus omnibus si totidem opponas con-
 traria, deinde subiunxeris utrinque finiti-
 ma, nimirum quam immensus orationis pe-
 nus futurus sit, uides. At cum tam uariis
 sit usus, id quod diligentius ostendimus
 in opere de ratione conscribendarum epi-
 stolarum, nihil erit quod non aliquo pacto
 possis ad locupletandam orationem accom-
 modare, quandoquidem contraria quoque
 adhibentur, uel per ironiam, uel per dissimi-
 le, uel per comparisonem. Per Ironiam, ut
 si quis hominem nunquam sui similem Socratem
 appellet, qui in omni uita semper eodem ui-
 sus est uultu. Per dissimile, ut si dicas: C.
 Iulium Caesarem nullius unquam facti poenitu-
 it. Hic nihil unquam decreuit, quod non mox
 resciderit. Per Comparisonem, si dicas,
 quod Cato ille, quem Cicero praefractum
 uocat, a sententia non potuit abduci, tam
 hic non potest in eadem retineri senten-
 tia.

tia. Porro, finitima quæ sunt, facili deflu-
 xu ad uicina trahunt. Quod genus Per-
 sianum illud: Tecum habita: Nam & si
 proprie quadrat in eum qui maiora mo-
 lit, quã pro sorte sua, tamen quã non esse
 sua sorte contentũ, cum inconstantia co-
 gnationem habet, huc torqueri poterit,
 præsertim cum Seneca scribat: Primum
 argumentũ cõpositæ mentis existimo,
 posse cõsistere, & secum morari. Quin
 eadem simul & in laudem torqueri pos-
 sunt, ut si omniũ horarũ hominem, uer-
 satilicq; ac dextro ingenio laudes. Ex in-
 constantie penario sumes Polypum, ad
 speciem subiecti soli mutãtem colorem
 Sumes Euripum, ac negabis mare hoc
 esse tam uersatile, quã huius sit ingeni-
 um. Sumes flammam, stare nesciam. Su-
 mes cœlum subinde alia facie. Sumes a-
 rundinẽ utcunq; flauerint auræ, flecten-
 tem sese. Dices sapientis esse, pro re na-
 ta, pro tempore, pro loco mutare senten-
 tiã, ac uite rationẽ. Stupida fama, ac bru-
 tã tellurem unã non moueri. Cæterũ ex
 animantibus, ut quodq; prestantissimũ
 est, ita

est, ita maxime mobile esse. In uniuersa natura, quo quicq; præclarius est, hoc à quiete longius abesse. Infima est, quæ non mouetur terra, at mobilis aqua, mobilior aër, ignis hoc quoq; mobilior, cœlū quā maxime mobile. Proinde mentē hominis auram atq; ignem ab antiquis uocari. Cōtrā, stultos, tardos, stupidos, lapides, plumbum, in quas res maxime cadit cōstantiæ uocabulū. Per huiusmodi locos pleraq; è constantiæ suppellectile ad uituperandū traxeris, & ex inconstantiæ ad laudem detorseris. Verum de his ut modo dictum est, alias tempestiuus.

PHILIPPI MELANCHTHON

nis de Locis communibus ratio.

PHILOSOPHI, digesserunt res humanas omnes ceu in formas quasdam uiuēdi, ut alia sunt naturæ, ut uita, mors, forma. Alia fortune, ut opes, nataliū splendor, honores, Alia sunt in nōstra potestate, ut uicia, ac uirtutes. Sic & in singulis studiorum generibus

ribus, sunt quædā capita, in quæ refert
solent, quæ tractant illic, ut in Theolo-
gia, fides, ceremonia, peccatū. In iure,
æquitas, seruitus, pœna, maleficiū, lu-
dex, advocatus, & his similia. Qui uolet
igitur de rebus humanis recte iudicare,
illum oportet, quicquid inciderit forte
fortuna, ad has ceu formas rerum exige-
re. Pariter, cui cordi est recte de studijs
iudicare, illum oportet tales locos in nu-
merato habere. Nā præter id quod sunt
formæ rerum & regulæ, mire etiam me-
moriā adiuuant. Voco igitur locos cō-
munes omnes omnium rerum agenda-
rum, uirtutum, uiciorū, aliorumq; com-
munium thematum cōmunes formas,
quæ ferè in usum, uariasq; rerum huma-
narum, ac literarum causas, incidere pos-
sunt: possuntq; comprehendendi locis argu-
mentorum generis. Deliberatiui, ut, for-
tunam, opes, honores, uitam, mortem,
prudentiam, iusticiam, liberalitatē, tem-
perantiam. Et his contraria, paupertatē,
ignominiam, exilium, temeritatem, in-
iusticiam, sordes, intemperantiam seu lu-
xum

zum. De usu locorum cōmunium opti-
 me scripserunt, Rodolphus Agricola, Rod. Ag-
 in epistola de ratione studij, & Erasmus gricola.
 in Copia, in hanc ferè sententiam. Qui Des. Ro-
 destinavit per omne genus autorum le- terod.
 ctione grassari, prius sibi quàm plurimos
 paret locos. Eos sumat partim à generi-
 bus ac partibus uiciorū uirtutumq; par-
 tim ab alijs, quæ, ut ante dixi, sunt in re-
 bus mortalium præcipua, ut natura, for-
 tuna, fatum; digeratq; iuxta rationē, affi-
 nitatis & repugnantia. Nam & quæ in-
 ter se cognata sunt, ultro admonent qd
 consequant. Et contrariorum est eadem
 memoria. Puta sit exēpli causa primus
 locus, Pietas & impietas. Huic subijci-
 entur species inter se cognatæ. Prima est
 Pietas in Deum, secunda in patriam, ter-
 tia in parentes, aut in liberos, aut etiam
 in eos, quos oportet parentum loco co-
 lere, ueluti præceptores, & quorum be-
 neficio seruati sumus. Accedit ad hæc su-
 perstitio, adijcienda est igitur. Atq; hic
 aperit se latissimus campus de prodigio-
 sis deorū cultibus, ac de de diuersarum
 gentium

Pietas,
 Impietas.

Superstia-
 tio,

Beneficē-
tia.

gētium diuersis ceremonijs. Est ad hæc
accerfenda etiam fides in amicos, in ho-
stes: totidemq; de perfidia: Item sit titu-
lus Beneficētia. Huic cum suas species
subieceris, restat gratitudo, non illa qui-
dē huic subiecta, neq; rursus cōtraria,
sed adherens, & que ea ueluti cōsequens.
Virtutū ac uitiorum ordinem si quisq;
suo fingat arbitrio, aut ex Philosophis
petat, utile cōsiliū est qd̄ supra dedi,
exercendos in locis cōmunibus genere
diductico, iuuenes, ut singulorum nato-
rā uimq; propriē p̄spicerent. Plurimum
ex eo studio iudiciū cōparari, si quando
in sublimibus agēdum sit, ut in Theolo-
gis, qd̄ affectus, qd̄ uirtus, qd̄ uitium. In
Iure Ciuili, qd̄ iusticia, qd̄ ἀρετὴ καὶ δικαιοσύνη,
quid ἐπιτελέει. In singulos autē locos per-
tinent, Fruitiones, descriptiones, senten-
tiæ, & exempla, fabulosa, seu historica.
Vt si iusticia titulus sit, erit eius finitio:
Iusticia est, qua cuiq; qd̄ suum est reddi-
tur. Descriptio, qualis est apud Gellium
ex Chrysippo, aut apud Hesiodū, Vir-
ginem esse, apparere ad Iouis tribunal.
Subijcienda

Subiicienda interim & ratio fabuloso-
rum, seu mythologia, non illa quidem
imperite aut temere conficta, sed ex illu-
stri aliquo autore petita, ut si Iusticię He-
siodiani, descriptionē ex Platone de le-
gibus, enarres. Iusticię est comes Neme-
sis, temeritatis & arrogantię mortalium
uindex, eius item descriptio addēda. Ge-
rit enim frena & amussim. Notandū ad-
hęc, si quid uspiam de iusticia insigne di-
xerūt Poētę, sucubi epitheto illustri no-
tauerūt, ut quomodo eam dixit Orphe-
us ἄτρευσον τὸ συνέδος. Iam sententię di-
ligenter coaceruandę sunt, nonnuncq̃ ad
describendum quomodo usus sit autor
sententia ē qua petiūt. Necq̃ enim p̃cliue
est cuius, sententias, prouerbiaq̃ sic u-
surpare, ut suam referāt faciē. Qualis est
illa Theognidis Poētę Iusticia in sese
uirtutē cōplectitur omnē, qua sic uti li-
ceat ut est usus in moralibus Aristotel.
exempla, ut est Camilli de Faliscorum
p̃ditore, Bruti de Aglijs, Mālīj de filio,
qđ cōtra imperiū pugnasset. His qui in-
struxerit sese habebit quod suppeditet

R ad copiam

ad copiã semp in prõptu, si quaecunq;
 inciderit argumentũ, in aliquẽ locorum
 cõmunium plures uere referat, ut Cicero
 restitutionem Marcelli, in clementiã in
 qua prãdicãda, dici non potest quã ele-
 ganter uerseẽ. Causam Archiæ fecit lau-
 dem humanitatis. Hæc de locis cõmuni-
 bus satis. Neq; uero putes eos temere
 cõfingi, ex intimis naturæ sedibus eruti
 formæ sunt, seu regulæ omnium rerum.

Sequitur nunc locorũ quorundam
 index, semper à studioso locupletãdus.
 Quem olim M. Petrus Fladrunus, ex
 Brisgaudia Vualkilch oriundus, edium
 Sapientix Friburgi alumnus, linguis tri-
 bus prãcipue insignis, & prãceptor nõ
 tam doctissimus, quam etiã fidelissi-
 mus, discipulis suis conscripsit. Qui pre-
 matura morte, magnum ætatis suæ & te-
 nerum ipse ingenium, maximo discipu-
 lorum mœrore, ut maiori literarum ia-
 ctura, uelut in herba enectus in Alsatiæ
 Rubeaco obiit. Anno M. D. XXVI.
 xv. Calendarum Nouembrium.

Deus

1 Deus	Humane	16 Temperantia
Summum bonum	9 Bonum	Abstinentia, seu ci
Felicitas	Vtile	bi honestas
2 Fatum	Delectabile	Sobrietas, seu po
Providentia	Honestum	tus honestas
Fortuna	10 Virtus	Pudicitia
3 Natura	Officium	Castitas
Ingenium	Mediocritas	Virginitas
Indoles	Decorum	Verecundia
4 Homo	11 Vicium	Pudor
Vita	Abundantia.	17 Intemperantia
Valetudo	Defectus	Voracitas
Mors	12 Affectus	Ebrietas
	Ira	Violentia
5 Aetas	Amor	Veneris puocatio
Pueritia	Odiu	Procacitas
Adulescentia	Voluptas	Libido
Iuuentus	Spes	Scortatio
Senectus	Metus	Inuerecundia
6 Mens	Misericordia	18 Liberalitas da
Intellectus	Dolor	do & accipiendo
Animus	13 Fortitudo	Diuitie
Voluntas	Constantia	Pecunia
Appetitus	Perseuerantia	Aurum
7 Philosophia, id	Periculum	Argentum
est sapientia reru.	Bellum	19 Pauperies
Sapientia	Pax	Inopia
Cyclopædia	14 Audacia	Pemuria rerum
Eloquentia	Temeritas	20 Prodigalitas
Doctrina	Insanies	21 Illiberalitas
Eruditio	Fiducia	dando
Institutio	15 Inconstantia	Tenacitas
8 Disciplinæ	Timiditas	Auaritia
Divinæ	Metus	22 Accipiendo

Lenocinium	Reconciliatio	Oportunitas
Vsura	30 Iracundia	Factiæ
Alea	Vindicta	Sales
Ars parasitice	Iniuria	Ludi honesti
23 Magnificētia	Crudelitas	Locus
Magnifici sūptus	Feritas	Recreatio
24 Luxus	Sæuitia	Relaxatio animi
Ruditās	31 Affabilitas	37 Rusticitas
Sordities	Humani cōgressus	Agrestis
25 Magnanimitas	Humanitas	Durus
Honor	Taciturnitas	Importunus
Gloria	Sales	Molestus
Nobilitas	Compositi mores	38 Obscenitas
Natales	32 Difficultas	Turpitude
Nouitas	Contentio	Scommata
Industria	Rixæ	Scurrilitas
Labor	Inhumanitas	Histrionica
Laus	33 Adu'atio	Scurra
26 Superbia	Assentatio	Cacchinno
Lentitudo	Garrulitas	39 Cōmune bonum
27 Pusillanimitas	Detractio	Res publica
Pigrities	Scommata dentata	Regnum
Ignauia	Inlegantes mores	Principatus
Ignominia	34 Veritas	Optimorū potestas
Vecordia	Fama	Optimates
Ocium	Lucrum	Magistratus
Obscuritas	35 Mendacium	Censu potestas, id est, Timocratia
28 Modestia	Arrogantia	40 Tyrannis
Ambitio	Disimulatio	Pau'orū potestas
29 Mansuetudo	Malitia	Democratia
Clementia	36 Conitas	Labes rei publicæ
Pœna	Vrbanitas	41 Iusticia
Indulgentia	Dexteritas	Lex. Ius. Mos.
Licentia	Festiuitas	

Aequitas	Iniuria	Familiaritas
Aequitas cōmuta- tua	Cædes	47 Inimicitia
Aequitas distribu- tua	Mēbrorum captio	Malevolentia
Iustum civile	Conuicium	Ingratitudo
Iustum herile	Contumelia	Invidia
Iustum paternum	Adulterium furti genus est	Indignatio
Iustum æconomicū	Rapina	Inæqualitas
Magistratus	Latrocinium	Discordia
Plebs	Servorū seductio	Rixæ
Obedientia	Falsum testimoni- um	Querelæ
42 Contractus	44 Fides	Iurgia
Mercatus	Charitas	48 Prudentia
Venditio	Pietas	Consilium
Emptio	Religio	Sagacitas
Mutatio	45 Superstitio	Sollicitudo
Vadimonium	Perfidia	Sententia
Locatio	Periurium	49 Imprudentia
Depositio	46 Amicitia	Stoliditas
Mercede cōductio	Benevolentia	Consiliorum ingo- pia
43 Iniusticia	Concordia	Oblivio
Iniquæ leges	Aequalitas	
Iniquitas	Retaliatio	FINIS LO- CORVM COMMUNI- VM.
Iniustum civile	Beneficentia	
Inobedientia	Gratitudo	
Seditio	Fortunæ partia patio	
Clades	Consuetudo	
Furtum	Conuictus	
Violentia		

In hæc Capita subsignanda, digerenda
 deq; sunt, singulorū locorum, Finitioes,
 descriptiones, ethymologia, sententia,
 scite dicta, exempla, epitheta, compara-
 tiones, metaphora, allegoria. Illi enim
 & similes loci, thesaurus eruditionis &
 eloquentia perhibentur.

IN LIVIDVM OBTRACTA

stationem pro Indicis huius

patrocinio.

*Ne male damnaris quod nec præstare ualebas,
 Carpscriis ergo hæc quis? tu meliora dato.*

BASILEAE PER HENRICVM

PETRVM, MENSE AV-

GUSTO, ANNO

M. D. XXXVII.

